

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут.
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка
до дипломної магістерської роботи
магістра
_____ (ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему: **Аналіз фінансових результатів і пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства**

Виконав: студент 6 курсу, групи ФЕУ- 122м
спеціальності (напряму підготовки)

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

Вечерко О.М.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник Олійник Т.О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент Пластинина І.Г.
(прізвище та ініціали)

м.Запоріжжя
2017рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
 (повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕІУ ФЕМ
 Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування
 Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) магістр
 Спеціальність 072 „Фінанси, банківська справа та страхування“
 (код і назва)
 Напрямок підготовки 07 „Фінанси, банківська справа та страхування“
 (код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Ф.Б.С.
Шарова С.В.
 “11” листопада 2017 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Вечерко Олена Макалівна
 (прізвище, ім'я, по батькові)

- Тема проекту (роботи) Аналіз фінансових результатів і пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства
- керівник проекту (роботи) Вайлик Тетяна Олександрівна, к.е.н., доцент,
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
- затверджені наказом вищого навчального закладу від “02” жовтня 2017 року № 370
- Строк подання студентом проекту (роботи) _____
- Вихідні дані до проекту (роботи) Відомості та звіт про економічні результати ПАТ „Мотор Січ“ за 2014-2016 рр., законодавча та нормативна база України, інтернет-ресурси, дисертація, статистичні дані
- Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Метриками величезного економічного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Розділ 2. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства ПАТ „Мотор Січ“. Розділ 3. Пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства. Розділ 4. Стратегія росту та шляхи розвитку в аналогічних ситуаціях
- Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Таблиці розрахункові, рисунки структурно-логічна схема методичного аналізу фінансових результатів, шпальта вихідних даних підприємства ПАТ „Мотор Січ“, напрямки підвищення ефективності роботи підприємства
- Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	приймав виконане завдання
I	Світлик Т.О., к.е.н, доцент каф. ФБСС	<i>Т.О. Світлик</i>	<i>Т.О. Світлик</i>
II	Світлик Т.О., к.е.н, доцент каф. ФБСС	<i>Т.О. Світлик</i>	<i>Т.О. Світлик</i>
III	Світлик Т.О., к.е.н, доцент каф. ФБСС	<i>Т.О. Світлик</i>	<i>Т.О. Світлик</i>
IV	Муравєв С.М. ст. вика	<i>С.М. Муравєв</i>	<i>С.М. Муравєв</i>
Чорний-Кострицький	Червокичченко Н.О., старши. викладач каф. ФБСС	<i>Н.О. Червокичченко</i>	<i>Н.О. Червокичченко</i>

7. Дата видачі завдання

24 квітня 2017 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Збір матеріалу на проектування	28.04.2017	
2	Проектування та аналіз зібраного матеріалу точніше завдання проектування	15.05.2017	
3	Виконання теоретичної частини роботи	29.05.2017	
4	Виконання аналітично-розрахункової частини роботи	06.07.2017	
5	Виконання рекомендаційної частини роботи, розділу ОП та ПБ в надзвичайних ситуаціях	11.09.2017	
6	Перевірка роботи керівником, консультантом	05.11.2017	
7	Попередній захист роботи	15.11.2017	
8	Оформлення, перекладіть дипломної мачетеревки роботи	04.12.2017	
9	Захист роботи у ЕК	14.12.2017	

Студент

Вечерка О.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

Світлик Т.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Вечерко О.М. **Аналіз фінансових результатів і пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.** – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. – Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Запорізький національний технічний університет, 2017.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Розглянуті питання економічної сутності та інформаційного забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. Досліджено етапи аналізу фінансових результатів діяльності підприємства, представлено методи економічного аналізу фінансових результатів.

Проведено аналіз рівня і динаміки фінансових результатів підприємства, аналіз прибутку від реалізації продукції та аналіз показників рентабельності підприємства. Проаналізовано фінансовий стан підприємства за системою показників „Дюпон”.

Запропоновані напрями пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства та комплексну систему вдосконалення організації, методики аудиту доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства. Розроблені шляхи вдосконалення напрямів використання прибутку підприємства.

Ключові слова: АНАЛІЗ, АУДИТ, АВІАЦІЙНА ПРОМИСЛОВІСТЬ, ПІДПРИЄМСТВО, ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, МЕТОДИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.

ANNOTATION

Vecherko O. **Analysis of financial results and search of reserves for the enterprise efficiency improving.** - Master's thesis.

Graduate Masters Degree in Specialty 072 of the Master of Finance, Banking and Insurance. - Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya National Technical University, 2017.

The master's thesis is devoted to the development of theoretical and methodological approaches and practical recommendations for finding reserves to increase the efficiency of the enterprise.

The questions of economic essence and informational support of analysis of financial results of enterprise activity are considered. The stages of the analysis of financial results of the enterprise are investigated, methods of economic analysis of financial results are presented.

The analysis of level and dynamics of financial results of the enterprise, analysis of profit from sales of products and analysis of indicators of profitability of the enterprise are carried out. The financial condition of the enterprise according to the system of indicators "DuPont" is analyzed.

The proposed directions of search of reserves for improving the efficiency of the enterprise and a comprehensive system for improving the organization, methodology for auditing revenue, costs and financial results of the enterprise. The ways of perfection of directions of use of profit of the enterprise are developed.

Keywords: ANALYSIS, AUDIT, AVIATION INDUSTRY, ENTERPRISE, FINANCIAL STATEMENT, FINANCIAL RESULTS, RETABILITY, METHODS, EFFECTIVENESS.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Вечерко О.М., Проблеми пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства/Т.О.Олійник, О.М.Вечерко //Круглий стіл: стан економічних реформ в Україні та їх вплив на банківську систему України в умовах кризи. -Тиждень науки-2017 - ЗНТУ. - С.148-156.

2. Вечерко О.М., Внутрішній аудит фінансових результатів підприємства: сучасний стан та тенденції розвитку/ Т.О.Олійник, О.М. Вечерко //Конференція: новини наукової думки -2017. Прага.- 229868.- С.35-37.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	13
1.1. Економічна сутність аналізу фінансових результатів діяльності підприємства	13
1.2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів підприємства	18
1.3. Характеристика етапів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства	26
1.4. Методики економічного аналізу фінансових результатів	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «МОТОР СІЧ»	43
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства ПАТ «Мотор Січ»	43
2.2. Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів підприємства	50
2.3. Факторний аналіз прибутку	61
2.4. Аналіз показників рентабельності підприємства	74
РОЗДІЛ 3. ПОШУК РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	101
3.1. Удосконалення організації та методики аудиту доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства.	101
3.2. Заходи щодо пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства	110

3.3. Шляхи вдосконалення напрямів використання прибутку підприємства	118
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	127
ВИСНОВКИ	143
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	146
Додаток А. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2016 рік	
Додаток Б. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2015 рік	
Додаток В. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ПАТ “МОТОР СІЧ” на 31 грудня 2014 рік	

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ,
ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

ПАТ	–	приватне акціонерне товариство;
ОФ	–	основні фонди;
ОЗ	–	основні засоби;
ПДВ	–	подток на додану вартість;
ЧД(В)Р	–	чистий дохід(виручка) від реалізації продукції;
ПНП	–	податок на прибуток;
ЛВ	–	виробничий леверидж;
ЛФ	–	фінансовий леверидж;
ЛВФ	–	віробничо-фінансовий леверидж;
П	–	прибуток;
R	–	рентабельність;
ЕОМ	–	електронно - обчислювальні машини;
КРУ	–	контрольно – ревізійне управління;

ВСТУП

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств є важливою складовою частиною роботи управлінського персоналу щодо реалізації обраної стратегії бізнесу, забезпечення фінансової стійкості підприємства, а також займає вагомe місце в роботі зовнішніх для підприємства аналітиків щодо оцінки інвестиційної привабливості та платоспроможності контрагентів, а також оцінки ділових партнерів в умовах ризику та невизначеності. На підставі його результатів управлінський персонал приймає рішення про напрями фінансування підприємства за рахунок власних джерел, інвестори - щодо формування портфеля цінних паперів, а кредитори визначають пріоритети щодо позик, які видають.

Правильна інтерпретація аналітичних показників, розрахованих на основі облікових даних, дозволяє управлінському персоналу та зовнішнім користувачам діагностувати проблеми, що наявні в діяльності підприємства, виявляти напрями діяльності, які вимагають додаткового фінансування для розвитку, ідентифікувати проблемні питання розподілу прибутку, як внутрішнього джерела фінансування розвитку. Відповідно, результати аналізу фінансових результатів, зокрема, операції з формування та розподілу прибутку, є основним інформаційним джерелом для розробки та прийняття управлінських рішень.

Про актуальність обраної теми дипломної роботи свідчить складний фінансовий стан у всіх галузях економіки і значна кількість збиткових підприємств і організацій. Виходячи з цього, постає необхідність удосконалення з використанням національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку методики обліку й аналізу фінансових результатів.

Актуальність теми аналізу фінансових результатів можна пояснити ще й тим, що відповідно до чинного законодавства фінансовий облік передбачає обов'язкові процедури збору й обробки інформації, яка стосується перебігу

процесів отримання доходу і визначенням фінансового результату, виявленням позитивних і негативних відхилень від поставлених цілей, передбачуваних планів та показників діяльності. Ця інформація дозволяє своєчасно приймати рішення щодо недопущення негативних змін чи щодо їх нейтралізації. При правильній організації вона стає найважливішим засобом матеріального стимулювання, зростання рентабельності і подальшого розвитку підприємства, соціального стану його працівників.

Широкий спектр питань з аналізу фінансових результатів діяльності підприємств та шляхи його вдосконалення досліджувалися в роботах: Мочерного С.В., Вороніної О.О., Пипко В.А., Пушкар М.С., Соколового Я.В. та ін. Але з огляду на те, що поняття фінансових результатів досить багатозначне, з огляду на наукові роботи, і ще недостатньо вивчене, воно потребує подальших досліджень та наукових розробок.

Облік фінансових результатів є однією з важливих ділянок роботи фінансового відділу будь-якого підприємства. Він формує інформацію щодо доходів і витрат підприємства за їх видами, передбачає нарахування і перерахування податків, які надходять у державний бюджет України.

Дипломна магістерська робота виконана згідно з темою кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЗНТУ № 05315 «Економічні реформи в Україні та їх вплив на фінансово – кредитні відносини».

Метою дипломної роботи є визначення повноти та якості формування фінансових результатів, встановлення спрямованості й рівня впливу окремих факторів на зміну показників прибутку, узагальнення методів визначення резервів покращення фінансових результатів.

Завданням дипломної роботи є дослідження теоретичних аспектів аналізу фінансових результатів, загальне оцінювання формування та динаміки фінансових результатів, обґрунтування показників структури та якості прибутку, вимірювання впливу факторів на динаміку фінансових результатів, узагальнення резервів покращення фінансових результатів та розробка управлінських заходів щодо їх реалізації.

Об'єкт дослідження – є Публічне Акціонерне Товариство «Мотор Січ» (Далі ПАТ «Мотор Січ»). Товариство знаходиться в м. Запоріжжя. Це одне з провідних підприємств у світі з випуску авіаційних двигунів для літаків і вертольотів, а також промислових газотурбінних установок.

Основними напрямками діяльності ПАТ «Мотор Січ» є виробництво, випробування, ремонт та технічне обслуговування авіадвигунів (понад 60 типів двигунів для більше ніж 88 видів літаків і вертольотів). Поставки продукції ПАТ «Мотор Січ» здійснюються в понад 100 країн світу, його річний обіг складає 220 млн. дол.

Основними джерелами інформації в аналізі фінансових результатів прибутку є накладні на відвантаження продукції, дані аналітичного бухгалтерського обліку за рахунками результатів, фінансової звітності ф. № 1 "Баланс", ф. № 2 "Звіт про фінансові результати", ф. № 3 "Звіт про рух грошових коштів", ф. № 4 "Звіт про власний капітал", ф. № 6 "Примітки до річної фінансової звітності", дані статистичної звітності "Звіт про випуск, реалізацію та обіг цінних паперів", дані внутрішньої управлінської звітності, а також відповідні таблиці бізнес-плану підприємства.

Аналіз фінансових показників проводимо за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати», форми № 1 «Баланс підприємства», а також даних обліку і матеріалів фінансового відділу. Для пошуку резервів зростання прибутку залучається інформація щодо рентабельності споріднених підприємств як України, так і за кордоном.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці пропозицій для покращення організації бухгалтерського обліку і аналізу фінансових результатів на досліджуваному підприємстві.

Магістерська робота «Аналіз фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ» і пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства» складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 163 сторінок комп'ютерного тексту, з них 137 сторінок основного тексту, 5 рисунків, 18 таблиць, 67 джерела, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

У виробничо-фінансовій діяльності суб'єктів господарювання бере участь велика кількість взаємопов'язаних організаційних, трудових, матеріальних і фінансових факторів. Мета кожного суб'єкта господарювання - якомога ефективніше використати ці фактори. Ефективність використання факторів виробництва, зрештою, виявляється у фінансових результатах діяльності суб'єктів господарювання. Економічний підсумок виробничої діяльності суб'єктів господарювання, що виражається у вартісній (грошовій) формі, є фінансовими результатами.

Фінансові результати суб'єктів господарювання відображають ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою і інвестиційною, вони становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами. Зростання фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення [8, с.280].

Вивчення нормативно - правової бази України, дає змогу зазначити, що в законодавстві не розглядається сутність саме поняття «фінансові результати».

Дослідження наукової літератури з питань визначення сутності поняття «фінансовий результат», дозволило згрупувати існуючі підходи за трьома напрямками: фінансові результати трактуються як підсумки (результат діяльності підприємства), як прибуток (збиток) та як приріст (зменшення) капіталу (табл.1.1).

Проведений нами аналіз наукових праць, дозволяє зробити висновок, що поняття «фінансовий результат», як видно з таблиці 1.1, науковці трактують по-різному, проте вкладають однаковий зміст у своє трактування.

Таблиця 1.1

**Наукові підходи щодо визначення сутності
поняття «фінансовий результат»**

Автор (джерело)	Сутність поняття «фінансовий результат»
як підсумки (результат) діяльності підприємства	
Мочерний С.В.	грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках
Вороніна О.О.	якісна характеристика фінансово - господарської діяльності, яка в цілому характеризує результат економічних відносин підприємства
Пипко В.А.	результат господарської діяльності, виражений в грошовій формі
як прибуток (збиток) підприємства	
Пушкар М.С.	прибуток чи збиток, отримані в результаті господарської діяльності
Луговий В.А.	балансовий прибуток (або збиток) підприємства, який складається із доходу (витрат) від реалізації готової продукції (робіт, послуг), доходу (витрат) від інших реалізацій і сум позареалізаційних доходів (витрат)
Бутинець Ф.Ф.	прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг)
як приріст (зменшення) капіталу підприємства	
Соколов Я.В.	приріст (зменшення) капіталу (засобів, вкладених власниками) підприємства протягом звітного періоду
Кондраков Н.П.	відображає зміну власного капіталу за визначений період в результаті виробничо - фінансової діяльності підприємства
Загородній А.Г.	приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному періоді

Зокрема, Мочерний С.В. та Пипко В.А. зазначають, що економічний підсумок виробничої діяльності суб'єктів господарювання, що виражається у вартісній (грошовій) формі і є фінансовими результатами. На думку Вороніної О.О., поняття «фінансовий результат» можна розглядати також із сторони податкових розрахунків та управлінського обліку. В своїх працях Бутинець Ф.Ф. визначає фінансові результати, як прибуток від реалізації готової продукції, в той час, як Луговий В.А. до фінансових результатів включає ще й доходи від інших реалізацій та позареалізаційні доходи. Такі вчені, як Соколов Я.В., Кондраков Н.П. та Загородній А.Г. «фінансовий результат суб'єкта господарювання» визначають, як приріст або зменшення капіталу організації в процесі фінансово - господарської діяльності за звітний період, який виражається у формі загального прибутку або збитку.

Отже, узагальнюючи всі розглянуті визначення, слід зазначити, що фінансовий результат - це результат діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку).

Оскільки фінансові результати представляють собою інтегрований показник, який формується під впливом ряду різноманітних факторів, нами було виділено їх основні дві групи: макроекономічні та мікроекономічні.

До макроекономічних (зовнішніх) відносять:

- природні умови;
- державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок;
- ринкова кон'юнктура

До мікроекономічних (внутрішніх) відносять:

- обсяги виробництва;
- собівартість продукції;
- рівень ефективності використання виробничих ресурсів підприємства;
- якість продукції;
- рівень організації праці;
- ефективність використання фінансових ресурсів [6, с.114].

При здійсненні фінансово - господарської діяльності перелічені фактори перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. «Прямий» вплив на величину собівартості продукції, а, отже, й фінансового результату, пов'язаний з тим, наскільки раціонально економно витрачаються матеріальні ресурси - адже частина матеріальних витрат у складі собівартості становить від 60-90 %. Такий фактор впливу, як собівартість залежить від двох основних факторів: структури складових витрат та цін на ресурси. Ціни на продукцію, послуги, роботи підприємства залежать від таких складових: собівартості виробництва, якості продукції, цін конкурентів і каналу просування на ринок. У свою чергу, використання матеріальних ресурсів залежить від ритмічності поставок, наявності необхідних оборотних коштів, матеріаловіддачі, економії ресурсів. Рівень використання такого виробничого ресурсу, як праця, залежить від рівня

кадрового забезпечення підприємства, продуктивності праці. Використання основних засобів характеризується фондівдачею, забезпеченістю основними фондами, технічним озброєнням праці. Загалом, фінансові результати як комплексна система взаємозалежних показників, що формуються поетапно, у вигляді різниці між доходами та витратами, визначаються практично всім різноманіттям факторів, які впливають на всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання. З'ясування значущості та пріоритетності певного фактора, можливості його використання, роблять обґрунтованішими управлінські рішення. Впливаючи на ті з них, які найбільше пов'язані з параметрами, якими керують, можна формувати фінансові результати, відповідно до цілей організації.

Формування фінансових результатів може змінюватись залежно від цілей розвитку підприємства. Якщо підприємство загалом націлено на високі темпи розвитку, збільшення обсягу продажів, завоювання частки ринку, максимізацію прибутку, то метою формування фінансових результатів є високі темпи їхнього зростання. Якщо підприємство стабілізує свою діяльність, задовольняючись мінімальним рівнем рентабельності або навіть збитковою діяльністю, то управління фінансовими результатами повинне бути сконцентроване на отримання такої суми, що забезпечує поточну платоспроможність. А якщо в основу діяльності підприємства покладено інтереси власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного або власного капіталу [24, с.152].

Від результатів аналізу підприємства залежить його подальший розвиток. Керівники на основі отриманих даних можуть зробити висновок про можливість впровадження нового виду продукції чи зміни в структурі виробництва, інвестори ж оцінюють доцільність вкладення коштів в дане підприємство.

Фінансовий аналіз використовує кілька типів моделей, здатних структурувати й ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками.

Виділяються дескриптивні, предикативні і нормативні моделі.

До дескриптивних моделей відносять горизонтальний та вертикальний аналіз, оскільки результати отримані за допомогою здійснення даних видів аналізу носять описовий характер і є основою для подальшого аналізу фінансових результатів.

Вертикальний аналіз в разі поєднання з горизонтальним, дає змогу виявити позитивні або негативні зміни в складі майна чи структурі ресурсів підприємства, а також в структурі доходів та витрат за визначений період.

Предикативні моделі - моделі прогностичного характеру, що використовуються для прогнозування прибутків підприємства та його майбутнього фінансового стану.

Яскравим "представником" даної моделі є трендовий аналіз. Саме за допомогою цього аналізу можна визначити можливі значення ефекту та ефективності діяльності підприємства в майбутньому. Результати аналізу подаються у вигляді лінії - тренду, що показує зміну показника за певний період часу. Однак, побудова тренду потребує відповідного програмного забезпечення, що є іноді занадто дорогим для підприємства. Нормативні моделі дозволяють порівняти фактичні результати діяльності підприємств з очікуваними значеннями. До нормативних моделей відносять факторний аналіз, аналіз відносних показників та порівняльний аналіз [25, с.564].

Факторний аналіз - це методика комплексного системного вивчення і вимірювання впливу чинників на величину результативних показників. Основною перевагою використання факторного аналізу є те, що у якості змінного чинника можна обирати будь - який показник, що впливає на кінцевий результат. Недоліком однофакторної моделі є те, що інші фактори вважаються незмінними та в даний момент не впливають на фінансовий результат, що в реальних умовах неможливо.

Для того, щоб врахувати зміни інших факторів виділяють двофакторні та багатфакторні моделі. Якщо модель має два чинника (фактора), то вона називається двофакторною, тобто значення певного показника змінюється в

залежності від двох величин. Таким чином, якщо таких чинників більше двох, то моделі називаються багатофакторними.

Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) - дослідження взаємозв'язків між окремими показниками. Здійснюється на підставі розрахунку фінансових коефіцієнтів. Отримані коефіцієнти можна порівнювати між собою та з нормативними значеннями. Вони дають змогу визначити наскільки ефективною є діяльність конкретного підприємства порівняно з іншими підприємствами галузі і які резерви має підприємство щодо підвищення ефективності своєї діяльності.

Порівняльний аналіз - дослідження зміни абсолютних та відносних показників у порівнянні з аналогічними по галузі за певний проміжок часу. Таким чином, можна визначити отримані фактичні результати з результатами підприємства, що взяте як орієнтир. Однак, слід пам'ятати, що підприємства можуть використовувати різні методи нарахування амортизації та обліку товарних запасів, що впливає на основні фінансові показники діяльності підприємства [32, с.212].

Отже, аналіз фінансових результатів дає змогу оцінити стан підприємства, порівняти їх з нормативними та проаналізувати в часі, використовуючи при цьому різні моделі, в залежності від критерію аналізу. Якщо оцінювати кінцеві показники за всіма моделями, то отримаємо повну характеристику досліджуваного підприємства, а також його фінансові можливості на ринку.

1.2. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства значною мірою залежать від рівня управління його фінансами, що обумовлює необхідність розвитку

інформаційної системи фінансового менеджменту, удосконалення її організаційної структури, визначення принципів утворення та умов розподілу і поєднання інформаційних потоків.

В наш час аналіз господарської діяльності стає розвиненою умовою економічних відносин, основою надійності та всебічно обґрунтованості управлінських рішень на всіх рівнях і в усіх суб'єктів господарювання.

Сьогодні управлінські рішення повинні ґрунтуватися на точних розрахунках, глибокому та ефективному аналізі. Економічні служби сучасних підприємств поширюють використання економіко-математичного апарату, новітніх програмних продуктів, комп'ютерної техніки, інформаційних баз даних, довідково - пошукових інформаційних систем тощо. Саме тому жодне організаційне, технічне й технологічне рішення не повинно здійснюватися до тих пір, поки не обґрунтована його економічна доцільність.

Фахівці, які займаються обґрунтуванням різноманітних управлінських рішень, потребують достовірної деталізованої бухгалтерської, статистичної та комерційної інформації щодо виробничих і фінансово-інвестиційних процесів на підприємстві.

Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів є стислою характеристикою аналітичного процесу щодо його мети і завдань, суб'єктів і об'єктів дослідження, системи показників, які визначають параметри об'єктів, інформаційного та методичного забезпечення (табл.1.2).

Послідовна реалізація елементів такої організаційно-інформаційної моделі аналізу фінансових результатів діяльності підприємства за відсутності надзвичайних обставин забезпечує досягнення поставленої мети [33, с.196].

Окремі аспекти якості інформаційного забезпечення економічного аналізу досліджені сучасними вітчизняними й зарубіжними економістами, а саме: Бутинцем Ф., Кіндрацькою Л., Білик М., Чумаченком М., Івахненком В., Мецом В., Мнихом Є., Тарасенком Н., Олійник О., Бакановим М., Шеретом А., Савицькою Г. Але, не зважаючи на значну кількість наукових досліджень щодо якості інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності

підприємств, проблема залишається не вирішеною остаточно. Подальшого дослідження потребує комплекс питань, пов'язаних з визначенням впливу якості інформаційного забезпечення на ефективність аналізу господарської діяльності, обґрунтованість прийняття управлінських рішень та пошук внутрішніх джерел економічного зростання підприємства.

Таблиця 1.2

Організаційно-інформаційна модель аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

1. Мета і завдання аналізу фінансових результатів	
1.1. Мета	1.2. Завдання
Пошук шляхів і кількісна оцінка резервів збільшення прибутку і підвищення рентабельності підприємства на основі ефективного управління його доходами та витратами	- Аналіз формування прибутку; - аналіз складу та динаміки прибутку; - загальний і факторний аналіз прибутку від операційної діяльності; - аналіз прибутку від інвестиційної діяльності; - аналіз прибутку від фінансової діяльності; - аналіз чистого прибутку; - аналіз розподілу та ефективності використання чистого прибутку; - аналіз рентабельності підприємства;
2. Об'єкти і суб'єкти аналізу фінансових результатів	
2.1. Об'єкти	2.2. Суб'єкти
- Доходи в цілому та за видами; - витрати в цілому та за видами; - прибуток в цілому та за його складовими; - чинники, що вплинули на утворення доходів; - чинники, що вплинули на утворення витрат; - чинники, що вплинули на утворення прибутку	- Вищі посадові особи підприємства; - економічні служби підприємства; - керівники функціональних та структурних підрозділів підприємства; - власники та акціонери; - зовнішні користувачі інформації
3. Система економічних показників аналізу фінансових результатів	
3.1. Абсолютні вартісні показники облік	3.2. Відносні показники, які є наслідком аналітичної обробки облікової інформації
- Абсолютна величина доходу в цілому та за його видами; - абсолютна величина витрат в цілому та за їх видами; - абсолютна величина прибутку в цілому та за його складовими; - залишки активів, капіталу і зобов'язань підприємства; - абсолютні показники динаміки доходів, витрат та прибутку	- Відносні показники структури доходів, витрат та прибутку; - відносні показники динаміки доходів, витрат та прибутку; - відносні показники інтенсивності процесів (коефіцієнти доходності, рентабельності, витратомісткості тощо)
4. Інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів	
4.1. Зовнішня інформація	4.2. Внутрішня інформація
- Правова; - нормативна; - довідкова	- Планова; - фактографічна
5. Методичні прийоми обробки первинної (вхідної) інформації	
5.1. Економіко-логічні методи	5.2. Економіко-математичні методи
- Групування; - порівняння; - розрахунок відносних показників; - розрахунок середніх показників; - деталізація; - елімінування	- Методи обробки динамічних рядів; - методи регресійно-кореляційного аналізу; - методи моделювання

Продовження табл.1.2

6. Узагальнення і реалізація результатів аналізу фінансових результатів	
6.1. Узагальнення результатів	6.2. Реалізація результатів
- Систематизація інформації; - кількісна оцінка втрачених прибутків; - кількісна оцінка потенційного збільшення прибутків; - оцінка вірогідності прогнозованих фінансових результатів; - розробка багатоваріантних заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства у майбутньому періоді; - оформлення результатів аналізу і передача їх в управлінські структури для реалізації запропонованих заходів	- Оцінка заходів поліпшення фінансових результатів з точки зору їх найбільшої відповідності фінансовій стратегії підприємства; - вибір оптимального варіанту заходів щодо поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства; - прийняття рішення щодо реалізації обраного варіанту заходів; - доведення прийнятого рішення до виконавців; - забезпечення контролю за виконанням прийнятих рішень

Значне місце в аналітичних дослідженнях займає інформація про діяльність суб'єкта господарювання. Аналіз господарської діяльності проводиться з використанням системи економічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень. Будь - яка методика аналізу передбачає інформаційні потреби, а не наявний інформаційний ресурс. Якщо діюча інформаційна база не допомагає проводити якісний економічний аналіз через нестачу чи необ'єктивність даних, необхідну та достатню інформацію треба отримати будь - якими способами [39, с.85].

Аналітична інформація відрізняється від облікової. Дані для аналізу беруть з одного або кількох різновидів економічної інформації (планової, облікової, нормативної, прогнозної). Наприклад, для аналізу виконання планових завдань використовуються планові та облікові дані. Факторний аналіз обмежує джерела формування інформації для аналізу господарської діяльності одним різновидом даних. Тому первинне формування такої інформації залежить від низки причин, основними з яких слід вважати вид аналізу господарської діяльності, а також цілі аналізу та його завдання. Аналітична інформація нагромаджується, зберігається та використовується відповідно до планів та програм аналітичної роботи на підприємстві згідно з визначеною організаційною формою. Аналітичним розрахункам властива наявність значного обсягу логічних операцій, поєднаних з арифметичними за складними

алгоритмами. Можливість формалізованого запису даних сприяє використанню ЕОМ для розв'язування аналітичних задач. До інформації, яка використовується для аналізу господарської діяльності, висуваються такі вимоги: достовірність, своєчасність, повнота, детальність, багатоаспектність.

Економічна інформація досить неоднорідна, вона має складну схему взаємозв'язків окремих її видів. Різновидами економічної інформації є облікова інформація та інформація аналізу господарської діяльності, яким притаманні як спільні властивості, так і низка специфічних особливостей.

Так, обліково - аналітична інформація є основою для прийняття рішень з організації, планування й регулювання господарської діяльності підприємства. Особливості облікової інформації залежать від видів обліку - оперативний, бухгалтерський, статистичний; форм бухгалтерського обліку - таблично-автоматизована, діалогова, безпаперова; від джерел та методів формування змінної та умовно - постійної інформації, алгоритму їх машинної обробки [43, с.350].

Облікові дані відображають фактичний стан виробничо - господарської діяльності підприємства та є інформаційною моделлю виробництва. Крім відображення дійсного стану об'єкта, на облікову інформацію покладається й ретроспективна функція, що потребує тривалого зберігання цієї інформації (у вигляді форм бухгалтерської звітності). Кінцеві дані є результатом розв'язання облікових задач зі знаходження зведено - підсумкових величин за встановленими групувальними ознаками, для чого реалізуються арифметичні та логічні операції, операції сортування інформації. Якість облікової інформації залежить від використаної методології її сприйняття, систематизації та узагальнення, а також від специфічних особливостей облікових задач: розв'язності (завжди розрахунковим або логічним способами); алгоритмічності; документальності вхідних та вихідних даних; використання тих самих даних для формування різних показників; інформаційного зв'язку облікових задач; необхідності накопичення даних; регламентації термінів розв'язання задач. Сучасна облікова інформація будується на аналітичних оцінках доцільності,

переваг і пріоритетів господарських операцій. Планові дані є орієнтирами для нових кон'юнктурних оцінок; звітно - статистичні дані не є простим зведенням однорідних явищ та процесів у просторі і часі тощо. Лише на основі якісної оцінки регламентованої інформації можна визначати її необхідність, а за характеристиками цієї інформації розглядати варіанти її достатності тощо [34, с.193].

Значно ширший діапазон аналітичних досліджень фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта можна отримати за обліковою інформацією, складеною за національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Структурована інформація за видами діяльності, за характеристиками визнання доходів і витрат та у співвідношенні до залученого у господарській процес капіталу дає широку гаму кількісних і якісних параметрів одержаного кінцевого фінансового результату .

Так, бухгалтерський баланс є найбільш інформативною формою для аналізу та оцінки, наприклад, фінансового стану підприємства. Вміння читати бухгалтерський баланс дає можливість одержати значний обсяг інформації про підприємство, визначити ступінь його забезпеченості власними оборотними коштами, оцінити загальний фінансовий стан підприємства. Також джерелом інформації для аналізу слугують "Звіт про фінансові результати" (форма № 2), "Звіт про власний капітал" (форма № 3), "Звіт про рух грошових коштів" (форма № 4), "Примітки до річної фінансової звітності" (форма № 5) та інші первинні документи, статистична й оперативна звітність. Бухгалтерська звітність являє собою систему показників, які відображають майнове і фінансове становище підприємства на звітну дату, а також фінансові результати його діяльності за звітний період.

Важливим моментом аналізу є досягнення зіставлення показників у динамічному ряді з врахуванням інфляційних процесів, зміни облікової політики, зміни обсягу та структури акціонерної діяльності. Коректнішим є зіставлення можливостей і наслідків впливу на фінансові результати. Це стосується насамперед виробничих, управлінських і збутових можливостей.

Напрямами використання результатів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є розробка варіантів економічно обґрунтованих заходів, щодо збільшення суми прибутку та підвищення рентабельності, прийняття управлінських рішень та контроль за їх виконанням.

Поняття «інформаційне забезпечення» виникло у зв'язку з розвитком автоматизованих систем управління, яка є динамічною системою одержання, оцінки, зберігання та переробки даних і створена з метою вироблення управлінських рішень. Інформаційне забезпечення можна розглядати і як процес забезпечення інформацією, і як сукупність форм документів, нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, яка використовується в інформаційній системі в процесі її функціонування [51, с.289].

До загальних показників якості інформаційного забезпечення слід віднести такі: стислість, чіткість формулювань, своєчасність надходження, задоволення потреби в інформації конкретних керівників, точність, правильний вибір початкових відомостей, оптимальність систематизації і безперервність збору та обробки даних. Також, важливою якісною характеристикою інформації є її вірогідність. Вірогідною вважають інформацію, яка не перевищує припустимий рівень перекручення дійсного явища або процесу і відображує те, що вона повинна відображати. На вірогідність інформації, яка надходить, впливають інформаційні бар'єри, тобто перешкоди, що заважають збереженню кількості й якості інформації та призводять до її обмежень. Крім того, якість інформаційного забезпечення - один з найважливіших параметрів для споживача інформації - визначається наступними характеристиками:

- репрезентативність - правильність відбору інформації з метою адекватного відображення джерела інформації;
- змістовність - семантична ємність інформації;
- достатність (повнота) - мінімальний, але достатній склад даних для досягнення цілей, які переслідує споживач інформації. Ця характеристика схожа на репрезентативність, однак різниця полягає в тому, що в даному

випадку враховується мінімальний склад інформації, який не заважає ухваленню рішення;

- доступність - простота (або можливість) виконання процедур отримання і перетворення інформації. Ця характеристика застосовується тільки для відкритої інформації. Для забезпечення доступності паперових носіїв інформації використовуються різні засоби оргтехніки щодо їх зберігання. З метою полегшення їх обробки використовуються засоби обчислювальної техніки;

- актуальність - залежить від динаміки зміни характеристик інформації і визначається збереженням цінності інформації для користувача в момент її використання;

- своєчасність - надходження не пізніше заздалегідь призначеного терміну;

- точність - ступінь близькості інформації до реального стану джерела інформації;

- достовірність - властивість інформації відображати джерело інформації з необхідною точністю. Ця характеристика вторинна щодо точності;

- стійкість - здатність інформації реагувати на зміни вихідних даних без порушення необхідної точності.

Інформацію, яка використовується для аналізу фінансових результатів підприємств, за доступністю можна поділити на відкриту та закриту (таємну). Інформація, яка міститься в бухгалтерській та статистичній звітності, виходить за межі підприємства, а отже є відкритою [47, с.198].

Кожне підприємство розробляє свої планові та прогнозні показники, норми, нормативи, тарифи та ліміти, систему їх оцінки та регулювання фінансової діяльності. Ця інформація становить комерційну таємницю, а іноді й «ноу-хау». Відповідно до чинного законодавства України підприємство має право тримати таку інформацію в секреті. Перелік її визначає керівник підприємства.

Сучасний підхід до аналізу господарської діяльності підприємства

ґрунтується, безсумнівно, на якості інформаційного забезпечення, від якої, в свою чергу, залежить прийняття ефективних управлінських рішень. При визначенні обсягу, структури і якості інформаційно-аналітичного забезпечення слід орієнтуватись саме на якісні характеристики облікових, планових, нормативно-довідкових, звітно-статистичних та інших видів інформації, оскільки їх традиційне змістове визнання в умовах формування ринкових відносин суттєво змінюється.

1.3. Характеристика етапів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

Аналіз фінансових результатів діяльності дозволяє визначити найбільш раціональні шляхи використання ресурсів і сформувавши оптимальну структуру засобів підприємства. Крім того, такий аналіз може виступати як інструмент прогнозування окремих показників діяльності підприємства. Підприємець зацікавлений у тому, щоб отримати максимум прибутку, який необхідно обґрунтувати аналітичними розрахунками.

У реальній практичній дійсності підприємства не завжди мають змогу отримати прибуток. Існує також така негативна форма фінансових результатів як збиток. Збиток – це певні втрати, шкоди, упущені вигоди підприємства у вигляді перевищення суми витрат, здійснених для отримання доходів, над сумою цих доходів. Причинами збитку можуть бути недоліки господарської діяльності, порушення прав господарюючого суб'єкта, стихійні лиха тощо. Це негативно впливає на фінансовий стан підприємства і може призвести до банкрутства.

Прибуток формується поступово протягом фінансово господарського року. Більшу частину прибутку становить прибуток від реалізації продукції, одержаний у вигляді різниці між виручкою від реалізації продукції і витратами

на її виробництво та збут [53, с.412].

Фінансові результати підприємства формуються в процесі основної, операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та надзвичайних подій.

Основні завдання аналізу фінансових результатів:

- систематичний контроль за формуванням фінансових результатів;
- загальна оцінка динаміки, обсягів, якості та структури фінансових результатів;
- виявлення факторів і кількісна оцінка їх впливу на фінансові результати;
- встановлення доцільності та ефективності використання прибутку;
- визначення резервів зростання прибутку та рентабельності, розробка рекомендацій з їх впровадження.

Об'єкти аналізу фінансових результатів діяльності підприємства:

- обсяги, динаміка, структура та якість фінансових результатів;
- показники рентабельності діяльності;
- напрями розподілу та використання прибутку;
- резерви збільшення прибутку та рентабельності.

Основними джерелами інформації в аналізі фінансових результатів є фінансова звітність підприємства форми № 1 «Баланс», форми №2 «Звіт про фінансові результати», дані аналітичного бухгалтерського обліку, дані внутрішньої управлінської звітності, а також дані бізнес – плану підприємства.

Пристаюючи до аналізу фінансових результатів, необхідно впевнитись у достовірності даних ф. № 2 „Звіт по фінансові результати”, визначити, чи відповідає встановленому порядку розрахунок показників прибутку.

Методика аналізу фінансового стану підприємства складається з таких основних етапів, послідовність проведення яких вказана на рис. 1.1

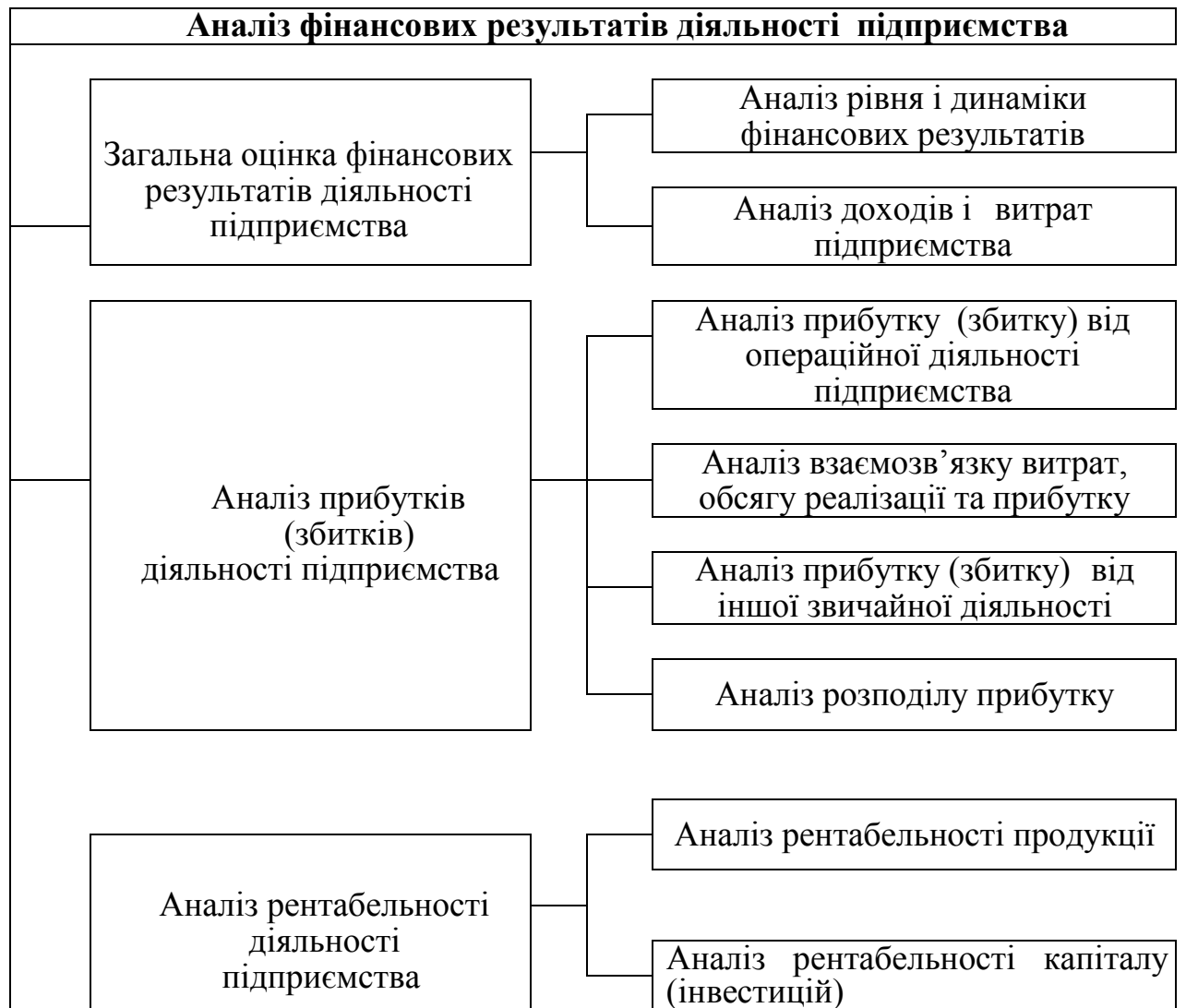

Рис.1.1 Структурно-логічна схема методики аналізу фінансових результатів

У процесі аналізу на першому етапі необхідно оцінити рівень і динаміку фінансових результатів; дослідити структуру прибутку звітного періоду (здійснити вертикальний аналіз); зміну окремих складових та їх вплив на суму прибутку, зміну темпів зростання прибутку в розрізі окремих складових частин (горизонтальний аналіз) тощо.

Для достовірності (реальності) висновків про стійкість темпів зростання прибутку необхідно забезпечити порівнюваність показників, що вивчаються. Це забезпечується коригуванням валового прибутку на індекс цін.

У процесі аналітичного дослідження необхідно оцінити виконання плану по прибутках, який у ринкових умовах має не директивний, а прогнозний

характер на найближчу перспективу. Такий план враховує реальні можливості підприємства отримувати прибутки, а отже, є інструментом перспективного аналізу. Контроль за виконанням плану необхідно здійснювати до та у ході здійснення операцій. Це вимагає налагодженої системи прогнозування обсягів реалізації, витрат тощо.

Після оцінки динаміки фінансових результатів необхідно провести аналіз їх структури. Але перед цим доцільно проаналізувати структуру доходів і витрат, понесених для отримання цих доходів, адже у ході їх порівняння й визначаються фінансові результати [60, с.215].

Кінцеві результати діяльності характеризуються не лише абсолютними показниками прибутку або збитку. Суб'єкти господарювання, які зацікавлені у віддачі від використання ресурсів і вкладеного капіталу, аналізують співвідношення отриманого ефекту з понесеними витратами (використаними ресурсами). Для цього обчислюються відносні показники ефективності: рентабельність (яка іноді ототожнюється з прибутковістю і дохідністю) та окупність (покриття).

Рентабельність (від нім. *rentabel* – доходний) – це відносний показник прибутку, який відображає відношення отриманого ефекту (доходу, прибутку) з наявними або використаними ресурсами. Рентабельним є такий стан діяльності, коли протягом певного періоду грошові надходження компенсують понесені витрати, створюється і накопичується прибуток. Протилежним станом є збитковість, коли грошові надходження не компенсують понесені витрати.

Показники ефективності характеризують здатність понесених витрат (використаних ресурсів) окупитися, що є основою подальшої діяльності підприємства.

Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства; вони використовуються як інструменти інвестиційної, цінової політики тощо.

Оскільки фінансові результати діяльності підприємства знаходять відображення у відповідній системі показників, значна їх кількість створює

методичні труднощі при систематичному аналізі. Крім того, наявність такої кількості показників ускладнює вибір кожним учасником господарської діяльності тих з них, які найбільше задовольняють його потреби в інформації щодо реального стану певного підприємства. Наприклад, керівництво підприємства цікавлять обсяги отриманого прибутку та його структура, а також фактори, які впливають на його розмір. Податкові органи зацікавлені в отриманні достовірної інформації про всі складові фінансових результатів: прибуток від реалізації продукції, майна, інших видів діяльності підприємства тощо [51, с.363].

При проведенні аналізу фінансових результатів діяльності підприємства велике значення має правильність розуміння економічної суті прибутку і структурних її елементів, що формують цей показник (табл. 1.3)

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Звіт про фінансові результати» розрізняють декілька видів прибутку (збитку):

- валовий прибуток (маржинальний дохід) – це різниця між виручкою від реалізації (нетто) і собівартістю реалізованої продукції;

- фінансові результати від основної операційної діяльності – це різниця між валовим доходом та адміністративними витратами і витратам на збут;

- фінансові результати від операційної діяльності – це фінансові результати від основної операційної діяльності плюс інші операційні доходи і мінус інші операційні витрати;

- фінансові результати від діяльності до оподаткування – це фінансові результати від операційної діяльності плюс доходи від інвестиційної і фінансової діяльності мінус витрати від інвестиційної і фінансової діяльності.

Класифікація прибутку за ознаками

Ознака	Вигляд
За видами господарської діяльності	Прибуток від основної операційної діяльності; прибуток від інвестиційної діяльності; прибуток від фінансової діяльності.
За складом елементів, що включаються	Маржинальний (валовий) прибуток; загальний фінансовий результат звітного періоду; прибуток до оподаткування; чистий прибуток.
Залежно від характеру діяльності підприємства	Прибуток від звичайної діяльності; прибуток надзвичайних ситуацій
За характером оподаткування	Оподаткування і неоподатковуваний податком прибуток відповідно до податкового законодавства
За ступенем обліку інфляційного чинника	Номінальний прибуток і реальний прибуток, скоректований на темп інфляції у звітному періоді.
За економічним змістом	Бухгалтерський прибуток та економічний прибуток
За характером використання	Капіталізований прибуток і споживаний прибуток

Чистий дохід підприємства зменшується на суму собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), адміністративних витрат та витрат на збут. Фінансовий результат характеризує основну операційну діяльність. Операційна діяльність включає інші операційні доходи та витрати. Інші операційні доходи складаються з:

- доходів від: купівлі-продажу іноземної валюти; реалізації інших оборотних активів; операційної курсової різниці; безоплатно одержаних оборотних активів; списання кредиторської заборгованості; операційної оренди активів;

- відшкодування раніше списаних активів;

- одержання штрафів, пені, неустойок;

- відшкодування раніше списаних активів;

- доходу від первісного визначення та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю.

Інші витрати операційної діяльності включають:

- витрати на дослідження та розробки;

- витрати на купівлю-продаж іноземної валюти;

- собівартість реалізованих виробничих запасів;

- втрати від операційної курсової різниці;
- втрати від знецінення запасів;
- нестачі і витрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пені, неустойки;
- витрати від первісного визначення та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю.

Фінансовий результат від операційної діяльності збільшується на доходи і зменшується на витрати від фінансової та інвестиційної діяльності.

Чистий прибуток поділяють на капіталізований (нерозподілений) і споживаний. Капіталізований прибуток – це частина чистого прибутку, який спрямовують на фінансування приросту активів підприємства. Споживаний прибуток – та його частина, яку витрачають на виплату дивідендів акціонерам і засновникам підприємства [54, с.88].

Аналіз кожної складової прибутку підприємства має не абстрактний, а цілком конкретний характер, а тому дозволяє власникам і акціонерам обирати пріоритетні напрями активізації діяльності підприємства. Іншим учасникам ринкових відносин аналіз фінансових результатів дає можливість виробити необхідну стратегію поведінки, спрямовану на мінімізацію втрат і фінансового ризику від інвестицій у дане підприємство.

1.4. Методики економічного аналізу фінансових результатів

Використання метода економічного аналізу фінансових результатів діяльності проявляється через ряд конкретних методик аналітичного дослідження. Під методикою розуміють сукупність аналітичних способів і правил дослідження економіки підприємства, що певним чином підпорядковані досягненню мети аналізу.

Більш детально зупинимось на двох елементах методики економічного

аналізу фінансових результатів діяльності підприємства:

- послідовності виконання аналітичної роботи;
- способах дослідження об'єктів, що вивчаються.

В організації процесу комплексного економічного аналізу можна виділити кілька взаємопов'язаних етапів, сутнісне наповнення яких може відрізнятися залежно від потреб аналізу, виконуючи при цьому аналогічні функції [37, с.154].

На першому етапі замовник комплексного економічного аналізу забезпечує постановку цільової функції моделі обробки вхідної інформаційної бази. Адекватна постановка цільової функції має сформулювати чітко розуміння мети комплексного аналізу в окремо взятому випадку, а також специфіки цього випадку. Таким чином, до виконавців дослідження підприємства доводиться цільова функція комплексного економічного аналізу, яка передбачає такі елементи:

- об'єкт дослідження та його специфіка (зокрема, галузева приналежність, форма власності, величина підприємства, ринкова позиція та рівень монополізації галузі тощо);

- інформаційна база та її часові лаги (насамперед фінансова звітність за заставні часові проміжки);

- мета та завдання проведення дослідження (зокрема, ідентифікація ділової надійності, оцінка кредитоспроможності, прогнозування банкрутства тощо);

- сукупність напрямків аналізу фінансових результатів діяльності підприємства – об'єкта дослідження, які є складовими узагальнюючого показника (ефективність підприємницької діяльності, ризикованість діяльності, ефективність управління підприємством тощо);

- форма подання кінцевої (вихідної) інформації (визначення абсолютної величини інтегрального показника, формування порівняльної таблиці тощо);

- методика формування пропозиції щодо провадження заходів з метою забезпечення досягнення мети комплексного економічного аналізу.

На відміну від першого етапу, який полягає у формуванні методологічної основи моделі обробки вхідної інформаційної бази, на другому етапі передбачається обґрунтування процедур та проведення первинної обробки, узагальнення та консолідації вхідної фінансової інформації. Практика реалізації такої первинної обробки інформації має відповідати критеріям оперативності формування та отримання готової для подальшої математичної обробки фінансової інформації.

Для забезпечення виконання завдань, які ставляться на другому етапі моделі, що розглядається, реалізується така сукупність ітерацій:

- групування інформаційних джерел відповідно до визначених напрямків дослідження фінансового стану об'єкта аналізу та формування об'єктів спостереження;

- формування відповідно до специфіки цільової функції сукупності фінансових показників та коефіцієнтів як форми узагальнення даних за згрупованими інформаційними джерелами;

- обґрунтування вибору форм обробки вхідної інформації відповідно до визначеної сукупності показників.

Третій етап моделі обробки вхідної інформаційної бази передбачає забезпечення технічної реалізації методичних засад, визначених на першому етапі моделі, на основі обґрунтованої на другому етапі сукупності сфер аналізу та об'єктів дослідження. При цьому забезпечується вибір необхідної методики (поєднання математичних, статистичних та / або аналітичних моделей) консолідації результатів первинної обробки вхідної інформації за певними напрямками дослідження, визначення структури та порядку формування цільового інтегрального показника як вихідної інформації комплексного економічного аналізу [52, с.199].

Ефективність комплексного економічного аналізу та адекватність кінцевих результатів поставленим завданням не в останню чергу забезпечується доцільністю вибору інструментарію, що здійснюється на даному етапі, та обґрунтуванню такого вибору.

Інструментарій, що може бути використаний виконавцем економічного аналізу для обробки вхідної фінансової інформації, широко представлений у літературі з питань фінансового аналізу цілим рядом формалізованих методик, які, відповідно до специфіки їх загальних характеристик, можна об'єднати у три великі групи:

- ранжування фінансових показників та коефіцієнтів;
- розрахунок інтегрального показника фінансового стану підприємства;
- порівняння розрахункових показників з еталонними величинами.

Отримання формалізованих даних математичного, статистичного та аналітичного узагальнення вхідної фінансової інформації щодо підприємства не завершує процедури комплексного економічного аналізу, оскільки вони потребують відповідної інтерпретації та пояснення, яке відбувається на четвертому етапі моделі обробки вхідної інформаційної бази. Інтерпретація результатів обробки фінансової інформації має здійснюватися виходячи зі сталої однозначної системи критеріїв, що відповідають напрямкам комплексного аналізу та запитанням замовників дослідження.

При цьому формулювання висновків щодо об'єкта дослідження на підставі проведених розрахунків не тільки дає можливість замовникам комплексного аналізу одержати відповіді на поставлені ними питання, а й є основою прогнозування зміни економічного потенціалу об'єкта дослідження [59, с.164].

Таким чином, органічним доповненням до попереднього етапу комплексного економічного аналізу є процес формування сценаріїв майбутнього тренду фінансово-господарської діяльності підприємства, що має місце на останньому – п'ятому етапі.

Поряд із процесом організації комплексного економічного аналізу певним критеріям має відповідати і його інформаційна база. Вхідні дані, на основі яких у результаті математичної та аналітичної обробки буде визначено абсолютне значення цільового інтегрального показника, мають відповідати сукупності критеріїв, застосування яких забезпечується такими правилами:

- проведення комплексного аналізу здійснюється на основі системи цільових фінансових показників та коефіцієнтів відповідно до обраної методики оцінки фінансових результатів діяльності підприємства;

- вхідна інформація щодо фінансово-господарської діяльності підприємства, що надається для подальшої її обробки, має бути повною та достовірною;

- цільові показники обраної методики, як і вхідна фінансова інформація, повинні бути приведені до порівнянних одиниць виміру, що забезпечує можливість їх адекватної математичної та аналітичної обробки;

- кожен із сукупності фінансових показників та коефіцієнтів, яка закладається в інформаційну основу моделювання цільового фінансового показника, має бути максимально інформативним;

- обґрунтування вибору методів статистичного, математичного та аналітичного моделювання з метою адекватної консолідації вхідних інформаційних ресурсів та подальшої ідентифікації на їх основі цільового показника системи комплексного економічного аналізу;

- формування цілісної картини фінансового стану підприємства на основі визначення цільового фінансового показника як результуючого відносно усталеної сукупності відособлених фінансових показників, які характеризують окремі результати діяльності підприємства;

- здійснення порівняльного аналізу системи інтегральних показників, отриманих у результаті математичної та аналітичної обробки первинної вхідної інформації в динаміці, а також порівняння з іншими показниками, прийнятими за орієнтири.

Ключовим елементом процедури економічного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є модель обробки вхідної інформаційної бази. Така модель являє собою обґрунтований відповідно до специфічних характеристик конкретного випадку процедури аналізу органічний синтез математичних, статистичних та аналітичних методів дослідження.

У ролі важливого елементу методики аналізу фінансових результатів

діяльності виступають технічні прийоми та способи аналізу. Ці способи використовуються на різних етапах дослідження для:

- первинної обробки зібраної інформації (перевірки, групування, систематизації);
- вивчення стану і закономірностей розвитку досліджуваних об'єктів;
- визначення впливу факторів на результати діяльності підприємств;
- підрахунку невикористаних і перспективних резервів підвищення ефективності діяльності;
- узагальнення результатів аналізу;
- обґрунтування планів економічного розвитку, управлінських рішень, різноманітних заходів [41, с.280].

У аналізі фінансової діяльності використовується багато різних способів. Серед них можна виділити традиційні способи, що широко застосовуються для обробки та вивчення інформації (порівняння, графічний, балансовий, середніх і відносних чисел, аналітичних групувань).

Для вивчення впливу факторів на результати господарювання і підрахунку резервів у аналізі застосовуються такі способи, як ланцюгові підстановки, абсолютні і відносні різниці, інтегральний метод, методи лінійного програмування, дослідження операцій, евристичні методи вирішення економічних задач на основі інтуїції, минулого досвіду, експертних оцінок спеціалістів та ін.

Існують дві групи методів комплексної оцінки ефективності господарської діяльності з використанням показників фінансових результатів:

- із розрахунком єдиного інтегрального показника;
- без розрахунку єдиного інтегрального показника.

Методи розрахунку єдиного інтегрального показника ефективності господарської діяльності досить різноманітні. Прикладами евристичних методів оцінки, що ґрунтуються на професійному досвіді аналітика, є динамічні порівняння (горизонтальний аналіз) показників, структурні порівняння (вертикальний аналіз), просторові порівняння, групування показників за

різними ознаками тощо. Оцінка можлива, в основному, за типом „краще” чи „гірше” працювало підприємство порівняно з базою. Про багато говорять темпи зростання та приросту показників, але загальна кількісна оцінка цими методами не досягається.

Економічний аналіз діяльності підприємства здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Існують три основні типи моделей, які застосовуються в процесі аналізу:

- дескриптивні;
- предикативні;
- нормативні.

Дескриптивні моделі є основними для оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства. До них належать: подання фінансових звітів у різноманітних аналітичних розрізах; вертикальний і горизонтальний аналіз звітності; трендовий аналіз; аналіз відносних показників і коефіцієнтів; порівняльний, або просторовий аналіз; факторний аналіз; система аналітичних коефіцієнтів.

Предикативні моделі – це моделі прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та витрат підприємства, його фінансових результатів. Найпоширеніші з них: побудова прогностичних фінансових звітів; моделі динамічного аналізу; моделі ситуаційного аналізу.

Нормативні моделі – це моделі, які уможливають порівняння фактичних даних результатів діяльності підприємства з нормативними. Ці моделі використовуються у внутрішньому фінансовому аналізі, їх сутність полягає у встановленні нормативів на кожну статтю витрат та з'ясуванні причин відхилень фактичних даних від цих нормативів [35, с.278].

Отже, під час економічного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства можуть використовуватись найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, застосування яких залежить від мети і глибини аналізу, об'єкта дослідження, технічних можливостей виконання розрахунків і т.д.

Методи, побудовані на розрахунку єдиного інтегрального показника, дають змогу узагальнено оцінити результати діяльності підприємства, проте не завжди є можливість зіставити отримані значення із результатами діяльності інших підприємств, адже склад величин, які входять до інтегрального показника, може бути різним, а значення можуть варіювати у значних межах. З іншого боку, використання евристичних методів у деяких випадках не виправдовує очікування аналітика щодо отримання остаточної оцінки і єдиного результату, оскільки отримані розрахунки можуть спричинити діаметрально протилежні висновки.

Дану суперечність може вирішити лише чітко визначена мета аналізу, яка спричиняє глибину дослідження. Нерідко застосування тих чи інших способів чи методів аналізу визначається наявністю необхідних даних, адже підприємства намагаються якомога більше інформації віднести до складу конфіденційної.

Аналіз фінансових результатів в умовах застосування сучасних інформаційних технологій ґрунтується на визначенні основних елементів процесу дослідження доходів, витрат та прибутку з метою формування взаємопов'язаних етапів виконання відповідних аналітичних процедур. В процесі аналізу розробляються логічно обґрунтовані алгоритми розрахунку аналітичних показників, на основі яких узагальнюються і оцінюються результати діяльності та приймаються управлінські рішення щодо подальшого розвитку підприємства [9, с. 85].

Головними завданнями аналітика з питань аналізу фінансових результатів є оцінка динаміки абсолютних та відносних показників, визначення ступеня впливу окремих факторів на зміну прибутку та виявлення невикористаних резервів, які в майбутньому збільшать очікуваний результат.

Для реалізації вищезазначених завдань використовують аналітичні програми, що дозволяють розрахувати основні коефіцієнти прибутковості за даними фінансової звітності.

Серед програм аналізу фінансових результатів підприємства

найбільшого розвитку і розповсюдження набули програми ретроспективного аналізу, який проводиться на основі даних фінансової звітності підприємства за декілька звітних періодів. До таких програмних продуктів належать аналітичні програми "ИНЭК-АФСР", "ИНЭК-Аналитик", "1С:Финансовое планирование", "Audit Expert", "Project Expert", "Альт-Финансы". Вище зазначені програмні продукти дозволяють на основі вихідної облікової інформації автоматично розраховувати необхідні фінансові показники та коефіцієнти, отримувати пояснення для їх конкретних значень.

Використання даних програмних продуктів для фінансового аналізу забезпечують підвищення системності аналізу, вплив на результати діяльності підприємства широкого кола внутрішніх і зовнішніх факторів, достовірність та надійність отриманих результатів, опрацювання значних масивів вхідної інформації та проведення багатоваріантного стратегічного аналізу. Разом з тим, їх вартість достатньо висока, вони є суто спеціалізованими та розраховані на великі підприємницькі структури.

Основною інформаційною базою аналізу є дані бухгалтерського обліку, оскільки в системі обліку формується понад 60% інформації, яка використовується для прийняття управлінських рішень [10, с. 58], тому доцільно при впровадженні автоматизованих інформаційних систем аналізу фінансових результатів застосовувати вже існуючі на підприємстві програми з автоматизації бухгалтерського обліку.

Таким програмним продуктом виступає конфігурація "Фінансове планування для України" системи "1С:Підприємство 7.7", який використовується більшістю вітчизняних підприємств, установ та організацій. На сьогоднішній день вийшла оновлена версія програми 1С, а саме "1С:Підприємство 8".

Аналіз фінансових результатів за допомогою конфігурації "Фінансове планування для України" системи "1С:Підприємство 7.7" пропонується здійснювати двома методами. Так, з метою проведення аналізу доходності та рентабельності в динаміці можна використати показники звіту "Фінансовий

аналіз". Недоліком даного методу є відсутність можливості проведення факторного аналізу та внесення коригувань у методику розрахунків [55, с.34].

Другий метод проводиться шляхом аналізу оборотів по статтях за обраний цикл планування та розрахунку коефіцієнтів. Даний метод реалізується на основі звіту "Обороти по статтях" та передбачає розподіл доходів та витрат на змінні та постійні. Звіт можна сформулювати за структурою довідника статей, де у вихідній таблиці "Розрахунок рентабельності" дані відображаються за кожен період окремо та наростаючим підсумком. Перевагами другого методу є подання вихідної інформації в табличній формі, наочна текстова інтерпретація формул та наявність зрозумілого інтерфейсу.

Проведення аналізу фінансових результатів з використанням інформаційних технологій та управлінська інтерпретація одержаних висновків дозволять знайти оптимальний шлях розвитку, розробити програму фінансового оздоровлення підприємства, обґрунтувати інвестиційне рішення.

Отже, в умовах ринкової економіки отримання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності суб'єкта господарювання є необхідною складовою, яка обумовлює зростання ринкової вартості підприємства. Як основний узагальнюючий показник фінансових результатів діяльності підприємства прибуток є важливим джерелом формування його капіталу, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. Отже, отримання прибутку - одна із стратегічних цілей управління та найважливіший об'єкт фінансового аналізу.

Прибуток є результатом різноспрямованого руху фінансових потоків, що характеризуються доходами і витратами підприємства. Доходи і витрати, як взаємопов'язані чинники утворення прибутку підприємства, мають досліджуватися на всіх етапах їх формування.

Останнім часом з'явилося досить багато серйозних і актуальних публікацій, присвячених фінансовому аналізу. Проте питання аналізу фінансових результатів підприємства досі не систематизовано. Використовуються різні способи розрахунків одних і тих же показників, що ускладнює сприйняття матеріалу.

Аналіз складових фінансових результатів, від яких залежить величина чистого прибутку, полягає у вивченні тенденцій їх змін, причин виникнення та їх економічної оцінки. Це дозволяє при розробці заходів щодо запобігання і усунення нераціональних витрат залучати кваліфікованих працівників для надання обґрунтованих пропозицій у практичній діяльності відповідних структурних підрозділів підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «МОТОР СІЧ»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства ПАТ «Мотор Січ»

Історія ПАТ «Мотор Січ» почалася в 1907 році. До грудня 1915 року завод випускав сільськогосподарські механізми і інструменти, виконував різні види механічної обробки, відливав вироби з чавуну і міді.

У грудні 1915 року акціонерне товариство «Дюфлон, Костянтинович і До» («Дека») викупило завод і змінило профіль його виробничої діяльності. Завод почав освоєння виробництва авіаційних двигунів, і в жовтні 1916 року був виготовлений перший 6-циліндровий мотор водяного охолодження «Дека» М-100.

Підприємство створює і освоює в серійному виробництві нові двигуни, кожен з яких став значною віхою в розвитку вітчизняного авіадвигунобудівництва. Акціонерне товариство «Мотор Січ» засновано Фондом державного майна України у вигляді відкритого акціонерного товариства шляхом перетворення суб'єкта підприємницької діяльності державного підприємства «Мотор Січ» відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 березня 1994р. № 216-Р і Наказу Фонду державного майна України від 04 травня 1994р. № 38-АТ і діє відповідно до Законів України «Про підприємство в Україні», «Про власність», «Про підприємництво», «Про господарчі товариства», «Про цінні папери й фондову біржу». У 1995 р. підприємство перетворене у відкрите акціонерне товариство «Мотор Січ» [63].

Підприємство створене з метою виробництва авіаційної техніки, продукції виробничо-технічного призначення, товарів надрового споживання, цивільної продукції на основі оптимального використання виробничих

потужностей і науково-технічного потенціалу, сільськогосподарської продукції, надання платних послуг населення, ведення торговельної, комерційної, інвестиційної й зовнішньоторговельної діяльності й одержання прибутку. Діяльність підприємства спрямована на подальший його розвиток, одержання прибутку на вкладений капітал, як усередині України, так і за її межами.

Статутний фонд підприємства ПАТ «Мотор Січ» становить 280528650 гривень, сформований за рахунок його майна відповідно до діючого законодавства. Статутний фонд розділений на 2077990 простих іменних акцій номінальної вартістю 135 гривень кожна. Акції ПАТ «Мотор Січ» - це випущені цим підприємством цінні папери необмеженого строку, що свідчать про внесення конкретного паю в статутний фонд ПАТ «Мотор Січ».

У складі ПАТ «Мотор Січ» 8 спеціалізованих машинобудівних заводів, розташованих на території України:

- Запорізький моторобудівний завод (СМЗ);
- Сніжнянський машинобудівний завод (ВМЗ);
- Лебединський моторобудівний завод (ЛМЗ-1);
- Запорізький машинобудівний завод ім. В. И. Омельченко;
- Гуляйпольський механічний завод (Гмехз);
- Волочиський машинобудівний завод (ВМЗ);
- Лебединський машинобудівний завод (Лмашз);
- Запорізький завод товарів народного споживання (ЗЗТНП).

Волочиський машинобудівний завод (юридична адреса: Хмельницька обл., м. Волочиськ, вул. Незалежності, 1) як структурний підрозділ серед інших 8 спеціалізованих заводів входить у ПАТ «Мотор Січ».

Органами управління АТ «МОТОР СІЧ» є: загальні збори акціонерів (вищий орган); Наглядова рада; рада директорів (виконавчий орган); ревізійна комісія. Найголовнішу роль у організаційній структурі ПАТ «Мотор Січ» (ВМЗ) відіграє генеральний директор, якому підпорядковується директор ВМЗ. Директору ВМЗ підпорядковуються:

- головний інженер;
- заступник директора по виробництву;
- заступник директора по зв'язкам з громадкістю;
- головний контролер;
- заступник директора по будівництву;
- головний бухгалтер;
- інші.

Прибуток ПАТ «Мотор Січ» створюється з надходжень від господарської діяльності після покриття всіх витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією. Порядок розподілу чистого прибутку (доходу) і покриття збитків визначається вищим органом ПАТ «Мотор Січ» простою більшістю голосів, які беруть участь у зборах.

ПАТ «Мотор Січ» створює цільові фонди, зв'язані зі своєю діяльністю:

- резервний фонд;
- фонд нагромадження й технічного обслуговування;
- фонд споживання;
- фонд оплати дивідендів;
- фонд викупу акцій;
- інші фонди.

Динамічно розвиваючись протягом 100 років, ПАТ «Мотор Січ» сьогодні – одне з найбільших у світі і єдине в Україні підприємство з виробництва, обслуговуванню й ремонту 55 типів і модифікацій авіадвигунів. Основними напрямками діяльності цього товариства є виробництво, випробування, ремонт та технічне обслуговування авіадвигунів (понад 60 типів двигунів для більше ніж 88 видів літаків і вертольотів). Поставки продукції ПАТ «Мотор Січ» здійснюються в понад 100 країн світу, його річний обіг складає 220 млн. дол.

Продукція, що виготовляє ПАТ «Мотор Січ»:

а) авіаційні двигуни: турбогвинтові, турбореактивні двоконтурні, турбогвинтовентиляторні, турбовальні, допоміжні.

б) головні вертолітні редуктори: ВР-442, ВР-17МС.

в) промислові установки: серійна продукція, продукція в розробці.

г) товари народного споживання: навісне обладнання для вертольота Мі-2, агротехніка, двигуни внутрішнього згорання, комплектуючі, рушійні установки, мотопили, сепаратори, товари для дому, товари для автолюбителів.

д) продукція медичного призначення: набір ендопротезів колінного суглоба «МОТОР СІЧ ЕПК-2», система ендопротезів тазостегнового суглоба «ІТО - МОТОР СІЧ», система ендопротезів тазостегнового суглоба «МОТОР СІЧ ЕТБС», набір інструментів «МОТОР СІЧ ІНЕТС-1», набір інструментів «МОТОР СІЧ ІНЕТС-2», набір інструментів «МОТОР СІЧ ІНЕКС-1».

Спеціалістами «Мотор Січ» розроблені і виготовляються комплексні газотурбінні силові системи для виробництва електроенергії, нагрівання води, гасіння вогню. Авіаційні двигуни використовуються також в якості приводів бурових установок і силових агрегатів пасажирських лайнерів на повітряній подушці.

Виготовлення продукції високої якості забезпечується кваліфікованими кадрами, застосуванням прогресивних технологій і обладнання, ефективних організаційних систем, наявністю спеціалізованих підрозділів.

Стратегічна концепція розвитку ПАТ «Мотор Січ» - стратегія зростання на основі широкомасштабної диверсифікації виробництва, зміцнення і розширення своїх позицій на ринку авіаційної та вертолітної техніки, експлуатаційних послуг, яка реалізується за такими основними стратегічними напрямками: формування та впровадження пріоритетних цільових програм створення конкурентоспроможної продукції; розширення ринків збуту і послуг; підвищення ефективності маркетингової діяльності; створення ефективного високотехнологічного виробництва на базі його технічного переоснащення; формування дієвої системи менеджменту якості.

Проведено сертифікаційний аудит міжнародною компанією Bureau Veritas Certification системи якості на відповідність вимогам ISO 9001: 2008 стосовно розробки, проектування, виробництва, ремонту, технічного

обслуговування авіаційних двигунів, газотурбінних установок і приводів, газотурбінних електростанцій, розробки і проектування повітряних суден, навчання і перепідготовки персоналу, задіяного в авіації, і персоналу, що виконує польоти. Отримано «Сертифікат відповідності системи якості» №227120 / 2.

Якість і надійність продукції, що випускається підприємством, підтверджується її успішною експлуатацією більш, ніж в 100 країнах світу. На світовому ринку ПАТ «Мотор Січ» зарекомендувало себе підприємством, що випускає продукцію з високими технічними характеристиками на сертифікованій виробничій базі. Виробництво і ремонт авіадвигунів сертифіковано Авіаційним реєстром Міждержавного авіаційного комітету (МАК) і Державною авіаційною службою України.

Основними споживачами продукції підприємства 2016 році були: в далекому зарубіжжі - Індія, Китай, Алжир, Бангладеш, ОАЕ. Грошові кошти надходили за поставку серійних авіадвигунів різних типів і модифікацій, а також за капітальний і середній ремонт авіадвигунів і поставку запасних частин до них. Довгостроковими контрактами підкріплено співробітництво підприємства з перспективними партнерами з Польщі, Чехії, Словаччини, Іспанії, Португалії, Канади, В'єтнаму, Перу, Колумбії, Мексики і багатьох інших країн. ПАТ «МОТОР СІЧ» має широку мережу представництв по всьому світу: в Індії, Китаї, Алжирі, ОАЕ, Бангладеш, США, Перу і Бразилії. Всі вони активно працюють, оперативно надають маркетингову інформацію, що дозволяє вигідно укласти контракти; в країнах СНД - компанії, з якими ПАТ «Мотор Січ» має тривалі партнерські відносини, вертольотобудівні, літакобудівні, ремонтні заводи. Для партнерів з цих країн поставлялися і ремонтувалися цивільні авіадвигуни різних типів і модифікацій, виконувався капітальний та середній ремонт, поставлялися запасні частини і надавалися послуги з конструкторсько-технологічного супроводу ремонту авіадвигунів виробництва ПАТ «Мотор Січ». Крім продукції авіабудування, в 2016 році виконано численні контракти з споживачами продукції промислового

призначення: нафтодобувними, газодобувними і енергетичними компаніями.

Випуск товарної продукції на підприємстві постійно зростає за рахунок виробництва на експорт. Питома вага авіатехніки в реалізованій продукції становить 92,4%, а частка експорту від реалізованої продукції 93,8% (рис.2.1).

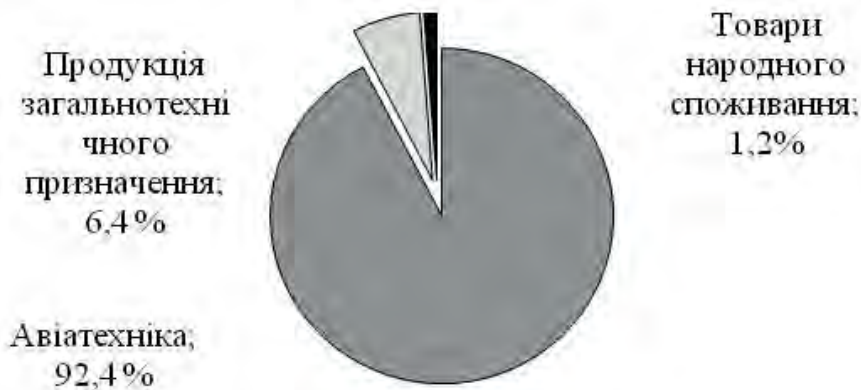

Рис. 2.1 Питома вага реалізованої продукції ПАТ «Мотор Січ»

Маркетингова політика ПАТ «Мотор Січ» направлена на збереження традиційних ринків збуту для своєї продукції і освоєння нових. У 2016 році підприємство розвивало співпрацю як з постійними партнерами з різних регіонів світу, так із компаніями, партнерські відносини з якими зав'язалися в останні роки (Індонезії, Сінгапуру, Лаосу, Бразилії). З метою збереження позицій підприємства на зовнішніх ринках і підтримки конкурентоспроможності, ПАТ «Мотор Січ» розробляє і просуває на ринок нові види продукції і послуг. В даний час підприємство продовжує роботу над створенням і освоєнням наступних сімейств авіадвигунів: МС-500В, ТВ3-117, ВМА-СБМ1В, АІ-450. Деякі з них вже пройшли всі сертифікацію і пропонуються до продажу. Наприклад, двигун АІ-450С поставлений в Австрію для оснащення легкого одномоторного багатоцільового літака компанії Diamond Aircraft.

З метою заняття нової ринкової ніші ПАТ «МОТОР СІЧ» розвиває напрям по розробці, ремонту та модернізації вертольотів в рамках реалізації власної вертолітної програми. На базі ПАТ «МОТОР СІЧ» створюється українське вертольотобудування: активно розвивається напрям по ремонту і модернізації існуючої техніки, а також з розробки та виготовлення нових

вертольотів. Світовий ринок будівництва авіадвигунів характеризується надзвичайно жорсткою конкуренцією. Для утримання своїх конкурентних позицій і визначення пріоритетних напрямків розвитку, ПАТ «Мотор Січ» проводить постійну роботу по дослідженню ринків збуту, аналізу їх поточного стану, існуючих проблем і тенденцій розвитку.

В умовах загострення світової конкурентної боротьби на ринку авіадвигунів ПАТ «Мотор Січ» приходиться стикатись з такими гігантами авіаційної галузі, як General Electric (США), Pratt & Whitney (Канада), Snecma/Turbomeca (Франція), BMW Rolls-Royce (Німеччина/Англія), які отримують державну фінансову і правову підтримку як науково-дослідних цілях, так і в просуванні на ринку нової продукції. Галузеві ризики пов'язані з незначним попитом на продукцію підприємства на внутрішньому ринку України та конкуренцією з боку іноземних виробників.

На діяльність ПАТ «Мотор Січ» мають сильний вплив як макроекономічні, так і внутрішні фактори. Проведення SWOT-аналізу ПАТ «Мотор Січ» дало змогу отримати такі результати (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз ПАТ «Мотор Січ»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - великий досвід роботи на ринку; - довготривалі відносини з покупцями; - якісна продукція; - контроль якості продукції; - один з світових лідерів 	<ul style="list-style-type: none"> - витік інформації; - нестача кваліфікованих кадрів
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - нові технології; - завоювання нових ринків збуту; - нові види продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - нестабільна політична та економічна ситуація; - валютні ризики; - загострення конкуренції; - незначний попит на внутрішньому ринку

Виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновок, що

підприємство в основному реалізує свою продукцію за кордоном, виконання експортних контрактів є основним джерелом грошових коштів підприємства.

2.2. Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів підприємства

Форма та зміст звіту про фінансові результати визначені Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку «Звіт про фінансові результати». Він повністю відповідає звіту про прибутки та збитки згідно Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку.

Згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку звіт про фінансові результати – це звіт про доходи, витрати та фінансові результати підприємства.

Метою складання звіту про фінансові результати є надання користувачам правдивої, повної та неупередженої інформації про доходи, прибутки та збитки за звітний період. На відміну від балансу звіт про фінансові результати надає інформацію не на певну дату, а за певний період.

Цей звіт вважається одним з найбільш інформативних документів звітності, тому що вміщує інформацію про динаміку прибутку підприємства.

Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

На практиці остаточний фінансовий результат – чистий прибуток (збиток) підприємства визначають у звіті про фінансові результати. Звіт складається щоквартально нарастаючим підсумком з початку року.

Показники діяльності підприємства у «Звіті про фінансові результати» групуються в залежності від видів господарської діяльності [13, с. 54].

За метою здійснення господарська діяльність поділяється на такі види:

- комерційна (підприємницька) – якщо її суб'єкт (підприємець) діє з метою отримання прибутку;

- некомерційна – проводиться для досягнення певних економічних і соціальних результатів, проте мета отримання прибутку при цьому відсутня.

За предметом господарської діяльності:

- виробнича;
- торговельна;
- банківська;
- страхова;
- інноваційна;
- концесійна;
- загальне інвестування й ін.

Залежно від ринку (внутрішній або зовнішній), національної належності суб'єктів господарювання:

- господарська діяльність за участю вітчизняних товаровиробників (резидентів);
- зовнішньоекономічна діяльність (за участю резидентів і нерезидентів), у тому числі іноземне інвестування (за участю іноземного інвестора).

Отже, на формування чистого прибутку ПАТ «Мотор Січ» впливають фінансові результати, отримані після здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Така класифікація фінансових результатів діяльності підприємства має важливе значення при розрахунку показників доходності підприємства.

Прибуток є найважливішим узагальнюючим показником, який характеризує кінцевий результат діяльності ПАТ «Мотор Січ». Від розвитку прибутку, отриманого підприємством, залежить формування обігових коштів, виконання обов'язків перед бюджетом, платоспроможність підприємства, доходи акціонерів та ін.

Призначення звіту про фінансові результати складається насамперед з визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Послідовність розрахунку цього показника включає визначення наступних його складових:

- чистого доходу (виручка) від реалізації продукції (товарів, послуг);

- валового прибутку (збитку);
- фінансового результату від операційної діяльності;
- прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування;
- прибутку (збитку) від звичайної діяльності;
- чистого прибутку (збитку) звітного періоду.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається вирахуванням з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок.

Чистий прибуток (збиток) являє собою кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Тому, приступаючи до аналізу фінансових результатів, насамперед необхідно вивчити його рівень, динаміку і структуру, виявити тенденції зміни складових частин формування прибутку, вплив факторів на нього, а також оцінити використання чистого прибутку.

Якщо кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства у звітному періоді був збиток, необхідно ґрунтовно вивчити причини його виникнення, намітити шляхи поліпшення роботи з метою подолання збитковості [2, с.167].

Згідно із статтею 14 Закону України “Про господарські товариства” на кожному підприємстві, заснованому у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, має бути сформований резервний (страховий) фонд. Розмір цього фонду регламентується засновницькими документами, але не може бути меншим від 25% статутного фонду підприємства. Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду також передбачається засновницькими документами, але не може бути меншим за 5% суми чистого прибутку підприємств.

Проведемо аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ» за 2014-2016 рр. в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз складу, рівня і динаміки фінансових результатів, тис. грн

Показник	Код рядка, ф. № 2	2014	2015	2016	Відхилення			
					Абсолютне, (+, -) гр.4 – гр.3	Відносне, % гр.6/гр.4*100	Абсолютне, (+, -) гр.5 – гр.4	Відносне, % гр.8/гр.5*100
А	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід (виручка) відреалізації продукції (товарів,робіт,послуг)	2000	10730122	13830655	10546207	3100533	28,90	-3284448	-23,75
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	2050	(5514991)	(4907340)	(4217243)	-607651	-11,02	-690097	-14,06
3. Валовий прибуток (збиток)	2090	5215131	8923315	6328964	3708184	71,10	-2594351	-29,07
4. Інші операційні доходи	2120	7550857	10559987	9991300	3009130	39,85	-568687	-5,39
5. Адміністративні витрати	2130	(774110)	(997093)	(1041515)	222983	28,81	44422	4,46
6. Витрати на збут	2150	(565950)	(804270)	(779587)	238320	42,11	-24683	-3,07
7. Інші операційні витрати	2180	(7781602)	(11760076)	(11027717)	3978474	51,13	-732359	-6,23

Продовження табл.2.2

А	1	2	3	4	5	6	7	8
8. Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	2190	3644326	5921863	3471445	2277537	62,50	-2450418	-41,38
9. Дохід від участі в капіталі	2200	2892	14184	9187	11292	390,46	-4997	-35,23
10. Інші фінансові доходи	2220	15749	21501	55118	5752	36,52	33617	156,35
11. Інші доходи	2240	181248	339038	255137	157790	87,06	-83901	-24,75
12. Фінансові витрати	2250	(70923)	(100003)	(190164)	29080	41,00	90161	90,16
13. Втрати від участі в капіталі	2255	(619)	(1680)	(1)	1061	171,41	-1679	-99,94
14. Інші витрати	2270	(1465816)	(1634929)	(893075)	169113	11,54	-741854	-45,38
15. Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2306857	4593591	2674030	2286734	99,13	-1919561	-41,79
16. Витрати(дохід) з податку на прибуток	2300	(746490)	(1193749)	(709587)	447259	59,91	-484162	-40,56
17. Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1560367	3399842	1964443	1839475	117,89	-1435399	-42,22

Аналіз даних табл. 2.2 дозволяє зробити такі висновки. Всі види прибутку у 2015р. виросли у порівнянні з попереднім періодом - 2014р., що на перший погляд свідчить про успішну роботу підприємства. Хоча вже у 2016 р. показники прибутку, крім “Інші фінансові доходи”, різко впали у порівнянні з попереднім періодом - 2015 р., що свідчить про неефективну роботу підприємства.

Варто також звернути увагу, що чистий дохід (виручка) відреалізації продукції (товарів,робіт,послуг) зріс у 2015р. порівняно з 2014р. на 28,9%, а вже у 2016р. цей показник знизився на 23,7%. При цьому проглядається тенденція зниження собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг): у 2015р. порівняно з 2014р.- на 11,02%, у 2016р. порівняно з 2015р. – на 14,06%, що, позитивно впливає на темпи росту (приросту) прибутку.

Враховуючи, що на рівень прибутку, насамперед, впливають доходи і витрати, розглянемо по черзі динаміку їх змін та структуру в табл.2.3 і табл.2.4.

Як свідчать дані табл. 2.3., у 2015р. у порівнянні з попереднім 2014р. виросли всі види доходів. У сукупності доходи виросли на 33,95%, що позитивно вплинуло на показники прибутку. При цьому питома вага ЧД(В)Р зменшилась на 2,19 пункти, а в 2016 році зменшився ще на 5,21 пункти структури доходів підприємства. У 2016 році показники всіх видів доходів знизились, особливо ЧД(В)Р, питома вага якого у сукупності доходів значна (50,72 пункти). У сукупності доходи знизились на 15,92%, що негативно вплинуло на показники прибутку.

Отже, для ПАТ «Мотор Січ» показники дохідності у 2015 році мали позитивну тенденцію до збільшення, а вже в 2016 році бачимо протилежну ситуацію – зниження всіх показників дохідності, що негативно вплинуло на прибуток у звітному періоді. Хоча, якщо порівнювати чистий прибуток за 2016 р. з чистим прибутком за 2014 р., то в цілому за 2 роки прибуток зріс на 404076 тис.грн. (на 25,9%).

Таблиця 2.3

Аналіз складу, рівня, динаміки і структури доходів підприємства, тис. грн

Показник	Код рядка, Ф. № 2	2014		2015		2016		Відхилення			Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне (гр. 4 – гр. 2)	Відносне (гр. 8 : .гр.2) · 100	Пунктів структури (гр. 5 – гр. 3)	Абсолютне (гр. 4 – гр. 2)	Відносне (гр. 11 : .гр.4) · 100	Пунктів структури (гр. 7 – гр. 5)
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ЧД(В)Р	2000	10730122	58,12	13830655	55,93	10546207	50,72	3100533	28,90	-2,19	-3284448	-23,75	-5,21
Інші операційні доходи	2120	7550857	40,90	10559987	42,70	9991300	48,05	3009130	39,85	1,80	-568687	-5,39	5,35
Інші доходи	2240	181248	0,98	339038	1,37	255137	1,23	157790	87,06	0,39	-83901	-24,75	-0,14
Разом	-	18462227	100	24729680	100	20792644	100	6267453	33,95	0,00	-3937036	-15,92	0,00

Таблиця 2.4

Аналіз складу, рівня, динаміки і структури витрат підприємства, тис. грн

Показник	Код рядка, Ф. № 2	2014		2015		2016		Відхилення			Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне (гр. 4 – гр. 2)	Відносне (гр. 8 : гр. 2) · 100	Пунктів структури (гр. 5 – гр. 3)	Абсолютне (гр. 6 – гр. 4)	Відносне (гр. 11 : гр. 4) · 100	Пунктів структури (гр. 7 – гр. 5)
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5514991	34,10	4907340	24,29	4217243	23,24	-607651	-11,02	-9,81	-690097	-14,06	-1,05
Адміністративні витрати	2130	774110	4,79	997093	4,94	1041515	5,74	222983	28,81	0,15	44422	4,46	0,80
Витрати на збут	2150	565950	3,50	804270	3,98	779587	4,30	238320	42,11	0,48	-24683	-3,07	0,31
Інші операційні витрати	2180	7781602	48,11	11760076	58,21	11027717	60,76	3978474	51,13	10,09	-732359	-6,23	2,55
Фінансові витрати	2250	70923	0,44	100003	0,49	190164	1,05	29080	41,00	0,06	90161	90,16	0,55
Інші витрати	2270	1465816	9,06	1634929	8,09	893075	4,92	169113	11,54	-0,97	-741854	-45,38	-3,17
Разом	-	16173392	100	20203711	100	18149301	100	4030319	24,92	0,00	-2054410	-10,17	0,00

Аналіз витрат показує, що у 2015р. у порівнянні з попереднім 2014р. підвищення всіх витрат, особливо суттєве підвищення характерне для інших операційних витрат (на 51,13%), та при цьому інші операційні доходи зросли на 39,85 %. Це зумовлено тим, що собівартість реалізованої продукції в цей період знизилась на 11,02 %. Підвищення фінансових витрат особливо не вплинуло на зміну прибутку, оскільки їх питома вага у сукупності витрат незначна (0,06 пункту).

Знизилась питома вага собівартості реалізованої продукції на 9,81 пункту, інші витрати – на 0,97 пункту. Значно зросла питома вага інших операційних витрат – на 10,09 пункту.

Аналіз витрат показує у 2016р. у порівнянні з попереднім 2015р., що суттєве зниження витрат характерне лише для інших витрат (на 45,38%), витрат, що дозволило збільшити інші доходи. Витрати на збут та інші операційні витрати за досліджуваний період знизились на 3,07% та 6,23% відповідно. При цьому зросли адміністративні витрати (на 4,46%). Суттєве підвищення характерне для фінансових витрат (на 90,16%) та їх питома вага зросла з 0,49 пунктів до 1,05 пунктів.

В цілому витрати у 2015р. у порівнянні з попереднім періодом (2014р.) зросли на 24,92%. Протилежний результат бачимо у 2016 році - в цілому витрати знизились у порівнянні з попереднім періодом на 10,17%.

Отже, для ПАТ «Мотор Січ» показники витрат в цілому у 2015 році мали негативну тенденцію до збільшення, а вже в 2016 році бачимо протилежну ситуацію – зниження показників витрат, що позитивно вплинуло на прибуток у звітному періоді. Хоча, якщо порівнювати сумму витрат за 2016 р. з сумою витрат за 2014 р., то в цілому за 2 роки витрати зросли на 1975909 тис.грн. (на 12,2%).

Стійкий фінансовий стан підприємства в ринкових умовах значною мірою обумовлюється його діловою активністю. Ділова активність підприємства проявляється через розширення ринків збуту продукції, підтримання ділової репутації (іміджу), вихід на ринок праці і капіталу тощо.

Ділова активність оцінюється системою показників (коефіцієнтів), які характеризують найважливіші сторони діяльності підприємства.

Будь-яке підприємство, незалежно від того, що воно виробляє - продукцію або послуги, працює по замкнутому циклу: виробництво продукції та послуг - їх продаж - отримання прибутку - розширення виробництва продукції і послуг. Досліджуючи динаміку абсолютних показників, необхідно виявити, на скільки вона відповідає їх оптимальному співвідношенню, яке дістало назву “золоте правило економіки підприємства”:

$$T_{np} > T_{вр} > T_a > 100\%, \quad (2.1)$$

де T_{np} - темпи зростання балансового прибутку;

$T_{вр}$ - теми зростання виручки (обсягу реалізації);

T_a - темп зростання суми активів, що складаються з основного та оборотного капіталу підприємства.

Якщо виконуються умови “золотого правила економіки підприємства”, то це означає, що економічний потенціал даного підприємства збільшився в порівнянні з попереднім періодом.

Оцінюючи ділову активність підприємства, слід враховувати, що період, за який проводиться оцінка, повинен бути достатньо великим, адже частина прибутку може бути вкладена не в поновлюване виробництво, а, наприклад, в інвестиції або в освоєння нової сфери діяльності, які окупляться тільки через якийсь-то час. Найлегше переконатися в правильності цієї закономірності, розглядаючи діяльність невеликих виробництв, але існуючий економічний досвід уже показав, що воно безпомилково можна застосувати до діяльності будь-якої компанії, незалежно від обсягів її оборотів.

За даними фінансової звітності перевіримо відповідність співвідношення показників підприємства ПАТ «Мотор Січ» «золотому правилу економіки підприємства».

В табл. 2.5. наведені темпи зростання досліджуваних показників ПАТ «Мотор Січ» на 2015 та 2016 рр. для оцінки співвідношення між ними.

Таблиця 2.5

Оцінка темпів зростання показників

Показники	Код рядка, № форми	2014	2015	2016	Темп зростання (гр.3:гр.2) x100, %	Темп зростання (гр.4:гр.3) x100, %
А	1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000, ф.2	10730122	13830655	10546207	128,9	76,3
Прибуток від реалізації продукції	2000- (2050+2130 +2150), ф.2	3875071	7121952	4507862	183,8	63,3
Середня величина активів	1300, ф.1	14882947	18670742	22877401	125,5	122,5

Реально, на основі даних табл. 2.5, співвідношення показників на 2015 рік має такий вигляд на 2015 рік:

- а) $T_{np} > T_{вр}$ (183,8 > 128,9);
- б) $T_{вр} > T_a$ (128,9 > 125,5);
- в) $T_{np} > T_a$ (183,8 > 125,5).

Реально, на основі даних табл. 2.5, співвідношення показників на 2016 рік має такий вигляд:

- а) $T_{np} < T_{вр}$ (63,3 < 76,3);
- б) $T_{вр} < T_a$ (76,3 < 122,5);
- в) $T_{np} < T_a$ (63,3 < 122,5).

Тобто, темп зростання прибутку у 2015 році вище темпу зростання і обсягу реалізації, і середньої величини активів, що свідчить про відповідність „золотому правилу економіки підприємства”.

Це обумовлено насамперед зниженням собівартості реалізованої продукції та, при цьому, підвищенням витрат на на 1 гривню реалізованої продукції.

Економічний потенціал підприємства зростає, оскільки темп росту всіх зазначених показників перевищує 100%.

А темп зростання прибутку у 2016 році поступається темпам зростання і обсягу реалізації, і середньої величини активів, що свідчить про невідповідність „золотому правилу економіки підприємства”.

Це обумовлено насамперед зниженням собівартості реалізованої продукції та, при цьому, підвищенням адміністративних витрат на 1 гривню реалізованої продукції.

Економічний потенціал підприємства спадає, оскільки темп росту показників прибутку та виручки від реалізації нижче 100%.

Отже, за допомогою “золотого правила економіки підприємства” виявлено, що в період з 2014-2016 рр. найефективнішу ділову активність підприємство ПАТ «Мотор Січ» мало в 2015 році.

2.3. Факторний аналіз прибутку

Факторний аналіз прибутку – це методика комплексного системного вивчення та виміру впливу факторів на величину результативного показника, а саме прибутку підприємства.

Фактори, які впливають на величину прибутку від реалізації продукції або надання послуг, є такими:

- зміна обсягу реалізації (збільшення обсягів продажу рентабельної продукції веде до збільшення суми прибутку, а нерентабельної — навпаки до її зменшення);

- зміна асортименту продукції (якщо збільшується частка рентабельної продукції в загальному обсязі реалізації, то і прибуток, відповідно, зростає);

- зміна собівартості продукції (її зростання є причиною зменшення прибутку, а зменшення собівартості - навпаки збільшує прибуток);

- зміна ціни реалізації (при збільшенні цін сума прибутку зростає, якщо ціна зменшується, то зменшується і прибуток);
- чисельність та склад персоналу (кількість працівників, достатня для повноцінного обслуговування технологічного процесу, забезпечує зростання прибутку, також велике значення має і кваліфікація працівників);
- економічне стимулювання працівників (вплив цього фактору можна оцінити через показники оплати праці та її продуктивність. Що ефективнішим є стимулювання персоналу, то кращою буде їх праця, і як наслідок - більшими випуск продукції та прибуток);
- продуктивність праці (її зростання, за інших однакових умов, спричиняє збільшення величини прибутку);
- стан матеріально-технічної бази підприємства (сучасні засоби праці підвищують її продуктивність, а отже, і прибуток);
- фондівдача (збільшення фондівдачі збільшує випуск продукції на 1 грн вкладених грошей, це також веде до росту прибутку) [3, с. 36-37].

Найважливішими умовами зростання прибутку від реалізації продукції є збільшення обсягу випуску продукції, забезпечення ритмічності виробництва і відвантаження продукції, зниження її собівартості, підвищення її якості та конкурентоспроможності, оптимізація запасів готової продукції на складах, своєчасна оплата покупцями замовленої ними продукції, застосування прогресивних форм розрахунків за продукцію (факторинг).

Фактично отриманий у звітному періоді в процесі реалізації прибуток може відрізнитися від прибутку за минулий період або від прогнозного у зв'язку з впливом низки зовнішніх і внутрішніх чинників. Тому під час аналізу важливо дати не лише загальну оцінку динаміки і виконання прогнозу прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а й всебічно вивчити чинники, що на нього впливають, визначити ступінь впливу кожного з них.

Величина прибутку від реалізації продукції цікавить не тільки управлінців підприємства, але і зовнішніх споживачів (аудиторів, податківців, інвесторів тощо) [1, с.59].

Реалізована продукція – це продукція, яка надана споживачеві і за яку надійшли кошти на розрахунковий рахунок підприємства або можуть надійти у зазначений термін.

Реалізація продукції проводиться відділами збуту підприємства, які зобов'язані максимально скорочувати складські запаси та забезпечити своєчасне надходження платежів за реалізовану продукцію. Фінансовий відділ контролює виконання реалізації готової продукції, а також слідкує, щоб відповідні відділи своєчасно роздивлялись претензії покупців та причини, які примусили їх відмовитись від оплати рахунків за надану продукцію і надані послуги.

Об'єм реалізації залежить від об'єму наданих товарів та послуг та надходження платежів покупців. Тому об'єм реалізованої продукції відрізняється від наданої на суму залишків наданих товарів, але ще несплачених.

Перед тим, як аналізувати виконання плану реалізації, потрібно перевірити його обумовленість, відповідність можливостям випуску товарної продукції та попередніх залишків нереалізованої продукції.

На підприємствах проводиться коженденний чи подекадний оперативний аналіз виконання плану виробництва продукції. Дані про випуск продукції за день зіставляють з планом, а потім виявляють виконання плану виробництва продукції. За декаду та наростаючим висновком – з початку місяця. Так як вивчити причини відхилення від плану можна тільки на основі аналізу виконання плану, то кожен день аналізують дані за попередній день. Реалізованою називають продукцію промислового підприємства, що відвантажена споживачу і за яку на розрахунковий рахунок надійшли грошові кошти.

На відміну від товарної продукції, що вироблена і підготовлена для її включення в народногосподарський оборот, реалізована продукція вже вступила в цей оборот. Водночас вона ідентична товарній продукції за сукупністю тих елементів, що її становлять. В обсяг реалізованої продукції за

звітний період входять вартість:

- готових виробів;
- напівфабрикатів власного виробництва, реалізованих на стороні;
- продукція допоміжних і побічних цехів, що реалізована на сторону;
- робіт промислового характеру, виконаних на замовлення зі сторони і оплачених у звітному періоді.

Продукція вважається реалізованою з моменту її оплати, а інколи і після оформлення її відповідними документами. Вартість модернізації, капітального і середнього ремонтів власного устаткування і транспортних засобів, а також робіт промислового характеру, виконаних для власного підприємства, включається у реалізовану продукцію з моменту відбиття їх на рахунку «Реалізація», що, до речі, доводить постійний зв'язок економічних та облікових дисциплін. Арифметично реалізована продукція дорівнює відвантаженій продукції мінус зміна залишків відвантаженої, але неоплаченої продукції. Це заводський метод визначення реалізованої продукції.

По виробничому об'єднанню загалом обсяг реалізованої продукції визначається як вартість продукції, що виготовлена всіма виробничими одиницями і реалізована об'єднанням за його межі і підпорядкованим об'єднанню самостійним підприємствам, та продукція, яка виготовлена і реалізована самостійними підприємствами, підпорядкованими виробничому об'єднанню.

Реалізована продукція оцінюється в оптових цінах підприємства, що закладені у план виробництва, і фактично діючих оптових цінах підприємства та використовується для визначення суми прибутку від реалізації й пов'язаних з ним фінансових показників [7, с.89].

Проведемо аналіз прибутку від реалізації продукції ПАТ «Мотор Січ» за 2014-2016 рр. у таблиці 2.6. Наведена методика визначення прибутку від реалізації продукції, питома вага складових частин та динаміка їх змін. Нижче буде показано, що власне саме через зниження собівартості реалізованої продукції підприємство досягло приросту прибутку, особливо в 2015 році.

Таблиця 2.6

Формування та аналіз прибутку від реалізації продукції, тис.грн

Показник	Код рядка, Ф. № 2	2014		2015		2016		Відхилення			Відхилення		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Абсолютне (гр. 4 – гр. 2)	Відносне (гр. 8 : :гр.2) · 100	Пунктів структури (гр. 5 – гр. 3)	Абсолютне (гр. 6 – гр. 4)	Відносне (гр. 11 : :гр.4) · 100	Пунктів структури (гр. 7 – гр. 5)
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. ЧД(В)Р	2000	10730122	100	13830655	100	10546207	100	3100533	28,90	-	-	-23,75	-
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	5514991	51,40	4907340	35,48	4217243	39,99	-607651	-11,02	-15,92	-690097	-14,06	4,51
3. Адміністративні витрати	2130	774110	7,21	997093	7,21	1041515	9,88	222983	28,81	-0,01	44422	4,46	2,67
4. Витрати на збут	2150	565950	5,27	804270	5,82	779587	7,39	238320	42,11	0,54	-24683	-3,07	1,58
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 2 + р. 3 + р. 4)	-	6855051	63,89	6708703	48,51	6038345	57,26	-146348	-2,13	-15,38	-670358	-9,99	8,75
6. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 1-р. 5)	-	3875071	36,11	7121952	51,49	4507862	42,74	3246881	83,79	15,38	-	-36,70	-8,75

У 2015 році, в порівнянні з попереднім 2014р., бачимо випередження темпу приросту чистого доходу від реалізації продукції над темпом приросту повної собівартості реалізованої продукції, що свідчить про інтенсивний шлях розвитку досліджуваного підприємства у 2015р. Власне саме через зниження собівартості реалізованої продукції підприємство досягло такого високого приросту прибутку.

Протилежна ситуація прослідковується в 2016р., а саме бачимо також зниження собівартості реалізованої продукції на 14,06%, хоча при цьому також зниження чистого доходу від реалізації продукції на 23,75%. Якщо порівнювати показники ЧД(В)Р та собівартість реалізованої продукції за 2014р. з цими показниками за 2016р., то в цілому чистий дохід від реалізації продукції зріс на 1,71%, а собівартість реалізованої продукції зросла на 23,53%. Випередження темпу приросту повної собівартості реалізованої продукції над темпом приросту чистого доходу від реалізації продукції свідчить про екстенсивний шлях розвитку досліджуваного підприємства.

У 2015р. у порівнянні з попереднім 2014р. виросла питома вага витратів на збут та знизилась питома вага виробничої собівартості. Скорочення питомої ваги адміністративних витрат через незначний обсяг на кінцеві результати особливо не вплинуло. В результаті зниження питомої ваги повної собівартості реалізованої продукції відповідно підвищилась питома вага прибутку.

У 2016р. у порівнянні з попереднім 2015р. виросла питома вага виробничої собівартості, витратів на збут та адміністративних витрат. В результаті підвищення питомої ваги повної собівартості реалізованої продукції відповідно знизилась питома вага прибутку.

Далі проведемо факторний аналіз прибутку. Одним з прийомів проведення факторного аналізу є прийоми елімінування. Елімінувати означає усунути, вилучити вплив усіх чинників крім одного на величину результативного показника. Використаємо цей прийом та на основі даних ПАТ «Мотор Січ», що наведені в табл. 2.6 визначимо вплив кожного фактору на прибуток від реалізації продукції.

Так як ПАТ «Мотор Січ» спеціалізується на продажу різних видів продукції та послуг, то проведемо факторний аналіз основного виду продукції підприємства, а саме – авіадвигуни серійні та авіадвигуни ремонтні.

Таблиця 2.7

Показники, що впливають на прибуток ПАТ «Мотор Січ» від продажу авіадвигунів

Показники	2014	2015	2016	Відхилення 2015/2014 (ΔX)	Відхилення 2016/2015 (ΔX)
Виручка від реалізації продукції без врахування ПДВ, акцизного збору та інших вирахувань з доходів (В)	9290140	11962134	5547305	2671994	-6414829
Собівартість реалізованої продукції (С)	4774879	4244358	2218270	-530521	-2026089
Інші операційні доходи (ІОД)	6537532	9133333	5255424	2595801	-3877909
Адміністративні витрати (АВ)	670224	862386	547837	192161	-314549
Витрати на збут (ЗВ)	490000	695613	410063	205614	-285550
Інші операційні витрати (ІОВ)	6737311	10171290	5800579	3433979	-4370711
Фінансові доходи (ФД)	13635	47672	11310	34036	-36362
Фінансові витрати (ФВ)	61405	86493	100026	25087	13534
Інші доходи (ІД)	156925	293234	134202	136309	-159032
Інші витрати (ІВ)	1269103	1414050	469757	144947	-944293
Податок на прибуток (ПНП)	646311	1032474	373243	386162	-659231
Чистий прибуток (ЧП)	1350966	2940523	1033297	1589558	-1907226

В нашому випадку вплив факторних показників на прибуток (ЧП) (результативний показник) можливо навести у вигляді адитивної моделі, що наведено у формулі (2.2):

$$ЧП = В - С + ІОД - АВ - ЗВ - ІОВ + ІФД - ІД - ФВ - ІВ - ПНП, \quad (2.2)$$

Знаючи середній індекс цін, можливо визначити вплив на розмір чистого прибутку зміни цін, обсягу реалізованої продукції, обсягу виготовленої продукції.

На ПАТ «Мотор Січ» ціни на продукцію мали тенденцію до зниження у 2015р і 2016 році на 0,0797% та 0,009% відповідно, тобто індекс цін (Іц) у 2015 році склав 0,9203, а у 2016 році індекс цін (Іц) склав 0,991. Визначимо вплив факторів на зміну виручки від реалізації. Загальну зміну виручки від реалізації за даними ПАТ "МОТОР СІЧ" знаходимо по формулі (2.3)

$$\Delta B_{ЗАГ} = B_1 - B_0, \quad (2.3)$$

$$\Delta B_{ЗАГ\ 2015/2014} = B_1 - B_0 = 11962134 - 9290140 = 2671994 \text{ тис.грн}$$

$$\Delta B_{ЗАГ\ 2016/2015} = B_1 - B_0 = 5547305 - 11962134 = -6414829 \text{ тис.грн}$$

Тобто за 2015 рік виручка від реалізації продукції на ПАТ «Мотор Січ» збільшилась на 2671994 тис. грн., а за 2016 рік зменшилась на 6414829 тис. грн. Ця зміна є результатом впливу двох факторів: ціни реалізації та обсягу реалізованої продукції (з врахуванням структури). Розрахунок впливу цих факторів можна визначити за формулами:

$$\Delta B_u = B_1 - \frac{B_1}{I_u}, \quad (2.4)$$

$$\Delta B_{u\ 2015/2014} = B_1 - \frac{B_1}{I_u} = 11962134 - \frac{11962134}{0,9203} = -1035947,1 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{u\ 2016/2015} = B_1 - \frac{B_1}{I_u} = 5547305 - \frac{5547305}{0,991} = -50379,16 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta B_{OB} = \frac{B_1}{I_u} - B_0, \quad (2.4.1)$$

$$\Delta B_{OB2015/2014} = \frac{B_1}{I_y} - B_0 = 11962134/0,9203 - 9290140 = 3707941,1 \text{ тис.грн}$$

$$\Delta B_{OB2016/2015} = \frac{B_1}{I_y} - B_0 = 5547305/0,991 - 11962134 = -6364449,8 \text{ тис.грн}$$

Таким чином, зниження цін на ПАТ «Мотор Січ» сприяв у 2015 році зменшенню виручки від реалізації на 1035947,1 тис. грн., а також збільшенню обсягу випуску – на 3707941,1 тис. грн. А у 2016 році зниження цін сприяв зменшенню виручки від реалізації на 50379,16 тис. грн., при цьому зменшення обсягу випуску – на 6364449,8 тис. грн.

Аналогічно за даними ПАТ «Мотор Січ» розраховується вплив факторів на зміну собівартості реалізованої продукції, по формулі (2.5):

$$\Delta C_{ЗАГ} = C_1 - C_0, \quad (2.5)$$

$$\Delta C_{ЗАГ2015/2014} = C_1 - C_0 = 4244358 - 4774879 = -530521 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{ЗАГ2016/2015} = C_1 - C_0 = 2218270 - 4244358 = -2026088 \text{ тис.грн.}$$

Якщо собівартість одиниці продукції змінилася лише за рахунок зовнішніх факторів, а саме – за рахунок загальної зміни цін. Тоді цей вплив розраховується формулами (2.6) та (2.7):

$$\Delta C_y = C_1 - \frac{C_1}{I_y}, \quad (2.6)$$

$$\Delta C_{y2015/2014} = C_1 - \frac{C_1}{I_y} = 4244358 - 4244358/0,9203 = -367570,72 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta C_{\text{ц}} 2016/2015 = C_1 - \frac{C_1}{I_{\text{ц}}} = 2218270 - 2218270/0,991 = -20145,74 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta C_{OB} = \frac{C_1}{I_{\text{ц}}} - C_0 = \Delta C_{3AG} - \Delta C_{\text{ц}}, \quad (2.7)$$

$$\begin{aligned} \Delta C_{OB 2015/2014} &= \frac{C_1}{I_{\text{ц}}} - C_0 = \Delta C_{3AG} - \Delta C_{\text{ц}} = 4244358/0,9203 - 4774879 = \\ &= -162950,28 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Delta C_{OB 2016/2015} &= \frac{C_1}{I_{\text{ц}}} - C_0 = \Delta C_{3AG} - \Delta C_{\text{ц}} = 2218270/0,991 - 4244358 = \\ &= -2005942,3 \text{ тис.грн.} \end{aligned}$$

Таким чином, на ПАТ «Мотор Січ» за рахунок збільшення обсягу випуску собівартість продукції у 2015 році зменшилась на 162950,28 тис. грн., а за рахунок зміни цін зменшилась на 367570,72 тис. грн. За рахунок зменшення обсягу випуску собівартість продукції у 2016 році зменшилась на 2005942,3 тис. грн., а за рахунок зміни цін збільшилась на 20145,74 тис. грн.

З розрахунків видно, що зміна цін сприяла на чистий прибуток у складі двох показників: виручки та собівартості. Вплив зміни цін на розмір чистого прибутку у складі виручки та собівартості носить різний характер: зріст виручки від реалізації сприяє зросту чистого прибутку, а зріст собівартості сприяє зменшенню прибутку. Враховуючи це, вплив зміни цін на розмір чистого прибутку можна визначити по формулі (2.8):

$$\Delta \Pi_{\text{ц}} = \Delta B_{\text{ц}} - \Delta C_{\text{ц}}, \quad (2.8)$$

$$\Delta \Pi_{\text{ц}} 2015/2014 = \Delta B_{\text{ц}} - \Delta C_{\text{ц}} = -1035947,1 - (-367570,72) = -668376,38 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta \Pi_{\text{ц}} 2016/2015 = \Delta B_{\text{ц}} - \Delta C_{\text{ц}} = -50379,16 - (-20145,74) = -30233,42 \text{ тис.грн.}$$

За рахунок зменшення цін у 2015 році чистий прибуток ПАТ «Мотор Січ» зменшився на 668376,38 тис. грн., а у 2016 році - на 30233,42 тис.грн.

Тепер розрахуємо вплив факторів на зміну розміру прибутку від операційної діяльності, бо саме цей прибуток грає вирішальну роль у формуванні чистого прибутку ПАТ «Мотор Січ» .

Вплив зміни розмірів адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. При визначенні впливу даного фактору слід врахувати, що це фактор зворотнього впливу по відношенню до прибутку. В зв'язку з цим в формулу добавляється знак “-” розрахунок виконується по формулі (2.9):

$$\Delta\Pi_p = -[(AB_1 + 3B_1 + IOB_1) - (AB_0 + 3B_0 + IOB_0)] \quad (2.9)$$

де $\Delta\Pi_p$ – зміна чистого прибутку за рахунок зміни розміру вказаних витрат ($AB, 3B, IOB$);

Отже, вплив зміни розміру адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат за даними ПАТ «Мотор Січ» у 2015 році склав - 3831754 тис. грн. А у 2016 році склав +4970810 тис. грн.

$$\begin{aligned} \Delta\Pi_p_{2015/2014} &= - [(862386+695613+10171290)-(670224+490000+6737311)] = \\ &= -3831754 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Delta\Pi_p_{2016/2015} &= - [(547837+410063+5800579)-(862386+695613+10171290)] = \\ &= 4970810 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Збільшення по непрямим витратам призвели у 2015 році до зменшення прибутку на 3831754 тис. грн. А зменшення по непрямим витратам призвели у 2016 році до збільшення прибутку на 4970810 тис. грн.

Вплив зміни розміру фінансових доходів (ФД). Розрахунок впливу даного фактору на зміни розміру чистого прибутку виконується по формулі (2.10):

$$\Delta\Pi_{\Phi Д} = \Phi Д_1 - \Phi Д_0, \quad (2.10)$$

де $\Delta\Pi_{\Phi Д}$ – зміна чистого прибутку за рахунок зміни суми фінансових доходів.

Ступень впливу цього показника за даними ПАТ «Мотор Січ» у 2015 році склав 34037 тис. грн.г, а у 2016 склав -36362 тис.грн.

$$\Delta\Pi_{\Phi Д_{2015/2014}} = 47672 - 13635 = 34037 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta\Pi_{\Phi Д_{2016/2015}} = 11310 - 47672 = -36362 \text{ тис.грн.}$$

Розмір чистого прибутку у 2015 році збільшився за рахунок збільшення суми фінансових доходів на 34037 тис. грн. А у 2016 році розмір чистого прибутку зменшився за рахунок зменшення фінансових доходів на 36362 тис. грн.

Вплив зміни розміру фінансових витрат (ФВ). Для розрахунку впливу цього фактору використовуємо формулу (2.11):

$$\Pi_{\Phi В} = - (\Phi В_1 - \Phi В_2), \quad (2.11)$$

де $\Pi_{\Phi В}$ – зміна чистого прибутку за рахунок зміни розміру фінансових витрат.

$$\Pi_{\Phi В_{2015/2014}} = - (86493 - 61405) = - 25088 \text{ тис. грн.}$$

$$\Pi_{\Phi В_{2016/2015}} = - (100026 - 86493) = - 13533 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, чистий прибуток ПАТ «Мотор Січ» у 2015 році зменшився на 25088 тис. грн., за рахунок фінансових витрат, які збільшились внаслідок збільшення суми кредиторської заборгованості. А у 2016 році чистий

прибуток зменшився на 13533 тис. грн. за рахунок фінансових витрат, які в порівнянні з 2015 роком зменшились, як і сума кредиторської заборгованості.

Вплив розміру сплаченого податку на прибуток (ПНП). В цьому випадку слід розрахувати по формулі (2.12):

$$\Delta\Pi_{\text{ПНП}} = -(\text{ПНП}_1 - \text{ПНП}_0), \quad (2.12)$$

де $\Delta\Pi_{\text{ПНП}}$ – зміна чистого прибутку за рахунок зміни розміру сплаченого податку на прибуток.

Цей вплив склав за даними ПАТ «Мотор Січ» :

$$\Delta\Pi_{\text{ПНП}}_{2015/2014} = -(1032474 - 646311) = -386163 \text{ тис.грн.}$$

$$\Delta\Pi_{\text{ПНП}}_{2016/2015} = -(373243 - 1032474) = +659231 \text{ тис.грн.}$$

Збільшення розміру сплаченого податку на прибуток у 2015 році зумовило зниження розміру чистого прибутку на 386163 тис. грн.. А у 2016 році зменшення розміру сплаченого податку на прибуток зумовило збільшення розміру чистого прибутку на 659231 тис. грн..

Узагальнимо в табл.2.8 за даними ПАТ «Мотор Січ» вплив факторів, що впливають на розмір чистого прибутку.

Таблиця 2.8

Вплив факторів на чистий прибуток

Показники	Сума, тис. грн.	
	2015/2014	2016/2015
Зміна цін	- 668376,38	- 30233,42
Обсяг реалізованої продукції	3707941,1	- 6364449,8
Обсяг виробленої продукції	- 162950,28	-2005942,3
Адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати	-3831754	4970810
Фінансові доходи	34037	-36362
Фінансові витрати	- 25088	- 13533
Податок на прибуток	- 386163	+659231

Обсяг реалізованої продукції у 2015 році збільшився на 3707941,1 тис. грн., а у 2016 році зменшився на 6364449,8 тис. грн. Обсяг виробленої продукції зменшився у 2015 році та 2016 році на 162950,28 тис. грн. та 2005942,3 тис. грн. відповідно. Розмір чистого прибутку збільшився за рахунок суми фінансових доходів у 2015 році на 340377 тис. грн., але зменшився на суму фінансових витрат -25088 тис. грн. А у 2016 році розмір чистого прибутку зменшився за рахунок суми фінансових доходів на 36362 тис. грн. та на суму фінансових витрат 13533 тис. грн. Збільшення розміру сплаченого податку на прибуток у 2015 році зумовило зниження розміру чистого прибутку на 386163 тис. грн., а у 2016 році зменшення розміру сплаченого податку на прибуток зумовило збільшення розміру чистого прибутку на 659231 тис. грн.

Отже, за результатами факторного аналізу можна оцінити якість прибутку та можливі джерела його збільшення.

Якість прибутку від основної діяльності вважається високою, якщо її збільшення зумовлене зростанням обсягу продажів, зниженням собівартості продукції. Низька якість прибутку характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції.

2.4. Аналіз показників рентабельності підприємства

Слово "рентабельність" (дохідний, прибутковий) означає показник економічної ефективності виробництва на підприємствах у різних галузях національної економіки.

Показники рентабельності є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку (доходу) підприємства. З цієї причини вони є важливими обов'язковими елементами порівняльного аналізу й оцінки фінансового стану підприємства. При аналізі виробництва показники

рентабельності використовуються як інструмент інвестиційної політики і ціноутворення.

Показники рентабельності можна поєднати у декілька груп, які:

- базуються на витратному підході (рентабельність продукції, рентабельність діяльності);
- характеризують прибутковість продажу (рентабельність продажу);
- основані на ресурсному підході (рентабельність сукупних активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність оборотного капіталу).

До показників рентабельності продукції відносять:

- рентабельність окремого виду продукції (розраховується як відношення прибутку від його реалізації до собівартості).
- рентабельність реалізованої продукції (розраховується як відношення валового прибутку (або чистого прибутку) до виручки від реалізації продукції).
- рентабельність виробництва (розраховується як відношення валового прибутку (або чистого прибутку) до вартості основних засобів і матеріальних оборотних коштів).

Показники рентабельності визначаються в коефіцієнтах або у відсотках і показують частку прибутку в кожній грошовій одиниці витрат, або частку товарної продукції в її собівартості.

Показники рентабельності можна розраховувати і за окремими структурними підрозділами, і за видами діяльності суб'єкта господарювання. Показники рентабельності використовують для:

- оцінки результатів діяльності підприємства, його структурних підрозділів;
- оцінки ціноутворення та інвестиційної політики підприємства;
- порівняльного аналізу споріднених підприємств, що виробляють таку саму продукцію;
- вибору варіантів формування асортименту і структури виробництва продукції;
- аналізу раціональності виробництва продукції.

Зміна рентабельності окремих видів продукції відбувається під впливом різних факторів (рис. 2.2).

Важливе значення для підприємства має вивчення рентабельності реалізованої продукції, яку доцільно аналізувати, враховуючи вплив таких факторів:

- зміна структури та асортименту продукції;
- зміна собівартості продукції;
- зміна відпускних цін на продукцію [20, с.48].

На показники рентабельності продукції впливають як фактори першого, так і другого порядку. Перші впливають на рентабельність продукції безпосередньо; другі не прямо - через вплив на фактори першого порядку.

Рис. 2.2. Фактори, які впливають на рентабельність продукції

Показники рентабельності продукції є основними індикаторами ефективності виробничої діяльності. Саме тому аналітична оцінка цього об'єкту має першочергове значення і полягає в пошуку внутрішніх резервів підприємства, спрямованих на підвищення ефективності виробництва продукції.

Завданнями аналізу рентабельності продукції є:

- оцінка виконання визначених параметрів рентабельності продукції (плану, прогнозу тощо);
- вивчення динаміки показників рентабельності;
- оцінка доходів від реалізації продукції та витрат на її виробництва, як

основних елементів, які формують рентабельність продукції;

- виявлення і кількісний вимір впливу факторів на показники рентабельності продукції;
- пошук резервів зростання рентабельності;
- обґрунтування та розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Проведення ефективної аналітичної роботи стає можливим лише за умов наявності достатнього та якісного інформаційного забезпечення.

До показників рентабельності продукції відносять:

- рентабельність виготовленої (реалізованої) продукції

$$R_{Q(P)} = \frac{\Pi}{Q(P)} \times 100, \quad (2.14)$$

де Π – прибуток від виробництва (реалізації) продукції;

$Q(P)$ – обсяг виробництва (реалізації) продукції;

- рентабельність реалізованої продукції.

$$R_p = \frac{\Pi_p}{P} \times 100, \quad (2.15)$$

де Π_p – прибуток від реалізації продукції;

P – обсяг реалізованої продукції;

- рентабельність окремих видів продукції.

$$R_q = \frac{P - Z}{Z} \times 100, \quad (2.16)$$

де P – ціна одиниці продукції;

Z – собівартість одиниці продукції;

Рентабельність окремих видів продукції використовується, насамперед, в ціноутворенні.

- рентабельність витрат

$$R_{\text{в}} = \frac{\Pi}{B} \times 100, \quad (2.17)$$

де Π – прибуток від виробництва (реалізації) продукції;

B – витрати (собівартість) на виготовлену (реалізовану) продукцію.

Між витратами на 1 гривню продукції і рентабельністю виготовленої (реалізованої) продукції існує такий взаємозв'язок:

$$V = \frac{B}{Q} = \frac{Q - \Pi}{Q} = 1 - \frac{\Pi}{Q}, \quad (2.18)$$

де V – витрати на 1 гривню продукції;

$\frac{\Pi}{Q}$ - коефіцієнт рентабельності виготовленої (реалізованої) продукції.

Звідси:

$$\frac{\Pi}{Q} = 1 - V. \quad (2.19)$$

Таким чином:

$$R_{Q(P)} = (1 - V) \times 100, \quad (2.20)$$

якщо витрати на 1 грн. продукції оцінюються у гривнях або

$$R_{Q(P)} = (1 - V), \quad (2.21)$$

якщо витрати на 1 гривню оцінюються в копійках.

При наявності значення рентабельності виготовленої або реалізованої продукції витрати на 1 гривню продукції розраховуються за формулою:

$$V = 100 - R_{Q(P),(\text{коп.})} \quad (2.22)$$

Рентабельність продукції, рентабельність витрат, витрати на 1 гривню продукції знаходяться в певному взаємозв'язку:

$$\frac{\Pi}{Q} = \frac{\Pi}{B} \times \frac{B}{Q} \quad \text{або} \quad R_{Q(P)} = R_e \times V, \quad (2.23)$$

тобто, рентабельність продукції дорівнює добутку рентабельності витрат на витрати на 1 гривню продукції.

Вибір послідовності аналізу визначається його завданням. Так, для оцінки результатів діяльності підприємства аналізують рентабельність реалізованої продукції, для вивчення виробництва окремих видів продукції з погляду попиту на них, доцільності їх випуску - рентабельність окремих виробів і фактори її зміни. Варто вивчати рівень рентабельності не тільки в цілому по підприємству, а й по його структурних підрозділах, а також за видами діяльності підприємства (основна, інвестиційна, фінансова тощо).

Розглянемо аналіз показників рентабельності реалізованої продукції ПАТ «Мотор Січ» за 2014-2016 рр та зробимо висновки.

Аналіз показників рентабельності реалізованої продукції (продаж) наведений в табл.2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз показників рентабельності реалізованої продукції (продаж), тис.грн

Показник	Код рядка, Ф. № 2	2014	2015	2016	Відхилення (+,-)	
					2015/2014	2016/2015
А	1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	2000	10730122	13830655	10546207	3100533	-3284448
2. Собіварість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	2050	5514991	4907340	4217243	-607651	-690097
3. Адміністративні витрати, тис.грн.	2130	774110	997093	1041515	222983	44422
4. Витрати на збут, тис. грн	2150	565950	804270	779587	238320	-24683
5. Повна собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (р. 2 + р. 3 + р. 4), тис. грн	2050+ +2130+ +2150	6855051	6708703	6038345	-146348	-670358
6. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (р.1 - р. 5), тис.грн	2000 – (2050+ +2130+ +2150)	3875071	7121952	4507862	3246881	-2614090
7. Рентабельність продаж, % (р. 6 : р. 1)·100		36,1	51,5	42,7	15,4	-8,8
8. Рентабельність витрат, % (р. 6 : р. 5) ·100		56,5	106,2	74,7	49,6	-31,5
9. Витрати на 1грн. продукції, коп.(р. 5 : р. 1) ·100, коп.		63,9	48,5	57,3	-15,4	8,8

За даними табл. 2.8 видно, що рентабельність реалізованої продукції (продаж) у 2016 році скоротилась у порівнянні з 2015 на 8,8%. Це ж підтверджує і зростання витрат на 1 гривню продукції на 8,8 коп. Рентабельність витрат знизилась на 31,5%.

Рентабельність реалізованої продукції (продаж) у 2015 році у порівнянні з 2014 підвищилась на 15,4%. Це ж підтверджує і зниження витрат на 1 гривню продукції на 15,4 коп. Рентабельність витрат підвищелась на 49,6%.

Отже, 2015 рік для ПАТ «Мотор Січ» був більш економічно вигідним виходячи з показників рентабельності.

Проведемо факторний аналіз зміни рентабельності продаж підприємства ПАТ «Мотор Січ».

Для визначення дії факторів на зміну рентабельності продаж проведемо факторний аналіз за формулою:

$$R = \frac{\Pi}{P} \times 100 = \frac{P - B}{P} \times 100, \quad (2.24)$$

де R – рентабельність продажів;

Π – прибуток від реалізації продукції;

P – чистий дохід (виручка) від реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

B – витрати (повна собівартість) на реалізовану продукцію.

2016/2015:

Рентабельність продажів у 2015 році періоді дорівнює:

$$R_0 = \frac{P_0 - B_0}{P_0} \times 100 = \frac{13830655 - 6708703}{13830655} \times 100 = 51,5\%$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{(P)} = \frac{P_1 - B_0}{P_1} \times 100 = \frac{10546207 - 6708703}{10546207} \times 100 = 36,4\%$$

$$R_{(e)} = R_1 = \frac{P_1 - B_1}{P_1} \times 100 = \frac{10546207 - 6038345}{10546207} \times 100 = 42,7\%$$

Загальна зміна рентабельності продаж у звітному періоді у порівнянні з попереднім становить:

$$\Delta R = R_{(e)} - R_0 = 42,7 - 51,5 = -8,8\%,$$

в тому числі під впливом змін:

- чистого доходу (виручки) від реалізації продукції

$$\Delta R_{(P)} = R_{(P)} - R_0 = 36,4 - 51,5 = -15,1\%$$

- витрат на реалізовану продукцію

$$\Delta R_{(B)} = R_{(B)} - R_{(P)} = 42,7 - 36,4 = 6,3\%.$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R = \Delta R_{(P)} + \Delta R_{(B)} = 6,3 + (-15,1) = -8,8\%, \text{ тобто, результати}$$

розрахунків збігаються із загальним відхиленням.

Результати факторного аналізу за 2016 рік свідчать, що падіння рентабельності продаж обумовлено зростанням собівартості продукції, що негативно вплинуло на величину прибутку, а звідси, природньо, і на рівень рентабельності продаж.

2015/2014:

Рентабельність продажів у 2014 році періоді дорівнює:

$$R_0 = \frac{P_0 - B_0}{P_0} \times 100 = \frac{10730122 - 6855051}{10730122} \times 100 = 36,1\%$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{(P)} = \frac{P_1 - B_0}{P_1} \times 100 = \frac{13830655 - 6855051}{13830655} \times 100 = 50,4\%$$

$$R_{(e)} = R_1 = \frac{P_1 - B_1}{P_1} \times 100 = \frac{13830655 - 6708703}{13830655} \times 100 = 51,5\%$$

Загальна зміна рентабельності продаж у звітному періоді у порівнянні з попереднім становить:

$$\Delta R = R_{(e)} - R_0 = 51,5 - 36,1 = 15,4\%,$$

в тому числі під впливом змін:

- чистого доходу (виручки) від реалізації продукції

$$\Delta R_{(P)} = R_{(P)} - R_0 = 50,4 - 36,1 = 14,3\%$$

- витрат на реалізовану продукцію

$$\Delta R_{(B)} = R_{(B)} - R_{(P)} = 51,5 - 50,4 = 1,1\%.$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R = \Delta R_{(P)} + \Delta R_{(B)} = 14,3 + 1,1 = 15,4\%, \text{ тобто, результати розрахунків}$$

збігаються із загальним відхиленням.

Результати факторного аналізу за 2015 рік свідчать, що зростання рентабельності продаж обумовлено зниженням собівартості продукції, що позитивно вплинуло на величину прибутку, а звідси, природньо, і на рівень рентабельності продаж.

За даними фінансової звітності проаналізуємо рентабельність капіталу підприємства. Методика розрахунку прибутковості капіталу підприємства і аналіз його динаміки наведені в табл.2.10.

Аналіз даних табл. 2.10 свідчить, що у 2015р. у порівнянні з попереднім 2014р. рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів, виробничих фондів та власного капіталу за досліджуваний період дещо підвищилась. А вже у 2016р. у порівнянні з попереднім 2015р. рентабельність активів, оборотних активів (оборотних засобів), основних засобів, виробничих фондів та власного капіталу за досліджуваний період знизилась. Це пояснюється тим, що темп приросту активів становив 22,53%, оборотних засобів - 27,77 %, основних засобів – 17,62 %, оборотних фондів - 32,34%, виробничих фондів - 22,64%, власного капіталу - 21,49%, а загальний прибуток знизився при цьому на 41,79%, тобто окремі елементи необоротних і оборотних активів зростали швидше, ніж абсолютна ефективність їх використання – прибуток.

Таблиця 2.10

Аналіз рентабельності капіталу

Показник	Код рядка, номер форми	2014	2015	2016	Відхилення			
					Абсолютне, (+, -) гр.4 – гр.3	Відносне, % гр.6/гр.3*100	Абсолютне, (+, -) гр.5 – гр.4	Відносне, % гр.8/гр.4*100
А	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Загальний прибуток, тис. грн.	2290,ф.2	2306857	4593591	2674030	2286734	99,13	-1919561	-41,79
2. Середня величина активів, тис. грн.	1300, ф.1	14882947	18670742	22877401	3787795	25,45	4206659	22,53
3. Середня величина оборотних засобів, тис. грн.	1195+1170, ф.1	9759728	12900950	16483838	3141222	32,19	3582888	27,77
4. Середня величина основних засобів, тис. грн.	1011, ф.1	6842730	8077665	9500854	1234935	18,05	1423189	17,62
5. Середня величина оборотних фондів, тис. грн.	1101+1102+1170, ф.1	2987096	4183820	5536884	1196724	40,06	1353064	32,34
6. Середнє значення виробничих фондів, тис. грн. (гр. 4 + гр. 5)	1011+1101+1102+1170, ф.1	9829826	12261485	15037738	2431659	24,74	2776253	22,64

Продовження табл.2.10

А	1	2	3	4	5	6	7	8
7. Середнє значення власного капіталу, тис. грн.	1495, ф.1	10000425	12501139	15187249	2500714	25,01	2686110	21,49
Прибутковість (рентабельність), %:								
8. Активів (р.1: р.2) · 100	-	0,16	0,25	0,12	0,09	-	-0,13	-
9. Оборотних активів (р. 1: р. 3) · 100	-	0,24	0,36	0,16	0,12	-	-0,19	-
10. Основних засобів (р. 1: р. 4)	-	0,34	0,57	0,28	0,23	-	-0,29	-
11. Виробництва (виробничих фондів) (р.1 : р. 6) · 100	-	0,23	0,37	0,18	0,14	-	-0,20	-
12. Власного капіталу (р.1 : р.7) · 100	-	0,23	0,37	0,18	0,14	-	-0,19	-

Примітка. Середня величина показників балансу (ф. № 1) розраховується як півсума значень показника на початок і кінець періоду.

Проведемо факторний аналіз рентабельності виробництва за допомогою методичного прийому ланцюгові підстановки на підставі базисної моделі:

$$R_e = \frac{\overline{\Pi}}{\overline{OЗ} + \overline{OФ}} \times 100, \quad (2.24)$$

де R_e – рентабельність виробництва (виробничих фондів);

Π – загальний прибуток;

$\overline{OЗ}$ – середня величина основних засобів;

$\overline{OФ}$ – середня величина оборотних фондів.

Рентабельність виробництва у 2015/2014 становить:

$$R_{e0} = \frac{\Pi_0}{\overline{OЗ}_0 + \overline{OФ}_0} \times 100 = \frac{2306857}{6842730 + 2987096} \times 100 = 6,29\%$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{e(OЗ)} = \frac{\Pi_0}{\overline{OЗ}_1 + \overline{OФ}_0} \times 100 = \frac{2306857}{8077665 + 2987096} \times 100 = 20,85\%;$$

$$R_{e(OФ)} = \frac{\Pi_0}{\overline{OЗ}_1 + \overline{OФ}_1} \times 100 = \frac{2306857}{8077665 + 4183820} \times 100 = 18,81\%;$$

$$R_{e(\Pi)} = \frac{\Pi_1}{\overline{OЗ}_1 + \overline{OФ}_1} \times 100 = \frac{4593591}{8077665 + 4183820} \times 100 = 37,46\% .$$

Загальна зміна рентабельності виробництва у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом становить:

$$\Delta R_e = R_{e1} - R_{e0} = 37,46 - 6,29 = 31,17\% ,$$

в тому числі під впливом змін:

- середньої величини основних засобів

$$\Delta R_{e(\overline{OЗ})} = R_{e(\overline{OЗ})} - R_{e0} = 20,85 - 6,29 = 14,56\% ;$$

- середньої величини оборотних фондів

$$\Delta R_{e(\overline{OФ})} = R_{e(\overline{OФ})} - R_{e(\overline{OЗ})} = 18,81 - 20,85 = -2,04\% ;$$

- загального прибутку

$$\Delta R_{\epsilon(\Pi)} = R_{\epsilon(\Pi)} - R_{\epsilon(\overline{O\Phi})} = 37,46 - 18,81 = 18,65\%$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R_{\epsilon} = \Delta R_{\epsilon(\overline{OЗ})} + \Delta R_{\epsilon(\overline{O\Phi})} + \Delta R_{\epsilon(\Pi)} = 14,56 + (-2,04) + 18,65 = 31,17\%,$$

тобто сукупний вплив усіх факторів дорівнює загальній зміні рентабельності виробництва.

Основні засоби, оборотні фонди у 2015р. зросли на 18,05% та 40,06% відповідно, що забезпечило зростання рентабельності виробництва в цілому на 12,52% (14,56%+(-2,04%)). Загалом же зростання рентабельності виробництва досягнуто переважно за рахунок збільшення загального прибутку.

Рентабельність виробництва у 2016/2015 становить:

$$R_{\epsilon 0} = \frac{\Pi_0}{\overline{OЗ_0 + O\Phi_0}} \times 100 = \frac{4593591}{8077665 + 4183820} \times 100 = 37,46\%$$

Ланцюгові підстановки:

$$R_{\epsilon(OЗ)} = \frac{\Pi_0}{\overline{OЗ_1 + O\Phi_0}} \times 100 = \frac{4593591}{9500854 + 4183820} \times 100 = 33,57\%$$

$$R_{\epsilon(O\Phi)} = \frac{\Pi_0}{\overline{OЗ_1 + O\Phi_1}} \times 100 = \frac{4593591}{9500854 + 5536884} \times 100 = 30,55\%$$

$$R_{\epsilon(\Pi)} = \frac{\Pi_1}{\overline{OЗ_1 + O\Phi_1}} \times 100 = \frac{2674030}{9500854 + 5536884} \times 100 = 17,78\%$$

Загальна зміна рентабельності виробництва у звітному періоді у порівнянні з попереднім періодом становить:

$$\Delta R_{\epsilon} = R_{\epsilon 1} - R_{\epsilon 0} = 17,78 - 37,46 = -19,68\%,$$

в тому числі під впливом змін:

- середньої величини основних засобів

$$\Delta R_{\epsilon(\overline{OЗ})} = R_{\epsilon(\overline{OЗ})} - R_{\epsilon 0} = 33,57 - 37,46 = -3,89\%;$$

- середньої величини оборотних фондів

$$\Delta R_{\epsilon(\overline{O\Phi})} = R_{\epsilon(\overline{O\Phi})} - R_{\epsilon(\overline{OЗ})} = 30,55 - 33,57 = -3,02\%;$$

- загального прибутку

$$\Delta R_{\varepsilon(\Pi)} = R_{\varepsilon(\Pi)} - R_{\varepsilon(\overline{O\Phi})} = 17,78 - 30,55 = -12,77\%$$

Балансова перевірка:

$$\Delta R_{\varepsilon} = \Delta R_{\varepsilon(\overline{OЗ})} + \Delta R_{\varepsilon(\overline{O\Phi})} + \Delta R_{\varepsilon(\Pi)} = -3,89 + (-3,02) + (-12,77) = -19,68\%,$$

тобто сукупний вплив усіх факторів дорівнює загальній зміні рентабельності виробництва.

Основні засоби, оборотні фонди у 2016р. зросли на 17,62% та 32,34% відповідно, що забезпечило зниження рентабельності виробництва в цілому на 6,91% ((-3,89%)+(-3,02%)). Загалом же зниження рентабельності виробництва досягнуто переважно за рахунок зниження загального прибутку.

За даними фінансової звітності підприємства проаналізуємо його стан за системою показників «Дюпон». Проведемо факторний аналіз показників рентабельності власного капіталу і активів.

Мета аналізу за системою «Дюпон»– провести широкий огляд діяльності компанії за такими критеріями:

- визначити п'ять основних співвідношень (коефіцієнтів) за даними бухгалтерського обліку;
- одержати уяву про розвиток компанії впродовж часу (шляхом аналізу динаміки коефіцієнтів);
- намітити основні напрямки для більш поглибленого аналізу.

В основу системи «Дюпон» покладена модель, яка відображає тісний взаємозв'язок між показниками:

а) нетто-прибутковість власного капіталу (*НПВК*)

$$НПВК = \frac{\text{Чистий прибуток}(p.2350, \phi.2)}{\text{Власний капітал}(p.1495, \phi.1)}, \quad (2.25)$$

Максимізація цього показника - основна задача управління підприємством.

б) нетто-прибутковість продажів (*НППр*)

$$НПП_p = \frac{\text{Чистий прибуток}(p.2350, \phi.2)}{\text{Сума продажів}(p.2000, \phi.2)}, \quad (2.26)$$

в) оборот активів (ОА)

$$ОА = \frac{\text{Сума продажів}(p.2000, \phi.2)}{\text{Сума активів}(p.1300, \phi.1)}, \quad (2.27)$$

г) нетто-прибутковість активів (НПА)

$$НПА = \frac{\text{Чистий прибуток}(p.2350, \phi.2)}{\text{Сума активів}(p.1300, \phi.1)}, \quad (2.28)$$

д) коефіцієнт капіталізації (К)

$$К = \frac{\text{Сума активів}(p.1300, \phi.1)}{\text{Власний капітал}(p.1495, \phi.1)}, \quad (2.29)$$

На підставі системи «Дюпон» формуються факторні системи:

$$НПВК = НПА \times К, \quad (2.30)$$

$$НПА = НПП_p \times ОА, \quad (2.31)$$

які дозволяють провести факторний аналіз показників рентабельності власного капіталу і активів. В табл. 2.11 розраховані показники, які покладені в основу системи «Дюпон».

Таблиця 2.11

Сукупність показників системи «Дюпон»

Показники	Код рядка, номер форми	2014	2015	2016	Абсолютне відхилення (+;-) (гр. 3 – гр. 2)	Абсолютне відхилення (+;-) (гр. 4 – гр. 3)
А	1	2	3	4	5	6
1. Чистий прибуток, тис.грн.	р. 2350, ф. 2	1560367	3399842	1964443	1839475	-1435399
2. Сума продажів (ЧД(В)Р), тис.грн.	р. 2000, ф. 2	10730122	13830655	10546207	3100533	-3284448
3. Сума активів, тис.грн.	р. 1300, ф. 1	16579454	20756541	25125654	4177087	4369113
4. Власний капітал, тис.грн.	р. 1495, ф. 1	10762429	14234040	16252316	3471611	2018276
5. Нетто-прибутковість власного капіталу (р. 1 : р. 4)		0,1450	0,2389	0,1209	0,0939	-0,1180
6. Нетто-прибутковість продаж (р. 1 : р. 2)		0,1454	0,2458	0,1863	0,1004	-0,0595
7. Оборот активів (р. 2 : р. 3)		0,6472	0,6663	0,4197	0,0191	-0,2466
8. Нетто-прибутковість активів (р. 1 : р. 3)		0,0941	0,1638	0,0782	0,0697	-0,0856
9. Коефіцієнт капіталізації (р. 3 : р. 4)		1,5405	1,4582	1,5460	-0,0823	0,0877

Згідно з формулою (2.30)

2016/2015 рр:

$$НПВК_0 = НПА_0 \times K_0$$

$$НПВК_0 = 0,1638 \times 1,4582 = 0,2389$$

$$НПВК_1 = НПА_1 \times K_1$$

$$НПВК_1 = 0,0782 \times 1,5460 = 0,1209$$

2015/2014 рр:

$$НПВК_0 = НПА_0 \times K_0$$

$$НПВК_0 = 0,0941 \times 1,5405 = 0,1450$$

$$НПВК_1 = НПА_1 \times K_1$$

$$НПВК_1 = 0,1638 \times 1,4582 = 0,2389$$

Загальна зміна нетто-прибутковості власного капіталу 2016/2015рр становить:

$$\Delta НПВК = НПВК_1 - НПВК_0 = 0,1209 - 0,2389 = 0,118 \text{ пункту,}$$

в тому числі під впливом змін:

а) нетто-прибутковості активів

$$\begin{aligned} \Delta НПВК_{НПА} &= (НПА_1 - НПА_0) \times K_0 = (0,0782 - 0,1638) \times 1,4582 = \\ &= - 0,1248 \text{ пункту;} \end{aligned}$$

б) коефіцієнта капіталізації

$$\begin{aligned} \Delta НПВК_K &= (K_1 - K_0) \times НПА_1 = (1,5460 - 1,4582) \times 0,0782 = \\ &= 0,0069 \text{ пункту.} \end{aligned}$$

Балансова перевірка:

$$\Delta НПВК = \Delta НПВК_{НПА} + \Delta НПВК_K = -0,1248 + 0,0069 = 0,118 \text{ пункту.}$$

Загальна зміна нетто-прибутковості власного капіталу 2015/2014рр становить:

$$\Delta НПВК = НПВК_1 - НПВК_0 = 0,2389 - 0,1450 = 0,0939 \text{ пункту,}$$

в тому числі під впливом змін:

а) нетто-прибутковості активів

$$\Delta НПВК_{НПА} = (НПА_1 - НПА_0) \times K_0 = (0,1638 - 0,0941) \times 1,5405 =$$

= 0,1074 пункту.

б) коефіцієнта капіталізації

$$\Delta НПВК_K = (K_1 - K_0) \times НПА_1 = (1,4582 - 1,5405) \times 0,1638 =$$

= - 0,0135 пункту.

Балансова перевірка:

$$\Delta НПВК = \Delta НПВК_{НПА} + \Delta НПВК_K = 0,1074 - 0,0135 = 0,0939 \text{ пункту.}$$

Рівність сумарного впливу факторів на зміну результативного показника загальній зміні у звітному періоді у порівнянні з попереднім свідчить про правильність розрахунків.

Аналіз результатів проведеного факторного аналізу свідчить, що у 2016р. у порівнянні з попереднім 2015р. зміни нетто-прибутковості активів у 18 разів менше вплинули на зміну нетто-прибутковості власного капіталу у порівнянні із змінами коефіцієнта капіталізації. А у 2015р. у порівнянні з попереднім 2014р. зміни нетто-прибутковості активів у 8 разів більше вплинули на зміну нетто-прибутковості власного капіталу у порівнянні із змінами коефіцієнта капіталізації.

Згідно з формулою (2.31):

$$НПА_0 = НПП_{p0} \times ОА_0;$$

$$НПА_1 = НПП_{p1} \times ОА_1.$$

2016/2015 рр:

$$НПА_0 = 0,2458 \times 0,6663 = 0,1638 \text{ пункту;}$$

$$НПА_1 = 0,1863 \times 0,4197 = 0,0782 \text{ пункту.}$$

2015/2014 рр:

$$НПА_0 = 0,1454 \times 0,6472 = 0,0941 \text{ пункту;}$$

$$НПА_1 = 0,2458 \times 0,6663 = 0,1638 \text{ пункту.}$$

Загальна зміна нетто-прибутковості активів 2016/2015рр становить:

$$\Delta НПА_{2016/2015} = НПА_1 - НПА_0 = 0,0782 - 0,1638 = - 0,0856 \text{ пункту,}$$

в тому числі під впливом змін:

а) нетто-прибутковості продаж

$$\Delta НПА_{НППр} = (НПП_{p1} - НПП_{p0}) \times OA_0 = (0,1863 - 0,2458) \times 0,6663 =$$

$$= - 0,0396 \text{ пункту};$$

б) обороту активів

$$\Delta НПА_{OA} = (OA_1 - OA_0) \times НПП_{p1} = (0,4197 - 0,6663) \times 0,1863 =$$

$$= - 0,0459 \text{ пункту}.$$

Балансова перевірка:

$$\Delta НПА = \Delta НПА_{НППр} + \Delta НПА_{OA} = -0,0396 - 0,0459 = -0,0855 \text{ пункту}$$

Балансова перевірка свідчить, що розрахунки проведення факторного аналізу правильні.

Результати проведення факторного аналізу свідчать, що нетто-продуктивність продаж негативно вплинула на нетто-продуктивність активів.

Загальна зміна нетто-прибутковості активів 2015/2014pp становить:

$$\Delta НПА_{2015/2014} = НПА_1 - НПА_0 = 0,1638 - 0,0941 = 0,0697 \text{ пункту},$$

в тому числі під впливом змін:

а) нетто-прибутковості продаж

$$\Delta НПА_{НППр} = (НПП_{p1} - НПП_{p0}) \times OA_0 = (0,2458 - 0,1454) \times 0,6472 =$$

$$= 0,0650 \text{ пункту};$$

б) обороту активів

$$\Delta НПА_{OA} = (OA_1 - OA_0) \times НПП_{p1} = (0,6663 - 0,6472) \times 0,2458 =$$

$$= 0,0047 \text{ пункту};$$

Балансова перевірка:

$$\Delta НПА = \Delta НПА_{НППр} + \Delta НПА_{OA} = 0,0650 + 0,0047 = 0,0697 \text{ пункту}.$$

Балансова перевірка свідчить, що розрахунки проведення факторного аналізу правильні.

Результати проведення факторного аналізу свідчать, що нетто-продуктивність продаж позитивно вплинула на нетто-продуктивність активів.

Проведемо аналіз впливу використання прибутку на фінансовий стан підприємства. За даними фінансової звітності обчислюємо виробничий, фінансовий та виробничо-фінансовий леверидж.

Співвідношення використання прибутку на споживання і накопичення здійснює вирішальний вплив на фінансовий стан підприємства. Якщо накопичених коштів недостатньо, зростає потреба в залучених коштах, знижується потенціал розвитку підприємства, який характеризується показником рентабельності власного капіталу. Наприклад, якщо цей показник дорівнює 15 %, то це означає, що можна відмовитися від споживання і збільшити власні кошти на 15 %, і навпаки. Але в дійсності відбувається пошук оптимального співвідношення між споживанням і накопиченням, а також оптимальної структури джерел фінансування. Такий взаємозв'язок характеризує категорія левериджу.

В економіці леверидж означає важіль впливу певних показників на зміну результативних показників. Як економічна категорія леверидж виступає в трьох видах: виробничий, фінансовий і виробничо-фінансовий.

Виробничий леверидж характеризується можливістю впливати на формування прибутку від реалізації продукції шляхом зміни обсягу реалізованої продукції та співвідношення змінних і постійних витрат. Останнє означає, що в результаті зростання обсягу виробництва (реалізації) продукції скорочується рівень постійних витрат, а отже, збільшується прибуток на одиницю продукції. Це позначиться відповідним чином на структурі та обсязі основних і оборотних засобів та ефективності їх використання.

Рівень виробничого левериджу визначається за формулою:

$$LB = \frac{\Delta\Pi}{\Delta P}, \quad (2.32)$$

де LB – виробничий леверидж;

$\Delta\Pi$ – темп приросту прибутку від реалізації продукції, %;

ΔP – темп приросту обсягу реалізації продукції, %.

Виробничий леверидж по суті є коефіцієнтом еластичності; тобто показує, на скільки процентів зміниться прибуток за зміни обсягу реалізації на один процент. Таким чином визначається рівень чутливості прибутку до зміни обсягу виробництва (реалізації). Чим більше величина виробничого левериджу, тим більший виробничий ризик.

Однак на зміну прибутку впливають не тільки виробничі чинники, але і результати фінансової діяльності, зокрема зміна обсягу та структури пасивів за рахунок залучених коштів (довгострокових кредитів в банку, облігаційних позик тощо). Все це пов'язано зі сплатою відсотків, тобто певними витратами.

Вплив на зміну прибутку результатів фінансової діяльності характеризує фінансовий леверидж. Фінансовий леверидж характеризує взаємозв'язок чистого прибутку та прибутку до оподаткування і розраховується наступним чином:

$$LF = \frac{\Delta \Pi_{\text{ч}}}{\Delta \Pi_{\text{з}}}, \quad (2.33)$$

де LF – фінансовий леверидж ;

$\Delta \Pi_{\text{ч}}$ – темп приросту чистого прибутку ;

$\Delta \Pi_{\text{з}}$ – темп приросту загального прибутку до оподаткування.

Даний показник показує у скільки разів чистий прибуток перевищує прибуток до оподаткування. При зростанні частки довгострокових позик відповідно зростають і суми відсотків, які належить сплатити. Це призводить до збільшення рівня фінансового ризику із-за можливої нестачі коштів для сплати. Отже, зростання рівня фінансового левериджу характеризує зростання ризикованості діяльності підприємства. Фінансовий леверидж дозволяє оптимізувати співвідношення між власними і залученими ресурсами і оцінити їх вплив на прибуток.

Узагальнюючим показником левериджу є виробничо-фінансовий

леверидж, який визначається як добуток виробничого і фінансового левериджу:

$$ЛВФ = ЛВ \times ЛФ, \quad (2.34)$$

де $ЛВФ$ – виробничо-фінансовий леверидж.

Виробничо-фінансовий леверидж застосовується для визначення оптимальної структури та обсягу необхідних залучених коштів з урахуванням платності останніх.

Показники левериджу дозволяють планувати оптимальний обсяг виробництва, розрахувати ефективність залучення коштів, прогнозувати виробничі і фінансові ризики.

В табл. 2.12 та табл. 2.13 наведені вихідні дані для розрахунків показників левериджу.

Таблиця 2.12

Вихідні дані для розрахунку показників левериджу 2015/2014 рр, тис. грн.

Показник	Код рядка форма № 2	Попередній період, тис. грн	Звітний період, тис. грн	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, (гр. 3 - гр. 2)	Відносне, (гр.4:гр.2)· 100,%
А	1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації продукції	2000	10730122	13830655	3100533	28,9
2. Повна собівартість реалізованої продукції	2050 + +2130 + 2150	6855051	6708703	-146348	-2,1
3. Прибуток від реалізації продукції (р. 1 - р. 2)	-	3875071	7121952	3246881	83,8
4. Загальний прибуток до оподаткування	2290	2306857	4593591	2286734	99,1
5. Чистий прибуток	2350	1560367	3399842	1839475	117,9

Виробничий леверидж становить: $ЛВ = \frac{83,8}{28,9} = 2,9$.

Це означає, що за досліджуваний період із зростанням обсягу реалізації на 1% прибуток від реалізації виріс на 2,9%. Все це свідчить про високий рівень ефективності виробничого процесу.

Фінансовий леверидж складає $ЛФ = \frac{117,9}{99,1} = 1,19$,

тобто, із зростанням загального прибутку на 1%, чистий прибуток зріс на 1,19%.

На основі розрахованих вище показників левериджу виробничо-фінансовий леверидж дорівнює: $ЛВФ = 2,9 \times 1,19 = 3,451$.

Таблиця 2.13

Вихідні дані для розрахунку показників левериджу 2016/2015 рр, тис. грн.

Показник	Код рядка форма № 2	Попередній період, тис. грн	Звітний період, тис. грн	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, (гр. 3 - гр. 2)	Відносне, (гр.4: гр.2)· 100,%
А	1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації продукції	2000	13830655	10546207	-3284448	-23,7
2. Повна собівартість реалізованої продукції	2050 + +2130 + 2150	6708703	6038345	-670358	-10,0
3. Прибуток від реалізації продукції (р. 1 - р. 2)	-	7121952	4507862	-2614090	-36,7
4. Загальний прибуток до оподаткування	2290	4593591	2674030	-1919561	-41,8
5. Чистий прибуток	2350	3399842	1964443	-1435399	-42,2

Виробничий леверидж становить: $ЛВ = \frac{-36,7}{-23,7} = 1,549$.

Це означає, що за 2016 рік із зростанням обсягу реалізації на 1% прибуток від реалізації виріс на 1,549%. Хоча за 2015 рік прибуток від реалізації виріс на 2,9%. Це свідчить зниження рівня ефективності

виробничого процесу.

$$\text{Фінансовий леверидж складає } LF = \frac{-42,2}{-41,8} = 1,010,$$

тобто, із зростанням загального прибутку на 1%, чистий прибуток зріс на 1,010%.

На основі розрахованих вище показників левериджу виробничо-фінансовий леверидж дорівнює: $LBF = 1,549 \times 1,010 = 1,564$.

Показники левериджу дозволяють планувати оптимальний обсяг виробництва, розрахувати ефективність залучення коштів, прогнозувати виробничі і фінансові ризики.

Таким чином, успішне функціонування будь-якого підприємства в ринкових умовах можливе лише за умови досягнення певних фінансових результатів, показниками яких є прибуток і рентабельність. Прибуток і рентабельність характеризують відповідно абсолютну і відносну ефективність діяльності підприємства. В аналітичному розділі дипломної роботи на прикладі ПАТ «Мотор Січ» проведено аналіз рівня і динаміки фінансових результатів підприємства, аналіз складу, рівня, динаміки і структури доходів та витрат. Також розглянуто факторний аналіз прибутку та аналіз показників рентабельності підприємства, а саме - аналіз показників рентабельності реалізованої продукції (продаж), факторний аналіз зміни рентабельності продаж, аналіз рентабельності капіталу підприємства, факторний аналіз рентабельності виробництва за допомогою методичного прийому ланцюгові підстановки на підставі базисної моделі. Виявили рівень ділової активності ПАТ «Мотор Січ» за допомогою “золотого правила економіки підприємства” За даними фінансової звітності підприємства проаналізовано його стан за системою показників „Дюпон”. Проведено факторний аналіз показників рентабельності власного капіталу і активів підприємства. Виходячи з аналізу фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ» за 2014-2016 рр. робимо висновок що найбільш прибутковим для підприємства був 2015р. Підприємство збільшило консолідований чистий прибуток за міжнародними стандартами фінансової

звітності (МСФЗ) на 1839475 тис.грн (117,9%) в порівнянні з аналогічним періодом 2014 року – до 3399842 тис.грн. А вже в 2016 році консолідований чистий прибуток зменшився на 1435399 тис.грн. (42,2%) до 1964443 тис.грн.

Консолідований чистий дохід в 2015 році зріс на 3100533 тис.грн.(28,9%) – до 13830655 тис.грн. У той же час зменшилась собівартість реалізованої продукції на 607651 тис. грн.(11,0%) – до 4907340 тис.грн. В результаті, консолідований валовий прибуток підприємства зріс на 3708184 тис.грн. (71,1%) – до 8923315 тис.грн. Всього консолідований операційний прибуток ПАТ «Мотор Січ» за 2015 рік збільшився на 2277537 тис.грн. (62,5%) – до 5921863 тис.грн.

А вже в 2016 році консолідований чистий дохід зменшився на 3284448 тис.грн.(23,7%) – до 10546207 тис.грн. У той же час зменшилась собівартість реалізованої продукції на 690097 тис. грн.(14,1%) – до 4217243 тис.грн. В результаті, консолідований валовий прибуток підприємства зменшився на 2594351 тис.грн. (29,1%) – до 6328964 тис.грн. Всього консолідований операційний прибуток ПАТ «Мотор Січ» за 2016 рік зменшився на 2450418 тис.грн. (41,4%) – до 3471445 тис.грн.

На сьогоднішній день прослідковується тенденція зростання прибутку та собівартість реалізованої продукції ПАТ «Мотор Січ». В січні-червні 2017 року підприємство збільшило консолідований чистий прибуток за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) на 78,3% в порівнянні з аналогічним періодом 2016 року – до 2 млрд 288,254 млн грн.

Консолідований чистий дохід ПАТ «Мотор Січ» в звітному періоді зріс на 34,7% – до 6 млрд 819,077 млн грн. У той же час зросла і собівартість реалізованої продукції – на 62,6% – до 2 млрд 944,673 млн грн. В результаті, консолідована валовий прибуток підприємства зріс на 19,1% – до 3 млрд 874,404 млн грн.

Всього консолідований операційний прибуток ПАТ «Мотор Січ» за перше півріччя збільшилася на 49,2% – до 2 млрд 574,675 млн грн.

Курс акцій «Мотор Січі» за підсумками торгів 25 липня підвищився на

0,16% – до 2,446 тис. грн за шт.

Для України важливим є створення сучасної економіки, яка базується на ринкових механізмах і державному регулюванні, що в економічних країнах є найважливішим інструментом національної економіки. Однак останніми роками авіаційна промисловість України опинилась у важкому фінансовому стані. Разом з тим вона поки що зберігає свій базовий науково-технічний і виробничий потенціал, який дозволив створити і сертифікувати низку зразків цивільної авіаційної техніки, що не поступаються світовим аналогам. У той же час слід констатувати той факт, що на внутрішній ринок України активно вторгаються іноземні виробники авіаційної техніки та лізингодавці, авіаційні – компанії авіаперевізники, незважаючи на наявність конкурентоспроможних повітряних суден вітчизняного виробництва нового покоління. Недостатньо здійснюється експорт цивільних літаків. Основною причиною ситуації, що склалася, є відсутність чіткої державної стратегії розвитку літакобудування, забезпечення системою господарсько-правових засобів спеціального режиму господарювання в галузі, що в свою чергу забезпечило б фінансування авіаційної діяльності в поєднанні з ефективним державним регулюванням. Для України на сьогодні дуже важливою є проблема державної підтримки літакобудування. Держава використовує певний комплекс економіко-правових інструментів, за допомогою яких вона може безпосередньо впливати на сукупний попит та реальні обсяги виробництва, зайнятість та цінову кон'юнктуру. Економісти здатні прогнозувати майбутній розвиток економіки та наслідки економічної політики, а останні повинні втілювати в життя поради економічних експертів і активно використовувати інструменти промислової, зовнішньоекономічної, інвестиційної, бюджетно-податкової, грошово-кредитної та інших видів політики держави.

РОЗДІЛ 3

ПОШУК РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення організації та методики аудиту доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства

Для забезпечення правильності ведення бухгалтерського обліку підприємству необхідно проводити аудит, як зовнішній, так і внутрішній. Ключовим питанням аудиту є визначення показників, що характеризують формування загальної суми прибутку. Аудит, а за ним і контроль допомагає підприємству оцінити вплив прогресивних факторів формування прибутку - зниження собівартості продукції, підвищення її якості, конкурентоспроможності на ринку.

Метою аудиту операцій з обліку доходів, витрат і результатів діяльності досліджуваного підприємства є встановлення достовірності даних первинних документів щодо визначення доходів, витрат і формування фінансових результатів, повноти та своєчасності відображення первинних даних у зведених документах і облікових регістрах, правильності ведення обліку доходів, витрат і результатів діяльності та їх відповідності прийнятій обліковій політиці, достовірності відображення доходів, витрат і визначення результатів діяльності у звітності господарюючого суб'єкта.

За законом «Про аудиторську діяльність», аудит - це перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Питання дослідження аудиту обліку доходу за видами діяльності на підприємствах є дуже важливим і актуальним в наш час. Це пов'язано з тим, що з розвитком ринкових відносин та відносної стабілізації в економіці країни,

господарюючі суб'єкти почали окрім основної діяльності інвестувати вільні активи в фінансову та інвестиційну діяльність. Метою такої діяльності підприємства – є отримання доходу. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності; її доходність і є вирішальними для підприємства. Окрім його керівництва і колективу вони цікавлять вкладників капіталу (інвесторів), кредиторів, державні органи, в першу чергу податкову службу, фондові біржі, які займаються купівлею-продажем цінних паперів та ін.

Фінансова звітність узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємств і є матеріалом для всебічного аналізу з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Правильні висновки про діяльність підприємства можна зробити лише при наявності достовірної фінансової звітності, що передбачає проведення якісного та об'єктивного аудиту доходів підприємства.

Враховуючи те, що система аудиту доходів в Україні знаходиться у процесі розвитку та вдосконалення, виникає необхідність у створенні системи контролю його якості. Сьогодні якість вітчизняного аудиту взагалі й аудиту фінансової звітності зокрема викликає багато нарікань: методика перевірки доходів залишається недосконалою і не повністю враховує сучасні наукові надбання, що мають бути покладені в основу розвитку аудиторської практики.

Методи вибіркової перевірки використовуються аудиторами як для оцінювання системи внутрішнього контролю, так і для аудиторських процедур по суті. З метою тестування контролю вибірка застосовується для оцінювання рівня відхилень, а отже, ефективності процедур контролю. Фактично усі незалежні аудиторські перевірки базуються на вибіркових перевірках. Останні дають змогу аудиторам робити висновки за дослідженням лише частини операцій та подій, здійснених підприємством-клієнтом. Детальний аудит, що потребує експертизи всіх операцій, властивий ранній стадії розвитку аудиту, але оскільки підприємства зростали в розмірах, обсяг операцій став занадто великим для суцільних перевірок, щоб бути рентабельним. З цієї причини аудитори почали визнавати важливість політики та процедур контролю для

попередження й виявлення суттєвих помилок і невідповідностей, і аудит розвинувся від деталізованого до вибіркового [13, с.55].

В Законі України "Про аудиторську діяльність" навіть не згадується про порядок складання робочих документів аудитора і ведення аудиторського досьє. У міжнародних аудиторських стандартах також немає положення щодо ведення аудиторських робочих документів і методика їх складання зарубіжними аудиторськими фірмами має конфіденційний характер.

Потрібно розробити досконалу методику складання аудиторських робочих документів.

Вдосконалення будь - якої діяльності - це складний та багатогранний процес. Це в певній мірі відноситься до аудиту доходів підприємств: вдосконалення системи економічного контролю в країні в цілому шляхом вдосконалення структури, використання ЕОМ в аудиті доходів, вдосконалення процедур і техніки аудиту доходів, підвищення кваліфікації аудиторів.

Говорячи про вдосконалення системи економічного контролю в цілому, мається на увазі, що контроль є єдиною функцією управління, яка оцінює надійність системи збору, зберігання та переробки виробничо - фінансової інформації господарських одиниць.

Будь-який користувач інформацією (наприклад, бухгалтер), незважаючи на те, чи технічна це інформація, чи економічна, самостійно або через посередників (незалежних аудиторів) проводить деякі операції по її оцінці з відповідним йому ступенем достовірності. Коло таких користувачів достатньо широке: від апарату управління господарської одиниці до акціонерів, від власників до представників державної виконавчої влади. За природою своєї діяльності всі вони займаються діяльністю, пов'язаною з оцінкою інформації про хід господарських процесів на підприємствах або про виконання державних програм соціально-економічного розвитку.

Тому під системою економічного контролю розуміється комплекс соціально-економічних інститутів, які в своїй діяльності використовують методи і техніку, які дозволяють оцінити ступінь достовірності інформації, яка

їх цікавить, і надійність джерела цієї інформації. Тому такі словосполучення, як “облік і контроль”, “ревізія і контроль”, “контроль і аналіз господарської діяльності”, “контроль ефективності програм соціально-економічного розвитку” означають, що в процесі функціонування бухгалтерського обліку, дослідження діяльності підприємства, аналізу господарської діяльності або оцінці ефективності виконання державних та місцевих соціально-економічних програм завжди проводиться робота по встановленні ступеню достовірності інформації, яка використовується [6, с.134].

Другим аспектом, який реалізується через систему контролю, є приймання мір по стимулюванню інформаційних систем ревізійних одиниць до якісного виконання роботи. Ця функція контролю, як правило, реалізується через органи виконавчої влади, а на вищому рівні управління - і через законодавчі. Необхідність цієї функції викликана можливістю здійснити тотальний контроль - охопити перевіркою всіх платників податку і всі господарські одиниці. За цією ж причиною в багатьох країнах основна доля контролю бухгалтерської інформації і формальної законності фінансових операцій покладається на внутрішньогосподарський контроль, в той же час спеціалізовані контрольні відомства перевіряють дієвість системи внутрішнього контролю.

Так, головним контрольно-ревізійним управлінням США проводиться лише вибіркова перевірка господарських операцій з натиском на ревізію системи, а не окремих операцій.

Ревізії з боку КРУ США, як правило, підлягають великі відомства і міністерства, державні програми. Для заповнення “вікна” в системі контролю залучені незалежні аудиторські фірми, які є основними виконавцями ревізії фінансової діяльності і достовірності звітності, але в такому випадку підлягають перевірці не всі підприємства і фінансові інститути. В США це корпорації з активами більше 250 млн. дол., при цьому комплексно перевіряються всього 1,3 % [64].

Контроль за господарськими одиницями, які залишилися, здійснюють

місцеві податкові органи в основному шляхом перевірки декларацій за допомогою спеціальних програм, які здійснюють відбір за допомогою спеціальних математичних формул, які встановлюють найбільшу ймовірність знаходження порушень підприємств, де перевірка повинна проводитись більш досконало.

Тому щоб примусити платника податку відображати в деклараціях фактичні доходи і витрати і повністю сплачувати податки, а господарські одиниці - надавати звітні данні, розповсюджується твердження, що будь - яка декларація може бути досконало перевіреною.

Формування такої думки - важливий фактор не тільки з точки зору збору податкових коштів, але і з точки зору підвищення дієвості системи контролю, престижа професії. Відсутність такої думки в нашій країні створює атмосферу всездозволеності, призводить до росту економічної злочинності, спонукає працювати апарат органів контролю з навантаженням, яке перевищує оптимальне. Для порівняння: у Франції або США аудитор перевіряє 3-4 організації, працюючи з ними протягом всього року, наш контролер-ревізор обласного апарату КРУ Мінфіна виконує 10 і більше ревізій, витрачаючи на кожну приблизно 30 днів. Це свідчить про практичну відсутність підготовчих фаз аудиту, що об'єктивно знижує ефективність контролю.

Для створення думки про можливість контролю звітності будь - якої господарської одиниці, високий професіоналізм та об'єктивність аудиторів, неминусе покарання за економічні злочини, слід широко використовувати місцеву пресу і телебачення, демонструючи результати перевірок та того, до яких негативних змін у фінансовому стані призвело приховування ревізійною одиницею достовірних відомостей про її діяльність [12. с.218].

Іншим фактором, який впливає на ефективність, як внутрішнього так і зовнішнього аудиту доходів, є система стимулювання, яка реалізується через різного роду санкції як матеріального, так і морального характеру. Так, відмова аудитора підтвердити достовірність звітності ревізійної одиниці, а також ухилення її від ревізії (а це означає відмову від публікації звітності) може

негайно викликати недовіру до фірми, так як закономірно виникає питання “Чи означає це, що в її діяльності є значні недоліки?”.

Крім того, поряд з цими діями повинні йти і санкції з боку держави, так як в більшості країн господарські одиниці зобов'язані заключати контракт з незалежними аудиторськими фірмами. В цьому випадку реалізуються всі важливі принципи контролю і його потенційне здійснення.

До санкцій, які стимулюють надання достовірної інформації у звітності, можна віднести штрафи: за недостовірність даних про прибуток, який оподатковується, за приховування джерел доходів тощо.

Приймаються певні методи матеріального і морального впливу і до аудиторів. Так як підпис аудиторів, як правило, знімає відповідальність з керівників компаній, то в деяких країнах (де розповсюджена обмеженість відповідальності - німецькомовні країни), за помилку, здійснену аудитором при виконанні своїх обов'язків, він відповідає матеріально. Крім цього, аудитор може бути позбавлений права займатися цим видом діяльності. Питання застосування санкцій до незалежних аудиторів за неякісний аудит доходів, до керівників господарських одиниць за відмову від аудиту доходів, а також питання меж незалежності та зобов'язань аудитора повинні вирішуватись на законодавчому рівні.

Також підпис аудитора не повинен знімати відповідальність з керівництва компанії, яку перевіряють, тому що в такому випадку втрачається їх зацікавленість в підвищенні надійності систем бухгалтерського обліку і внутрішнього аудиту.

Із сказаного можна зробити висновок, що одним з шляхів вдосконалення системи контролю є створення надійних юридичних гарантій функціонування останньої.

Розглядаючи систему контролю (в неї включаємо і бухгалтерський облік підприємств) як інформаційну, неможливо не згадати той факт, що ймовірність перекручення даних про здійснені господарські операції зростає із збільшенням етапів переробки і каналів зв'язку, через які ця інформація проходить. Це

означає, що шлях інформації від джерела до користувача повинен бути максимально скорочений.

На практиці високу результативність дає метод зустрічної перевірки первинних документів, які надійшли на обробку до бухгалтерії, з аналогічними документами, які зберігаються в цехах, відділах і інших службах ревізійної одиниці. Причина - матеріальна залежність цих структур ревізійної одиниці.

Не зважаючи на високу ефективність методу зустрічних перевірок, його реалізація ускладнюється внаслідок високої працемісткості і, як наслідок, вартості аудиторських послуг. Затрати на його здійснення не завжди компенсуються отриманими результатами перевірок.

Зовнішні аудитори вимушені користуватися результатами внутрішнього аудиту доходів, не зважаючи на те, що по відношенню до зовнішнього середовища його діяльність не відповідає принципу незалежності контролю. Тому дуже велике значення при виконанні зовнішнього аудиту доходів підприємств надається перевірці функціонування служб внутрішнього контролю.

Зовнішній незалежний аудит доходів має більшу ефективність, ніж внутрішній, але він не може на даний час в нашій країні охопити перевіркою всі господарські структури, особливо сферу середнього і малого бізнесу.

Цю проблему вирішує виділення зі структури господарської одиниці такої важливої інформаційної ланки як бухгалтерія, яка може виконувати свою роботу на основі контракту з господарськими одиницями. В цьому випадку ми маємо дійсно незалежні один від одного джерела інформації про факти і події фінансово-господарської діяльності ревізійних одиниць. Крім того, шляхом взаємної перевірки і взаємної відповідальності самостійної бухгалтерії і ревізійної одиниці ми реалізуємо принцип початкового значення слова "контроль" - "список, який ведеться в двох екземплярах". Так бухгалтерія контролює достовірність первинних документів, які передаються їй на обробку ревізійною одиницею, а внутрішній контроль ревізійної одиниці - діяльність бухгалтерії по переробці цієї інформації. При цьому можлива взаємна

відповідальність сторін, що підвищить діяльність контролю в цілому.

Така практика не є чимось новим, але і не являється розповсюдженою. Її слід втілювати на державному рівні, надавши самостійним бухгалтеріям частину прав державного контролю.

Підвищення ефективності контрольної-ревізійної роботи неможливо без використання комп'ютерної техніки, яка знайшла вже своє застосування в роботі різних служб господарських одиниць. Використання автоматизованої системи обробки інформації (АСОІ) або автоматизованих робочих місць (АРМ) за різними розділами обліку вносить до роботи аудиторських служб багато нового.

Головна проблема в тому, що розробка таких програм здійснюється без відповідної експертизи на можливість її контролю зовнішнім незалежним аудитом.

Практично кожна організація має свої індивідуальні програми бухгалтерського обліку, в яких питанням контролю може бути виділена увага в більшому або меншому ступені. Важливо також те, що придбані організаціями програми для ведення бухгалтерського обліку поставляються без початкового тексту програм, на основі якого можна було б судити, чи має та чи інша програма помилки, який її захист від несанкціонованого доступу, які можливості оператора змінити не тільки введену інформацію, але і закладені в програму формули розрахунків, контрольні співставлення і зв'язки. Якщо ці завдання по ходу розробки програми не вирішені, то немає гарантій, що результативна інформація буде достовірною. Тому залишається необхідність (на відміну від думки деяких авторів) в арифметичній перевірці первинних документів з обліку доходів і бухгалтерських реєстрів, в перевірці кореспонденції рахунків та багатьох інших питаннях аудиту доходів.

Є два шляхи вирішення цього питання:

- а) створення “домашніх заготовок” - тестів контролю програм;
- б) організаційно-законодавче вирішення проблеми.

Перевагу повинні надавати другому шляху за наступними причинами:

підприємства є потенційними замовниками різних АРМ та сіток АСОІ, які поставляються багатьма розробниками програм. Ці програми реалізуються як напряду, так і через різні посередницькі організації. При цьому взагалі не вирішується питання про інформаційну координацію ринку, яке повинно вирішуватися шляхом конкурсів з оцінкою роботи компетентними експертами. Як доводить практика, більшість програм в області обліку і звітності мають низьку якість.

Важко уявити, який штат потрібно утримувати в Державній податковій адміністрації, якщо, наприклад один податковий інспектор повинен перевірити за квартал 30 організацій, кожна з яких може мати свій пакет програмних засобів, які є індивідуальною розробкою.

Вирішення проблеми полягає в тому, щоб усі програми, пов'язані із забезпеченням бухгалтерського обліку доходів, проходили експертизу і реєстрацію в компетентних органах, які складаються із спеціалістів в області програмування, бухгалтерського обліку і аудиту. Такі органи повинні визначати, чи можна використовувати ту чи іншу програму в обліку доходів підприємств, чи пристосована вона для аудиторського контролю доходів. Такий підхід зробить більш реальною можливість підготовки аудиторів для роботи в нових умовах господарювання [10, с.53].

Іншим важливим аспектом у використанні комп'ютерної техніки є її застосування в якості допоміжного інструменту в роботі аудитора. Багато аудиторів економічно розвинутих країн знайомі з таким інструментом - це експертні системи. Вони вирішують такі завдання: інтерпретація, оцінка ситуації, прогнозування, видача інструкцій, контроль, спостереження, планування.

Базовими компонентами експертної системи є інформаційна база і механізм подання рекомендацій споживачу. На думку дослідників експертних систем, вони в більшості випадків переважають у виборі альтернативних варіантів і точності прийняття рішень, на що вказують в своїй статті "Штучний інтелект в фінансовій і банківській сферах" А.Н.Романов, І.Я.Лукаевич.

Створення експертних систем потребує роботи багатьох експертів і програмістів. Це під силу тільки великим організаціям, які мають значні матеріальні ресурси. Так, створення прототипу багатоцільової експертної системи, яка дозволяє боротися з банківськими махінаціями, вимагало коштів декількох банків.

Тому такі проблеми в нашій країні можуть вирішати тільки великі об'єднання аудиторських фірм типу асоціацій. Розглядаючи можливість створення експертних систем в області аудиту доходів, а особливо призначених для виявлення різного роду махінацій, визначаючим стане фактор галузевої приналежності і технології виробництва.

Погляди, досвід і оцінки експертів в тій чи іншій сфері виробництва повинні стати основою для створення інформаційної бази експертних систем аудиту в області легкої і важкої, харчової промисловості, будівництві і в банківському аудиті. Ймовірно, що для роботи з експертними системами буде необхідно навчання і спеціалізація. Що до питань підвищення кваліфікації аудиторів, можна зазначити, що крім традиційних дисциплін він повинен володіти засобами комп'ютерної техніки [15].

3.2. Заходи щодо пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства

Під дією матеріальних, економічних, соціально-політичних, фінансових, технічних, організаційних і багатьох інших умов формуються резерви підприємства. Вони показують реальну картину всієї можливості підприємницької діяльності і розробки механізму їх використання. Резерв — це запас ресурсів, який свідомо не витрачається і підтримується на певному рівні як засіб, що забезпечує надійність і безперервність роботи будь-якої системи. А ресурс — керовані фактори виробництва, що володіють вартісними

властивостями і перетворюючими можливостями, необхідні для забезпечення і розвитку виробничих процесів з метою досягнення запланованих результатів.

В економіці підприємства розрізняють три поняття резервів: резервні запаси (сировини, матеріалів), що необхідні для забезпечення ритмічної роботи підприємства; резерви як невикористані можливості досягнень науково-технічного прогресу (поліпшення якості продукції, нове обладнання і технології, нові види матеріалів); резерви як нераціональне використання усіх видів ресурсів (перевитрата трудових, матеріальних, часових, фінансових, а також їхні витрати в процесі виробництва).

Предметом досліджень у теорії економічного аналізу є другий і третій вид резервів. Таким чином, резерви – це невикористані можливості зниження усіх видів витрат на виробництво продукції і збільшення результатів від її реалізації [5, ст. 65].

Підвищення ефективності виробництва може здійснюватися двома шляхами: на основі ліквідації непродуктивних витрат, а також внаслідок прискорення науково-технічного прогресу, впровадження нової технології і техніки. З одного боку значні виробничі запаси – це омертвіння грошових засобів, які в них вкладені, недоотримання прибутку, з іншого великий запас створює можливості безперервного виробництва, і дає змогу підприємству отримати знижки на велику закупку від постачальників. Механізм пошуку резервів передбачає комплекс досліджень, пов'язаний з утворенням, виявленням і використанням резервів. Важливе місце в цьому займає класифікація резервів підвищення ефективності виробництва:

- з позицій підприємства і в залежності від джерел утворення: внутрішньовиробничі, зовнішні;
- за простими елементами процесу виробництва: трудові ресурси, матеріальні ресурси, засоби праці;
- за узагальнюючими показниками ефективності: ріст прибутку і рентабельності, зниження собівартості, ріст обсягу виробництва;
- за характером дії: інтенсивні, екстенсивні;

- за стадіями життєвого циклу: передвиробничі, виробничі, експлуатаційні;
- за характером і змістом: організаційно-технічні, економічні, соціально психологічні;
- за терміном використання: поточні, перспективні;
- за очевидністю відображення: явні, приховані;
- за стійкістю: стабільні, випадкові [6, ст. 48-50].

Науково-технічний рівень виробництва і продукції включає резерви підвищення прогресивності і якості продукції і вживаної техніки, ступеня механізації та автоматизації виробництва технічної і енергетичної озброєності праці, прогресивності вживаних технологій, прискорення упровадження нової техніки і заходів науково-технічного розвитку. Структура і організація виробництва і праці мають такі резерви, як підвищення рівня концентрації, спеціалізації і кооперації, скорочення тривалості виробничого циклу, забезпечення ритмічності виробництва та інші принципи наукової організацій виробництва: скорочення і повна ліквідація виробничого браку, забезпечення принципів наукової організації праці; підвищення кваліфікації працівників та її відповідність технічному рівню виробництва. Підвищення рівня управління і методів господарювання означає вдосконалення виробничої структури підприємства, структури органів управління ним, підвищення рівня планової і обліково-контрольної роботи тощо [4, с. 24].

Значні резерви криються в поліпшенні соціальних умов роботи і життя трудового колективу, стану промислової естетики і культури виробництва, дбайливому ставленні до природи і раціональному використуванні природних ресурсів у вдосконаленні зовнішньоекономічних зв'язків підприємства. Відповідно до класифікації резервів за найважливішими чинниками; підвищення інтенсифікації і ефективності виробництва підприємства планують шляхи пошуку і мобілізації резервів, тобто складають плани організаційно-технічних заходів щодо виявлення і використання резервів.

Ефективність виробництва – це узагальнене і повне відображення кінцевих результатів використання засобів, предметів праці і робочої сили на підприємстві за певний проміжок часу. Загальну економічну ефективність виробництва ще називають загальною продуктивністю виробничої системи. Загальна методологія вивчення економічної ефективності полягає у відношенні результату виробництва до затрачених ресурсів (витрат), тобто одержаного економічного ефекту до витрат на його досягнення.

Проблема підвищення ефективності виробництва полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожну одиницю затрачених трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів. Тому критерієм ефективності виробництва в макроекономічному масштабі є зростання продуктивності суспільної праці. Кількісне вираження цього критерію відображається через систему показників економічної ефективності виробництва. Ця система містить такі групи показників:

а) узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва (рівень задоволення потреб ринку, виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва, народногосподарський ефект від використання одиниці продукції);

б) показники ефективності використання живої праці (трудомісткість одиниці продукції, відносне вивільнення працівників, темпи росту продуктивності праці, частка приросту продукції за рахунок росту продуктивності праці, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, економія фонду оплати праці, випуск продукції на 1 грн. фонду оплати праці);

в) показники ефективності використання основних виробничих фондів (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів, фондовіддача активної частини основних фондів);

г) показники ефективності використання матеріальних ресурсів (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання найважливіших видів сировини і матеріалів, витрати палива і енергії на 1 грн.

чистої продукції, економія матеріальних витрат, коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини);

д) показники ефективності використання фінансових коштів (коефіцієнт оборотності обігових коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення обігових коштів, питомі капіталовкладення, капіталовкладення на одиницю введених потужностей, рентабельність інвестицій, строк окупності інвестицій);

е) показники якості продукції (економічний ефект від поліпшення якості продукції, частка продукції, яка відповідає кращим світовим і вітчизняним зразкам, тощо).

Під резервами підвищення економічної ефективності виробництва розуміють невикористані можливості збільшення випуску продукції в розрахунку на одиницю сукупних витрат завдяки більш раціональному використанню усіх видів ресурсів підприємства. Основні чинники підвищення ефективності виробництва – це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші.

Економічна ефективність діяльності підприємства безпосередньо пов'язана із соціальною ефективністю цієї діяльності, оскільки результати роботи підприємства є базою для вирішення цілого ряду соціальних проблем. Соціальну ефективність слід розглядати як на рівні окремо взятого підприємства (локальна ефективність), так і на загальнодержавному чи муніципальному рівнях. Визначення рівня соціальної ефективності повинно охоплювати як заходи, які піддаються кількісному вимірюванню, так і ті, які не піддаються прямому кількісному вираженню [1, с. 152-153].

Також слід відзначити, що досягнення певного рівня успішності функціонування підприємства нерозривно пов'язане з набуттям підприємством ознак конкурентоспроможності. Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того, щоб бути конкурентоспроможним, підприємства повинні мати конкурентні переваги,

основними шляхами їх отримання є:

- стати кращим самому через вживання заходів щодо удосконалення власної діяльності та підвищення її ефективності;
- безпосередньо послабити конкурентів;
- змінити ринкове середовище.

Оскільки реалізація останніх двох напрямків потребує значних зусиль, основним засобом отримання конкурентних переваг залишається підвищення ефективності власної діяльності [8, с. 82].

Взагалі всі заходи підвищення ефективності функціонування підприємств можна звести до трьох напрямків (рис. 3.1):

- а) управління витратами і ресурсами;
- б) розвитку й удосконалення виробництва та іншої діяльності;
- в) удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

Як бачимо, усі заходи підвищення ефективності роботи підприємства є взаємозалежними. Однак, найважливішого значення набувають чинники, визначені третьою групою (напрямом), оскільки їх мобілізація передбачає визначення місця реалізації в системі управління діяльністю [2, с. 469-470].

Як вже відзначалося, результативність виробництва як найважливіший компонент для визначення його ефективності не варто тлумачити однозначно.

Рис.3.1 Напрями підвищення ефективності роботи підприємств

Необхідно розрізняти:

- кінцевий результат процесу виробництва, що відбиває матеріалізований результат процесу виробництва, який вимірюється обсягом продукції в натуральній і вартісній формах;

- кінцевий народногосподарський результат роботи підприємства або іншої інтеграційної структури як первинної автономної ланки економіки, який включає не тільки кількість виготовленої продукції, а також її споживчу вартість. Кінцевим результатом процесу виробництва (виробничо-господарської діяльності підприємства) за певний період часу є чиста

продукція, тобто новостворена вартість, а фінансовим результатом комерційної діяльності – прибуток (прибутковість) [3, с. 450].

Досягнення високих результатів господарювання підприємств можливе завдяки виявленню та нейтралізації негативних факторів та стимулюванню дії позитивних, зокрема удосконалення організаційної структури, збалансування виробничого потенціалу, впровадження нових технологій. Реалізація внутрішніх і зовнішніх факторів підвищення ефективності діяльності підприємств забезпечить отримання не лише економічного ефекту, але й соціального.

Таким чином, ефективність виробництва (діяльності) підприємства – це комплексне поняття, що відбиває кінцеві результати використання ресурсів за певний проміжок часу, головною ознакою якого може бути необхідність досягнення мети виробничо-господарської діяльності підприємства з найменшими витратами суспільної праці або часу.

Успішна реалізація стратегії розвитку підприємства передбачає здійснення результативної, ефективної та конкурентоспроможної господарської діяльності. Проблема підвищення ефективності виробництва та діяльності підприємства в цілому полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожну одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

Проблема визначення ефективності підприємства та пошуку шляхів її підвищення є складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство – це складна система, тому сподіватися, що можна дістати просту й легко зрозумілу схему пошуку резервів підвищення ефективності його роботи, було б не зовсім правильно. Подальший науковий пошук повинен бути спрямований на формування системи інструментів та методів, які являють собою синтез підходів до підвищення ефективності функціонування підприємства.

3.3. Шляхи вдосконалення напрямів використання прибутку підприємства

Перехід України до ринкових відносин потребує від підприємств раціонального і економічно обґрунтованого підходу до планування своєї діяльності, визначення фінансової і виробничої політики, аналізу й оцінки їх прибутковості.

Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування. Він служить джерелом сплати податків. Враховуючи значення прибутку, вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання його величини або принаймні стабілізувати її на певному рівні. Тому основний принцип діяльності підприємства складається в прагненні до максимізації прибутку. З цієї причини прибуток виступає основним показником ефективності виробництва.

Прибуток, як особливий систематично відтворюваний ресурс господарюючого суб'єкта, кінцева мета його розвитку, сутність якого полягає в тому, що це:

- основний внутрішній джерело поточного і довгострокового розвитку організації;
- головне джерело зростання ринкової вартості організації;
- індикатор кредитоспроможності;
- особливий інтерес власника, оскільки забезпечує можливість зростання капіталу та бізнесу;
- індикатор конкурентоспроможності організації за наявності стабільного і стійкого рівня прибутку;
- гарант виконання організацією своїх зобов'язань перед державою, джерело задоволення соціальних потреб суспільства.

Підтримання необхідного рівня прибутку - об'єктивна закономірність нормального функціонування організації. Систематичний брак прибутку і її незадовільна динаміка свідчать про неефективність та ризикованості бізнесу, що є однією з найбільш істотних внутрішніх причин розвитку кризового стану.

Головна мета управління прибутком - максимізація добробуту власників у поточному та перспективному періодах. Це означає забезпечення: максимального прибутку, відповідної ресурсів організації і ринковій кон'юнктурі; оптимальної пропорційності між рівнем формованої прибутку і допустимим рівнем ризику; високої якості формованої прибутку; виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам компанії; достатнього обсягу інвестицій за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку бізнесу; зростання ринкової вартості організації; ефективності програм участі персоналу в розподілі прибутку.

Показники фінансових результатів (прибутку) характеризують абсолютний ефект господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничої, збутової, постачальницької, фінансової та інвестиційної. Вони складають основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових стосунків з усіма учасниками комерційного справи.

Ефект - результат, що досягається за рахунок здійснення різних видів діяльності або проведення окремих заходів і операцій. Він може виражатись у додатковій сумі отриманого валового або чистого доходу; в розмірі зниження витрат; в отриманні додаткової валової, або чистого, прибутку; в сумі приросту ринкової вартості підприємства, в розмірі чистого грошового потоку і т. п.

Ефективність - співвідношення показників результату (ефекту) і витрат (або суми ресурсів), що використовуються для його досягнення. Найбільш узагальнену оцінку ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства дає система коефіцієнтів рентабельності.

Зростання прибутку створює фінансову базу для самофінансування, розширеного відтворення, рішення проблем соціального та матеріального

заохочення персоналу. Прибуток є також найважливішим джерелом формування доходів бюджету (федерального, республіканського, місцевого) погашення боргових зобов'язань організації перед банками, іншими кредиторами та інвесторами. Таким чином, показники прибутку є найважливішими в системі оцінки результативності та ділових якостей підприємства, ступеня його надійності і фінансового благополуччя, як партнера.

Прибуток (збиток) - це різниця між усіма доходами організації та всіма її витратами.

Прибуток - це позитивний фінансовий результат діяльності організації. Негативний результат називається збитком.

З філософської точки зору прибуток можна визначити так: "Це функція часу і винагороду за терпіння".

Аналіз кожного доданка прибутку підприємства має не абстрактний, а цілком конкретний характер, тому що дозволяє засновникам і акціонерам, адміністрації вибрати найбільш важливі напрями активізації діяльності організації.

В умовах світової фінансової кризи та негативних реалій української економіки відбулося формування деструктивних змін у більшості галузях національного господарства та зниження прибутковості діяльності суб'єктів господарювання. Вади системи управління, що базувалися лише на поточних цілях досягнення максимального кінцевого результату в короткотерміновому періоді, відсутність елементів стратегічного управління, зокрема при розподілі та використанні прибутку, відсутність планування та системи прогнозування на вітчизняних підприємствах, а також нехтування недопустимо низькими показниками платоспроможності та високими фінансовими ризиками діяльності, виступили основним каталізатором збиткової діяльності значної частини вітчизняних підприємств.

Загалом під управлінням прибутком підприємства необхідно розуміти побудову системи управління, що враховує тактичні та стратегічні аспекти

управління, спрямована на підвищення кінцевих результатів діяльності суб'єкта господарювання, яку розглядають як сутність взаємопов'язаних елементів, кожних з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини.

Оперативна система управління прибутком реагує на поточні проблеми управління та повинна забезпечити прибуткову діяльність підприємства у короткотерміновому періоді. Натомість, стратегічна система управління спрямована на формування процесу стратегічних змін, які створюють умови необхідності зміни діючої стратегії управління прибутком підприємства з урахуванням відповідності його внутрішніх можливостей умовам зовнішнього середовища.

Структура механізму управління прибутком підприємства охоплює ринковий механізм регулювання, формування і використання прибутку, державне нормативно-правове регулювання із питань формування й розподілу прибутку, внутрішній механізм регулювання окремих аспектів формування, розподілу й використання прибутку, систему конкретних методів і прийомів здійснення управління прибутком.

Система організаційного забезпечення управління прибутком – це взаємозалежна сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розроблення й прийняття управлінських рішень щодо окремих аспектів формування та використання прибутку та несуть відповідальність за результати цих рішень. Останнім часом організаційне управління прибутком базується на формуванні більш ефективних структурних підрозділів підприємства – центрів відповідальності. Вихідним моментом створення системи управління прибутком, на основі виділення центрів відповідальності, є персоніфікація відповідальності за прийняття рішень. Виділяють чотири види центрів відповідальності: витрат, доходу, прибутку, інвестицій.

Прибутковість підприємств за економічною сутністю пов'язана з отриманням прибутку та оцінюється різноманітними його зв'язками з показниками капіталу, витрат, доходів, які є головними орієнтирами і водночас критеріями

стану та ефективності виробництва [3, с. 46].

Об'єктом розподілу є загальна сума прибутку, отриманого підприємством у звітному періоді від звичайної і надзвичайної діяльності. Під розподілом прибутку потрібно розуміти спрямування прибутку до бюджету у вигляді податків і визначення чистого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства (рис.3.2).

Рис. 3.2 Схема використання прибутку підприємства

В умовах ринкових відносин велике значення має обґрунтування співвідношень у спрямуванні прибутку на цілі виробничо-технічного розвитку, соціального розвитку, формування фінансового резерву, на виплату засновникам (власникам), дивіденди акціонерам тощо. Водночас, прибуток є джерелом сплати підприємством штрафних санкцій, здійснення відрахувань на благодійні заходи, а також використовується для погашення кредитів, отриманих на інвестиційні цілі [2, с. 351].

Під час розподілу прибутку важливим є оптимальне поєднання таких завдань його ефективного використання: здійснення розподілу прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства; підвищення рівня добробуту власників підприємства, шляхом реалізації дивідендної політики; забезпечення приросту ринкової вартості суб'єкта господарювання у коротко- та довготерміновій перспективах; підвищення інвестиційної привабливості підприємства; забезпечення ефективного впливу на трудову активність працівників, яка здійснюється шляхом участі працівників у розподілі прибутку;

реалізація соціального розвитку підприємства; поповнення фінансових ресурсів підприємства; розвиток матеріально-технічної бази внаслідок капіталізованої частини прибутку; підвищення рівня платоспроможності підприємства за рахунок скерування капіталізованого прибутку в обіговий капітал; зменшення ризиків діяльності внаслідок формування та поповнення резервного фонду, фонду резерву виплат дивідендів, інших фондів спеціального призначення.

Для кожної організаційно-правової форми підприємства законодавчо установлений відповідний механізм розподілу прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства, заснований на особливостях внутрішнього пристрою і регулювання діяльності підприємств відповідних форм власності.

Характер розподілу визначає багато важливих аспектів діяльності підприємства. Розподіл прибутку здійснюється відповідно до розробленої політики (дивідендної політики), формування якої є однією із найскладніших завдань загальної політики управління прибутком підприємства. Дивідендною політикою є набір цілей і завдань, які ставить перед собою керівництво підприємства у галузі виплати дивідендів, а також сукупність методів і засобів їх досягнення. Оптимізація дивідендної політики – це оптимізація співвідношення між прибутком, що виплачується у вигляді дивідендів, і тим, який реінвестується з метою максимізації доходів власників [3, с. 210].

Стратегічними завданнями управління підприємств, з урахуванням яких необхідно виконувати розподіл прибутку, є: забезпечення ефективності діяльності ключових напрямків діяльності; забезпечення додаткового розвитку і отримання максимальної вартості підприємства; забезпечення стабільної прибутковості діяльності; створення нових і розвиток існуючих напрямків діяльності для забезпечення подальшого розвитку; виконання можливостей і концентрація потужностей, з метою створення потенціалу розвитку; розвиток підприємства шляхом ефективного використання капіталу [4, с.84].

Управління розподілом та використанням прибутку підприємства доцільно здійснювати поетапно:

а) формування інформаційної бази для аналізу ефективності

використання підприємства.

б) визначення об'єктивної оцінки позицій на основі оцінок всіх заключних позицій використання прибутку підприємства.

в) дослідження внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на ефективність використання прибутку підприємства.

г) визначення напрямів розподілу прибутку у поточному період з урахуванням стратегічних і тактичних цілей підприємства.

д) розроблення системи управлінських рішень зі забезпечення повного та ефективного використання розподіленого прибутку.

е) забезпечення контролю за виконанням управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку підприємства.

є) коригування окремих управлінських рішень за результатами здійсненого контролю та з урахуванням стратегії розвитку підприємства.

Таким чином, основними шляхами покращення цільової структури використання прибутку підприємства є:

- визначення пріоритетного напрямку використання прибутку – капіталізації коштів, що спричинить до подальшого розвитку підприємства та покращення фінансових результатів від діяльності підприємства;

- оптимізація величини коштів, спрямованих на фонд споживання, зокрема грошових коштів, спрямованих на матеріальне заохочення працівників, що сприятиме підвищенню продуктивності праці та як наслідок розміру прибутку у майбутніх періодах, а також соціального розвитку підприємства;

- розрахунок оптимальної величини резервного фонду та скерування коштів на забезпечення його збільшення;

- оптимізація коштів, що спрямовуються в інші цільові фонди та з іншою метою;

- забезпечення умов діяльності підприємства, за яких прибуток, який підлягає розподілу підприємства, не буде використовуватися для сплати підприємством штрафних санкцій;

- складання детального плану використання та розподілу прибутку

підприємства з визначеними датами та конкретним кошторисом;

- проведення чіткого контролю за виконанням поставлених завдань у плані використання та розподілу прибутку;

- виконання економічної роботи щодо аналізу динаміки та чинників отриманих прибутків у базовому періоді, виявлення резервів, що сприятимуть максимізації прибутку, а також планування формування, розподілу та використання прибутку на наступні періоди.

Також, з метою вдосконалення економічного механізму управління прибутком для вітчизняних підприємств можна запропонувати наступні заходи:

- а) проведення ефективної політики у сфері підготовки персоналу (зростання продуктивності праці є критерієм підвищення ефективності проблема якого полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожен одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

- б) підвищення ефективності діяльності підприємства зі збуту товарів (необхідно приділяти більше уваги швидкості руху оборотних коштів, скороченню усіх видів запасів, домагатися максимально швидкого просування готових виробів від виробника до споживача).

- в) зниження непродуктивних витрат шляхом їх нормування, планування та аналізу.

- г) підвищення якості продукції (в сучасних умовах насиченого ринку якість продукції стає основним чинником успішної реалізації. Її підвищення – дуже складний комплексний процес, який потребує додаткових витрат, але економія коштів на непродуктивних витратах сприятиме успішному впровадженню даного заходу, результатом якого стане зростання обсягу продаж продукції та, як наслідок, прибутковості підприємства.

- д) застосування найсучасніших механізованих і автоматизованих засобів для аналізу прибутку і рентабельності.

- е) впровадження в практику системи оперативного обліку витрат підприємства, що дасть змогу регулювати абсолютно всі витрати та раціонально використовувати власні ресурси і, як наслідок, безпосередньо

управляти прибутком фірми.

є) впровадження державного характеру управління прибутками підприємств у виді чіткої та стабільної податкової політики.

Впровадження запропонованих заходів підвищення ефективності управління прибутком дозволить вдосконалити процес здійснення ефективної господарської діяльності в сучасних умовах.

Таким чином, прибуток є об'єктивною економічною категорією, тому на його формування впливають об'єктивні процеси, які відбуваються у суспільстві, у сферах виробництва й розподілу суспільного продукту та національного доходу. Під час формування системи управління важливим є системний підхід, що базується на врахуванні тактичних і стратегічних аспектів управління, спрямованих на максимізацію кінцевого результату як в коротко-, так і в довготерміновому періодах. Повнота та своєчасність відтворення системи завдань ефективного використання прибутку є необхідною умовою забезпечення керованого ефективного розподілу прибутку підприємства, а встановлення оптимальних обмежень за рівнем його споживання та капіталізації в процесі розвитку стратегічних ресурсів чи їхніх окремих компонентів забезпечить застосування нової парадигми розвитку підприємств у сфері товарного обігу.

Отже, в цьому розділі розглянуто поняття “аудиту”, його значення для ефективного функціонування підприємства та запропоновано удосконалення організації та методики аудиту доходів, витрат та фінансових результатів діяльності. Розглянуто специфіку аудиторської діяльності зарубіжних країнах, зокрема в США, Франції. Розробили заходи щодо пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства. Описали механізм управління прибутком та шляхи вдосконалення напрямів використання прибутку підприємства.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ І БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Тема дипломної роботи «Аналіз фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ» і пошук резервів підвищення ефективності діяльності підприємства». До основних видів робіт відносять – розрахунок фінансових показників для подальшого виявлення фактичного стану підприємства, його проблем та потенціалу. Робоче місце знаходиться на підприємстві ПАТ «Мотор Січ» у фінансово-аналітичному відділі. Обладнання, яке використовується, наступне:

а) обладнання, яке безпосередньо забезпечує робочий процес: ПК (системний блок/монітор/периферійні комплектуючі, БФО (принтер/сканер/ксерокс), ДБЖ (джерело безперебійного живлення), комутатор мережевий, корпоративний телефон;

б) обладнання, яке підтримує комфортні умови праці: кондиціонер, система обігріву «тепла підлога», вентиляційна система;

в) інше обладнання: електрочайник, холодильник, мікрохвильова піч, сушарка для рук.

Аналіз потенційних небезпек.

Розглядаються причини виникнення потенційних небезпек, які можуть впливати на працівників під час робочого процесу:

– ураження електричним струмом, у наслідок несправності електрообладнання, невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм або летального наслідку;

– механічне травмування внаслідок нераціонального розташування робочих місць;

– нервово-психічні навантаження внаслідок специфіки виконуваних робіт, що призводить до захворювань загального характеру;

- негативні відносини у колективі в наслідок постійних емоційних зривів, які призводять до підвищених емоційних навантажень;
- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;
- інтелектуальне напруження, викликане частим зверненням до інтелектуальних процесів при виконанні плану робочого процесу, обумовлене високою щільністю потоку проблемних ситуацій, що призводить до хронічної втоми та неувважності;
- перебої в роботі мережі Internet та вірусні атаки, що призводять до виходу з ладу операційних систем ПК, корпоративних внутрішніх програм, видалення документів, и тим самим – до зупинок робочого процесу.
- негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;
- недостатнє освітлення виробничих приміщень і робочих місць, у зв'язку з несправністю, або хибного вибору освітлювальних приладів, що призводить до погіршення зору;
- підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;
- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;
- вірогідність загоряння, у зв'язку із несправністю електричного обладнання, недотримання, або порушення правил протипожежної безпеки обслуговуючим персоналом, що призводить до пожежі;
- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які

призводять до паніки та загибелі людей.

Заходи по забезпеченню безпеки.

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожеженобезпечної зони П-Іа, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до І класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації

електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів»

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними.

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, передбачені перерви у роботі – 15 хвилин кожні дві години, а також спеціально обладнане приміщення – кімната відпочинку.

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

Для запобігання інтелектуального напруження у зв'язку з високою щільністю потоку проблемних ситуацій визначено оптимальний графік роботи, а саме, згідно з частиною першою статті 50 Кодексу законів про працю України встановлена нормальна тривалість робочого часу працівників - 40 годин на тиждень, розплановано завдання за пріоритетністю та строками виконання.

Для запобігання видаленню важливої інформації з ПК та виходу з ладу операційних систем ПК, корпоративних внутрішніх програм, перебоїв в роботі мережі Internet, IT департаментом підприємства вживано застережливі заходи, а саме: розіслано працівникам на електронну пошту інформаційне повідомлення

про не відкриття підозрілих повідомлень, обов'язкове копіювання важливих документів на сервер, вимкнення комп'ютерів після закінчення робочого дня.

Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або нераціональної освітленості робочих місць є несправність або нераціональний вибір освітлювальних приладів.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та

відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Розрахунок штучного освітлення

Вихідні дані:

Розміри приміщення (А x В x Н), м - 14 x 8 x 3,8

Тип світильника – ЛПО

$L/h - 1,4$

Колір стелі, стін, підлоги ($\rho_{ст}, \rho_{с}, \rho_{п}$), % - 70%, 50%, 30%

1. Розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \times [L/h]}, \text{шт}, \quad (4.1)$$

$$N_p = \frac{8}{(3,8 - 0,8) \times 1,4} = 1,905 \approx 2 \text{ шт},$$

де B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{8}{(3,8 - 0,8) \times 1,4} = 1,905 \approx 2 \text{ шт},$$

2. Визначимо максимально припустиму відстань між рядами світильників $L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{м} \quad (4.2)$$

$$L_{\max} = \frac{8}{2} = 4 \text{ м},$$

де B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

3. Визначимо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \times B}{(H - h_p) \times (A + B)}, \quad (4.3)$$

$$i = \frac{14 \times 8}{(3,8 - 0,8) \times (14 + 8)} = 1,697$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

4. Визначимо значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного світильниками вибраного типу.

Вибирається в залежності від виду джерела світла, типу обраного світильника, коефіцієнтів відбиття поверхонь приміщення та індексу приміщення.

Таблиця 4.1

Коефіцієнти використання світлового потоку світильників

Тип світильника	L/h	$\rho_{ст}, \%$	$\rho_{с}, \%$	$\rho_{п}, \%$	Коефіцієнт використання світлового потоку $\eta, \%$ при індексі приміщення i :																
					0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,25	1,5	1,75	2,0	2,25	2,5	3,0	3,5	4,0	5,0
ЛПО	1,4	70	50	30	25	31	35	38	41	43	45	47	50	52	54	56	58	59	60	61	63

$$\eta = 52\%$$

5. Визначимо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \times A \times B \times k_3 \times z}{\eta}, \text{ лм} \quad (4.4)$$

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 \times 14 \times 8 \times 1,5 \times 1,1}{0,52} = 106615,4 \text{ лм},$$

де E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості;

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

6. Визначимо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{ce}^* :

$$N_{ce}^* = \frac{A \times B}{L_{\max}^2}, \text{ шт} \quad (4.5)$$

$$N_{ce}^* = \frac{14 \times 8}{4^2} = 7 \text{ шт},$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

$L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

7. Розрахуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*}, \text{ лм} \quad (4.6)$$

$$\Phi_l^* = \frac{106615,4}{14} = 7615,4 \text{ лм},$$

де Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за

формулою:

$$N_l^* = N_{ce}^* \times n, \text{ шт} \quad (4.7)$$

$$N_l^* = 7 \times 2 = 14 \text{ шт}$$

де n – кількість ламп у світильнику, шт.

8. Вибираємо тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи $\Phi_{л}$, і знаходимо коефіцієнт m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи Φ_l^* та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи $\Phi_{л}$):

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_{л}}. \quad (4.8)$$

$$m = \frac{7615,4}{2850} = 2,67$$

Таблиця 4.2

Характеристика люмінесцентної лампи

Позначення	Виробник	Тип лампи	Цоколь	Позначення кольору	Кольорова температура	Світловий потік, лм	Потужність, Вт	Індекс передачі кольору
L 36W/640	Osram	BASIC T8	G13	Холодный белый	4000	2850	36	60 (nom), 70 (max) Ra8

9. Визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{св}$:

$$N_{св} = N_l^* \times m, \text{ шт} \quad (4.9)$$

$$N_{св} = 7 \times 2,67 = 18,69 \approx 18 \text{ шт}$$

де $N_{св}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

10. Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні N_l :

$$N_l = N_{св} \times n, \text{ шт} \quad (4.10)$$

$$N_{\text{л}} = 18 \times 2 = 36 \text{ шт}$$

де $N_{\text{св}}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

11. Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{\text{л}} \times N_{\text{л}} \times \eta}{A \times B \times k_z \times z}, \text{лк} \quad (4.11)$$

$$E_p = \frac{2850 \times 36 \times 0,52}{14 \times 8 \times 1,4 \times 1,1} = 309,32 \text{лк}$$

де $\Phi_{\text{л}}$ – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

$N_{\text{л}}$ – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

Виконавши розрахунок штучного освітлення, визначили необхідну освітленість для нашого приміщення ($E_p = 309,32$ лк), яка не суперечить рівню нормованого загального освітлення ($E_n = 300$ лк) та розрахували оптимальну кількість світильників (18шт).

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;
- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: n+=1500-30000 (шт. на 1см³); n- = 3000-5000 (шт. на 1см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів

у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Заходи з пожежної безпеки.

Об'єктом дослідження є фінансово-аналітичний відділ ПАТ «Мотор Січ», м. Запоріжжя. Приміщення відділу знаходиться другому поверсі адміністративної будівлі. Загальна площа становить 112 м², висота – 3,8 м, приміщення має два вікна.

У приміщенні розташовано 7 комп'ютерів, принтер, електрочайник. Напряга джерела живлення у приміщенні – 220 В. У приміщенні розміщені 7 письмових столів, 2 напольні та 2 навесні шафи, 7 компютерних крісел та 1 стелець для відвідувачів.

Основні горючі матеріали в приміщенні: деревина (ДСП), пластик, папір, метал, текстиль.

До можливих джерел спалаху можна віднести: розетки, вимикачі, електропроводка.

Залежно від агрегатного стану й особливостей горіння різних горючих речовин й матеріалів пожежі за ДБН В.1.1.7–2002 "Пожежна безпека об'єктів будівництва" поділяються на відповідні класи та під-класи (А,В,С,Д,Е(додатковий)).

У нашому приміщенні можуть виникнути такі класи пожеж:

- клас А – пожежі твердих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується тлінням (деревина, текстиль, папір);
- клас Е (додатковий) – пожежі, пов'язані з горінням електро- установок.

Методика визначення категорій приміщень та будівель за вибухопожежною та пожежною небезпекою регламентується НАПББ.03.002–2007 "Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».

За вибухопожежною небезпекою приміщення й будівлі поділяють на п'ять категорій: А, Б, В, Г, Д.

Наше приміщення за вибухопожежною небезпекою приміщення й

будівлі відноситься до категорії Д.

Приміщення категорії Д площею 112 м² захищається двома вуглекислотними вогнегасниками типу ВВ-5 (для гасіння загорянь електродвигунів верстатів). Відстань між вогнегасниками та місцями можливого загоряння не має перевищувати 70 м.

Приміщення, де виконуються роботи, оснащено автоматичною системою пожежогасіння - це система взаємопов'язаних пристроїв необхідних для виявлення пожежі на ранніх стадіях розвитку, і її гасіння. Автоматична установка пожежогасіння найчастіше використовується спільно з автоматичною пожежною сигналізацією (АПС) і системою оповіщення та управління евакуацією (СОУЕ), а в сукупності вся ця система називається-автоматична система пожежогасіння.

На відміну від систем ручного пожежогасіння і систем, які знаходяться під управлінням оператора, дані системи приводяться в дію пожежною автоматикою за показаннями датчиків. У свою чергу, це забезпечує оперативне гасіння вогнища загоряння без участі людини.

Автоматичні системи пожежогасіння забезпечують

- цілодобовий контроль температури і присутність задимленості в приміщенні, що охороняється;
- спрацювання звукового та світлового оповіщення;
- видача сигналу «тривога» на пульт пожежної охорони;
- автоматичне закриття огнесдерживающие клапанів і дверей;
- автоматичне включення систем димовидалення;
- автоматичну подачу вогнегасної речовини.

Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях.

Евакуаційні заходи щодо робітників, службовців промислових об'єктів та населення відповідно до вимог Кодексу ЦЗ України.

Евакуація проводиться на державному, регіональному, місцевому або об'єктовому рівні.

Залежно від особливостей надзвичайної ситуації встановлюються такі

види евакуації:

- 1) обов'язкова;
- 2) загальна або часткова;
- 3) тимчасова або безповоротна.

Рішення про проведення евакуації приймають:

- 1) на державному рівні - Кабінет Міністрів України;
- 2) на регіональному рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації;
- 3) на місцевому рівні - районні, районні у містах Києві чи Севастополі державні адміністрації, відповідні органи місцевого самоврядування;
- 4) на об'єктовому рівні - керівники суб'єктів господарювання.

У разі виникнення радіаційних аварій рішення про евакуацію населення, яке може потрапити до зони радіоактивного забруднення, приймається місцевими державними адміністраціями на підставі висновку санітарно-епідеміологічної служби відповідно до прогнозованого дозового навантаження на населення або за інформацією суб'єктів господарювання, які експлуатують ядерні установки, про випадки порушень у їх роботі.

У невідкладних випадках керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а в разі його відсутності - керівник аварійно-рятувальної служби, який першим прибув у зону надзвичайної ситуації, може прийняти рішення про проведення екстреної евакуації населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження.

Обов'язкова евакуація населення проводиться у разі виникнення загрози:

- 1) аварій з викидом радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;
- 2) катастрофічного затоплення місцевості;
- 3) масових лісових і торф'яних пожеж, землетрусів, зсувів, інших геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів;
- 4) збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій у безпечні райони, які визначаються Міністерством оборони України на особливий період).

Загальна евакуація проводиться для всіх категорій населення із зон:

- 1) можливого радіоактивного та хімічного забруднення;
- 2) катастрофічного затоплення місцевості з чотиригодинним добіганням проривної хвилі при руйнуванні гідротехнічних споруд.

Часткова евакуація проводиться для вивезення категорій населення, які за віком чи станом здоров'я у разі виникнення надзвичайної ситуації не здатні самостійно вжити заходів щодо збереження свого життя або здоров'я, а також осіб, які відповідно до законодавства доглядають (обслуговують) таких осіб. Часткова евакуація може проводитися також для інших категорій населення за рішенням органів і посадових осіб, зазначених у частині четвертій цієї статті.

Проведення евакуації забезпечується шляхом:

- 1) утворення регіональних, місцевих та об'єктових органів з евакуації;
- 2) планування евакуації;
- 3) визначення безпечних районів, придатних для розміщення евакуйованого населення та майна;
- 4) організації оповіщення керівників суб'єктів господарювання і населення про початок евакуації;
- 5) організації управління евакуацією;
- 6) життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення;
- 7) навчання населення діям під час проведення евакуації.

За рішенням органів, зазначених у частині третій цієї статті (крім керівників суб'єктів господарювання), для виведення чи вивезення основної частини населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій залучаються у порядку, встановленому законом, транспортні засоби суб'єктів господарювання, а в разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю населення - усі наявні транспортні засоби суб'єктів господарювання та громадян.

Суб'єкту господарювання та громадянину, транспортні засоби яких залучені, компенсуються вартість надання послуг і розмір фактичних

(понесених) витрат за рахунок коштів, що виділяються з відповідного бюджету на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації або усунення загрози її виникнення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Працівник суб'єкта господарювання, власник, користувач, водій транспортного засобу, які відмовилися від надання послуг з перевезення населення у зв'язку з надзвичайною ситуацією, несуть відповідальність відповідно до закону.

У разі виникнення загрози життю або здоров'ю громадянам України на території іноземних держав відповідні центральні органи виконавчої влади проводять їх евакуацію.

Евакуація матеріальних і культурних цінностей проводиться у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть заподіяти їм шкоду, за наявності часу на її проведення.

Порядок проведення евакуації визначається Кабінетом Міністрів України.

Планування заходів з евакуації здійснюється відповідно до методики, що затверджується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Таким чином, виконавши розділ “Охорона праці і безпека в надзвичайних ситуаціях”, ми проаналізували потенційні небезпеки на робочому місці та описали заходи по забезпеченню безпеки від потенційних небезпек на підприємстві.

Також провели розрахунок штучного освітлення приміщення та підраховали кількість необхідних світильників.

Визначили класи пожеж, які можуть виникнути в приміщенні, категорію приміщення за вибухопожежною безпекою приміщення й будівлі та тип і кількість вогнегасників. Обґрунтували доцільність використання автоматичних систем пожежогасіння у приміщенні.

Описали евакуаційні заходи щодо робітників, службовців промислових об'єктів та населення відповідно до вимог Кодексу ЦЗ України.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження повноти та якості формування фінансових результатів, встановлення спрямованості й рівня впливу окремих факторів на зміну показників прибутку підприємства та розроблення методів визначення резервів покращення фінансових результатів, сформовано наступні висновки:

- аналіз фінансових результатів дає змогу оцінити стан підприємства, порівняти їх з нормативними та проаналізувати в часі, використовуючи при цьому різні моделі, в залежності від критерію аналізу. Якщо оцінювати кінцеві показники за всіма моделями, то отримаємо повну характеристику досліджуваного підприємства, а також його фінансові можливості на ринку;

- сучасний підхід до аналізу господарської діяльності підприємства ґрунтується, безсумнівно, на якості інформаційного забезпечення, від якої, в свою чергу, залежить прийняття ефективних управлінських рішень. При визначенні обсягу, структури і якості інформаційно-аналітичного забезпечення слід орієнтуватись саме на якісні характеристики облікових, планових, нормативно-довідкових, звітно-статистичних та інших видів інформації, оскільки їх традиційне змістове визнання в умовах формування ринкових відносин суттєво змінюється;

- розглянуті етапи аналізу фінансових результатів діяльності підприємства та класифікацію прибутку за ознаками. Аналіз кожної складової прибутку підприємства має не абстрактний, а цілком конкретний характер, а тому дозволяє власникам і акціонерам обирати пріоритетні напрями активізації діяльності підприємства. Іншим учасникам ринкових відносин аналіз фінансових результатів дає можливість виробити необхідну стратегію поведінки, спрямовану на мінімізацію втрат і фінансового ризику від інвестицій у дане підприємство;

- сформовано методики економічного аналізу фінансових результатів. Використання метода економічного аналізу фінансових результатів діяльності

проявляється через ряд конкретних методик аналітичного дослідження. Під методикою розуміють сукупність аналітичних способів і правил дослідження економіки підприємства, що певним чином підпорядковані досягненню мети аналізу. Економічний аналіз діяльності підприємства здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками;

- на прикладі ПАТ «Мотор Січ» проведено аналіз рівня і динаміки фінансових результатів підприємства, аналіз складу, рівня, динаміки і структури доходів та витрат. Також розглянуто факторний аналіз прибутку та аналіз показників рентабельності підприємства, а саме - аналіз показників рентабельності реалізованої продукції (продаж), факторний аналіз зміни рентабельності продаж, аналіз рентабельності капіталу підприємства, факторний аналіз рентабельності виробництва за допомогою методичного прийому ланцюгові підстановки на підставі базисної моделі. Виявили рівень ділової активності ПАТ «Мотор Січ» за допомогою “золотого правила економіки підприємства” За даними фінансової звітності підприємства проаналізовано його стан за системою показників „Дюпон”. Проведено факторний аналіз показників рентабельності власного капіталу і активів підприємства. Виходячи з аналізу фінансових результатів ПАТ «Мотор Січ» за 2014-2016 рр. робимо висновок що найбільш прибутковим для підприємства був 2015р.;

- розглянуто поняття “аудиту”, його значення для ефективного функціонування підприємства та запропановано удосконалення організації та методики аудиту доходів, витрат та фінансових результатів діяльності. Розглянуто специфіку аудиторської діяльності зарубіжних країнах, зокрема в США, Франції. Розробили заходи щодо пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства. Описали механізм управління прибутком та шляхи вдосконалення напрямів використання прибутку підприємства. З метою вдосконалення економічного механізму управління прибутком для вітчизняних підприємств можна запропонувати наступні заходи:

а) проведення ефективної політики у сфері підготовки персоналу (зростання продуктивності праці є критерієм підвищення ефективності проблема якого полягає в забезпеченні максимально можливого результату на кожному одиницю затрачених трудових, матеріальних і фінансових ресурсів.

б) підвищення ефективності діяльності підприємства зі збуту товарів (необхідно приділяти більше уваги швидкості руху оборотних коштів, скороченню усіх видів запасів, домагатися максимально швидкого просування готових виробів від виробника до споживача).

в) зниження непродуктивних витрат шляхом їх нормування, планування та аналізу.

г) підвищення якості продукції (в сучасних умовах насиченого ринку якість продукції стає основним чинником успішної реалізації. Її підвищення – дуже складний комплексний процес, який потребує додаткових витрат, але економія коштів на непродуктивних витратах сприятиме успішному впровадженню даного заходу, результатом якого стане зростання обсягу продаж продукції та, як наслідок, прибутковості підприємства.

д) застосування найсучасніших механізованих і автоматизованих засобів для аналізу прибутку і рентабельності.

е) впровадження в практику системи оперативного обліку витрат підприємства, що дасть змогу регулювати абсолютно всі витрати та раціонально використовувати власні ресурси і, як наслідок, безпосередньо управляти прибутком фірми.

є) впровадження державного характеру управління прибутками підприємств у виді чіткої та стабільної податкової політики.

Впровадження запропонованих заходів підвищення ефективності управління прибутком дозволить вдосконалити процес здійснення ефективної господарської діяльності в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрютина М.С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия [Текст]/М.С. Абрютина, А.В. Грачев. - М.: ДИС, 2006. - 256 с.
2. Алексеева А. И. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособие / А. И. Алексеева, Ю. В. Васильев. – М. : Финансы и статистика. 2009. – 529 с.
3. Анализ финансової звітності [Текст]: навчальний посібник/В.І. Баріленко, С.І. Кузнєцов, А.К. Плотникова, О.В. Іванова; під заг. ред. д. е. н., проф.В.І. Баріленко. - М.: КноРус, 2005.
4. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учебное пособие / Под редакцией П. П. Табурчака, В. М. Гумина, М. С. Сапрыкина. – Ростов на/Д: Феникс, 2009. – 352 с.
5. Анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособие / Под ред. В. И. Бариленко. – М. : Омега-Л, 2009. – 414 с.
6. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности / Под ред. В. И. Стражева. – М. : Высшая школа, 2010. – 678 с.
7. Бужинський А.І. Методика економічного аналізу діяльності промислового підприємства [Текст]/А.І. Бужинський, А.Д. Шеремет - М.: Финансы і статистика, 2008. - 116 с.
8. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібник для студентів ВУЗів / О. Я. Базилінська. – Київ : ЦУЛ, 2009. – 328 с.
9. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов. – М. : Финансы и статистика, 2011. – 416 с.
10. Балабанов И. Т. Финансовый анализ и планирование хозяйствующего субъекта: учебник / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 340 с.
11. Банк В. Р. Финансовый анализ: учеб. пособие / В. Р. Банк, С. В. Банк.

– М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2011. – 344 с.

12. Барноглыц С.Б. Економічний аналіз господарської діяльності на сучасному етапі розвитку [Текст]/С.Б. Барноглыц - М.: Логос, 2005.

13. Бернстайн Л.А. Аналіз фінансової звітності: Теорія, практика та інтерпретація [Текст]/Л.А. Бернстайн: пров. з англ. - М.: ФиС, 2004. - 624 с.

14. Бердникова Т. Б. Анализ и диагностика финансово- хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособие / Т. Б. Бердникова. – М. : Инфра-Москва, 2009. – 215 с.

15. Білоцький С. С. Методи фінансового аналізу консолідованої фінансової звітності / С. С. Білоцький // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №24. – С. 36-38.

16. Васильева Л. С. Финансовый анализ: учебник / Л. С. Васильева, М. В. Петровская. – М. : КНОССРТ, 2009. – 544 с.

17. Ганжа Ю. В. Міжнародна практика факторного аналізу прибутку підприємства // Економіка & держава. – 2007. – №4. – С. 35-36.

18. Гермалович Н. А. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Н. А. Гермалович. – М. : Финансы и статистика, 2011. – 346 с.

19. Грищенко О.В. Аналіз і діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства [Текст]/О.В. Грищенко - М.: Фінанси, 2007. - 202 с.

20. Горбачова Л. А. Аналіз прибутків і рентабельності. - М.: Экономика, 2006. ->95с

21. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / Л. Т. Гиляровская и др. – М. : ТК Велби, Проспект, 2011. – 360 с.

22. Деєва Н. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н. М. Деєва, О. І. Дедіков – К. : ЦУЛ, 2007. – 328 с.

23. Донцова Л. В. Анализ финансовой отчетности: практикум / Л. В. Донцова, Н. А. Никифорова. – М. : Издательство «Дело и Сервис», 2011. – 144 с.

24. Донцова Л. В. Анализ финансовой отчетности: учебник / Л. В. Донцова, Н. А. Никифорова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство

«Дело и Сервис», 2011. – 368 с.

25. Зайцев Н.Л. Экономика организации [Текст]/Н.Л. Зайцев: - М.: Издательство "Испит", 2008 г. - 768 с.

26. Иваненко В. В. Финансовый анализ: Учеб. пособие. – 2-е изд. / В. В. Иваненко. – Харьков : Изд. дом «ИНЖЕК», 2003. – 176 с.

27. Канке Л. А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учебное пособие / Л. А. Канке, И. П. Кошечкина. – М. : ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2009. – 288 с. – (Профессиональное образование). 23

28. Кириченко К. Т. Аналіз діяльності підприємств в умовах світової фінансово-економічної кризи / К. Т. Кириченко // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. – №8. – С. 9-12.

29. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. – М. : ООО «ТК Велби», 2010. – 424 с.

30. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учебное пособие / А. И. Алексеева, и др. – М. : Финансы и статистика, 2010. – 672 с.

31. Корінев В. Дослідження впливу ціни на прибутковість діяльності підприємства.// Актуальні проблеми економіки. – 2005. - №2. –с. 92-98.

32. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Р. О. Костирко. – Харків : Фактор, 2007. – 784 с.

33. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ : Центр учбової літератури, 2008 – 392 с.

34. Крейнина М. Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М. Н. Крейнина. – М. : Инфра-М, 2009. – 256 с

35. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах. – Київ : «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.

36. Любушин Н. П. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособие / Н. П. Любушин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Юнити-Дана, 2009. – 448 с.

37. Мельник М. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учеб. пособие / М. В. Мельник, Е. Б. Герасимова. – М. : Форум: ИНФРА-М, 2008. – 192 с.
38. Мошенський С. З. Економічний аналіз. Підручник для студентів вузів. – 2-е вид., доп. і перероб. / Мошенський С. З., Олійник О. В. – Житомир : Рута, 2007. – 704 с.
39. Подольська В. О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / В. О. Подольська, О. В. Яріш. – Київ : ЦНЛ, 2007. – 488 с.
40. Подъяблонская Л. М. Финансовая устойчивость и оценка несостоятельности предприятий / Л. М. Подъяблонская // Финансы. – 2010. – №12. – С. 18 – 20.
41. Пястолов С. М. Экономический анализ деятельности предприятия: учебник / С. М. Пястолов. – М. : Академический Проект, 2010. – 576 с.
42. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 367 с.
43. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник / Г. В. Савицкая. – Минск : ООО «Новое знание», 2010. – 688 с.
44. Селезньова Н.Н. Фінансовий аналіз [Текст]/М.М. Селезньова, А.Ф. Іонова - М.: Юніті, 2007. - 479 с.
45. Салига С.Я. Фінансовий аналіз: навч. посібник. / С. Я. Салига – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 210 с.
46. Сорокіна М. І. Фінансовий аналіз: методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Фінансовий аналіз» / М. І. Сорокіна. – Миколаїв, 2008. – 85 с.
47. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко. – Київ : ЦНЛ, 2006. – 224 с.
48. Фінансовий аналіз і планування: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Г. О. Крамаренко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с. 24
49. Фінансовий аналіз: навч. посібник / [М. Д. Білик, О. В. Павловська,

Н. М. Притуляк та ін.]. – 2-е вид., без змін. – Київ : КНЕУ, 2007. – 592 с.

50. Фінансовий аналіз: навч. посібник / [С. Я. Салига, Н. В. Дацій, С. О. Корецька та ін.] – Київ : ЦНЛ, 2006. – 210 с.

51. Фінансово-економічний аналіз: підручник / Ред. П. Ю. Буряк. – Київ : Професіонал, 2004. – 520 с.

52. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення і практичних завдань / Т. О. Фролова. – Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 253 с.

53. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

54. Черкасова И. О. Анализ хозяйственной деятельности : учеб. пособие / И. О. Черкасова. – СПб : Нева, 2009. – 192 с.

55. Чечета А.І. Інформації про фінансові результати і його аналіз // Фінанси, 2003, №5, з. 32-34.

56. Шеремет А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности : учебник / А. Д. Шеремет. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 415 с.

57. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа: учебник / А. Д. Шеремет. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 456 с.

58. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / О. О. Шеремет. – Київ : 2005. – 196 с.

59. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / [Д. В. Шиян, Н. І. Строченко; С. Я. Салига та ін.]. – Київ : А.С.К., 2003. – 240 с.

60. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – Київ : ЦНЛ, 2006. – 528 с.

61. Экономический анализ / Под ред. О. Н. Соколовой. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 320 с.

63. Офіційний сайт ПАТ «Мотор Січ» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.motorsich.com/ukr/>

64. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

65. Офіційний сайт Міністерства Економіки України [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http //www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua)

66. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http//www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua)

67. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http//www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

Додаток А

**Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт
про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)**

ПАТ "МОТОР СІЧ" на 31 грудня 2016 рік

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ"	Дата (рік, місяць, число)	2017	01	01
Територія	ЗАПОРІЗЬКА	за ЄДРПОУ	14307794		
Організаційно-правова форма господарювання	Акціонерне товариство	за КОАТУУ	2310137500		
Вид економічної діяльності	Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування	за КОПФГ	230		
		за КВЕД	30 30		
Середня кількість працівників	26537				
Адреса, телефон	проспект Моторобудівників, буд. 15, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЗЬКА обл., 69068	0617204797			
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Консолідованого звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2-к), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)					
Складено (зробити позначку "x" у відповідній клітинці):					
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку					
за міжнародними стандартами фінансової звітності					
Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан)					
на 31 грудня 2016 р.					
Форма №1-к Код за ДКУД 1801007					
А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду		
1	2	3	4		
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	1 884	5 366		
первісна вартість	1001	2 770	7 583		
накопичена амортизація	1002	886	2 217		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-		
Основні засоби	1010	5 733 581	6 443 786		
первісна вартість	1011	8 686 955	10 314 752		
знос	1012	2 953 374	3 870 966		
Інвестиційна нерухомість	1015	28 459	26 824		
первісна вартість	1016	35 011	35 061		
знос	1017	6 554	8 237		
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-		
первісна вартість	1021	-	-		
накопичена амортизація	1022	-	-		
Довгострокові фінансові інвестиції:					
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	58 603	27 082		
інші фінансові інвестиції	1035	29 824	1 545		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-		
Відстрочені податкові активи	1045	-	120 717		
Гудвіл при консолідації	1055	-	-		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-		
Інші необоротні активи	1090	92 439	205 369		
Усього за розділом I	1095	5 944 788	6 830 689		
II. Оборотні активи					
Запаси	1100	10 500 001	13 192 781		
Виробничі запаси	1101	3 365 997	3 816 055		
Незавершене виробництво	1102	6 563 541	8 401 944		
Готова продукція	1103	552 776	958 682		
Товари	1104	17 687	16 100		
Поточні біологічні активи	1110	138	165		
Депозити перестраховання	1115	-	-		
Векселі одержані	1120	-	-		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	915 209	1 125 428		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	1130	871 230	581 123		
з бюджетом	1135	281 971	49 041		
у тому числі з податку на прибуток	1136	3 370	47		
з нарахованих доходів	1140	383	375		
із внутрішніх розрахунків	1145	-	-		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	154 770	322 801		
Поточні фінансові інвестиції	1160	635 516	559 935		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 273 420	2 352 855		
Готівка	1166	804	1 672		
Рахунки в банках	1167	1 149 135	2 349 829		
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-		
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-		
у тому числі в:					
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-		
резервах незароблених премій	1183	-	-		

Продовження дод. А

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	40 183	110 351
Усього за розділом II	1195	14 672 821	18 294 855
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	11 539	110
Баланс	1300	20 629 148	25 125 654

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280 529	280 529
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	7 112	122 128
Додатковий капітал	1410	451 774	491 729
Емісійний дохід	1411	416 087	417 258
Накопичені курсові різниці	1412	35 562	74 358
Резервний капітал	1415	71 184	71 251
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	13 397 346	15 369 225
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(177)	(2 852)
Інші резерви	1435	-	-
Неконтрольована частка	1490	(85 587)	(79 694)
Усього за розділом I	1495	14 122 181	16 252 316
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	5 446	18 476
Целеві зобов'язання	1505	62 118	76 913
Довгострокові кредити банків	1510	17 878	359 177
Інші довгострокові зобов'язання	1515	29 097	1 734 821
Довгострокові забезпечення	1520	72 352	71 923
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цілісне фінансування	1525	1 056 084	914 902
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	1 242 975	3 176 212
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	601 461	874 166
Векселі видані	1605	103	103
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	40 329	19 323
товари, роботи, послуги	1615	566 308	632 068
розрахунками з бюджетом	1620	1 299 669	186 335
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 277 816	158 878
розрахунками зі страхування	1625	34 440	33 017
розрахунками з оплати праці	1630	89 337	93 344
за одержаними авансами	1635	2 518 833	2 752 056
за розрахунками з учасниками	1640	19 968	55 356
із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	60 369	59 284
Доходи майбутніх періодів	1665	1 168	971 486
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	32 007	20 588
Усього за розділом III	1695	5 263 992	5 697 126
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	20 629 148	25 125 654

Керівник

Войтенко Сергій Анатолійович

Головний бухгалтер

Тиханський Анатолій Олексійович

† Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Продовження дод. А

Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ" (позначення)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2017	01	01
			14307794		

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2016 р.

Форма N2-к Код за ДКУД **1801008**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10 546 207	13 824 039
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
Премії підписані, валова сума	2011	-	-
Премії, передані у перестраховання	2012	-	-
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4 217 243)	(4 933 107)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	6 328 964	8 890 932
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	9 991 300	10 562 058
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Дохід від використання коптів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(1 041 515)	(997 124)
Витрати на збут	2150	(779 587)	(804 272)
Інші операційні витрати	2180	(11 027 717)	(11 802 464)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	3 471 445	5 849 130
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	9 187	14 184
Інші фінансові доходи	2220	21 501	55 118
Інші доходи	2240	255 137	339 035
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(190 164)	(100 003)
Втрати від участі в капіталі	2255	(1)	(9 486)
Інші витрати	2270	(893 075)	(1 634 929)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	2 674 030	4 513 049
збиток	2295	(-)	(-)

Продовження дод. А

Продовження додатка 2

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(709 587)	(1 183 399)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1 964 443	3 329 650
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	193 281	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	49 676	(11 823)
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	(5)
Інший сукупний дохід	2445	(13 375)	108 175
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	229 582	96 347
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	229 582	96 347
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2 194 025	3 425 997
Чистий прибуток (збиток), що належить:			
власникам материнської компанії	2470	2 047 640	3 408 073
неконтрольованій частці	2475	(83 197)	(78 423)
Сукупний дохід, що належить:			
власникам материнської компанії	2480	2 188 052	3 500 473
неконтрольованій частці	2485	5 973	(74 476)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	5 224 356	5 738 689
Витрати на оплату праці	2505	1 835 971	1 793 253
Відрахування на соціальні заходи	2510	390 650	514 503
Амортизація	2515	757 681	700 643
Інші операційні витрати	2520	2 359 416	13 534 351
Разом	2550	10 568 074	22 281 439

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2077990	2077990
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2077990	2077990
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	945,35729	1 602,34169
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	945,35729	1 602,34169
Дивіденди на одну просту акцію	2650	30,00000	30,00000

Керівник

Головний бухгалтер

Войтенко Сергій Анатолійович

Тиханський Анатолій Олексійович

Додаток Б

**Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт
про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)**

ПАТ "МОТОР СІЧ" на 31 грудня 2015 рік

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Забальновимого до фінансової звітності"

Дата (рік, місяць, число) **2 0 1 5 | 1 2 | 3 1**

Підприємство **ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ"** за СДЧ/ОУ 14307794
 Територія **ЗАПОРІЖКА** за КОАТУУ 2310137500
 Організаційно-правова форма господарювання **Акціонерне товариство** за КОІФІ 230
 Вид економічної діяльності **Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування** за КВЕД 30 30

Середня кількість працівників **1 27320**

Адреса, телефон **проспект Моторобудівників, буд. 13, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЖКА обл., 69068** 0617204779

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Консолідованого звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2-к), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
 за міжнародними стандартами фінансової звітності

**Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2015 р.**

Форма №1-к Кал за ДКУ/Д 1801007

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 949	1 884
первісна вартість	1001	2 448	2 712
накопичена амортизація	1002	499	828
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	5 220 414	5 817 858
первісна вартість	1011	7 468 375	8 686 955
знос	1012	2 247 961	2 869 097
Інвестиційна нерухомість	1015	29 136	28 457
первісна вартість	1016	34 015	35 011
знос	1017	4 879	6 554
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість	1021	-	-
накопичена амортизація	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які об'єднуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	52 904	66 507
інші фінансові інвестиції	1035	32 290	29 824
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	8 986	6 646
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл при консолідації	1055	736	-
Відстрочені аквізиторські витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	127 885	92 439
Усього за розділом I	1095	5 474 300	6 043 615
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	7 224 549	10 533 272
Виробничі запаси	1101	2 030 754	3 365 629
Незавершене виробництво	1102	4 741 715	6 597 180
Готова продукція	1103	439 854	552 776
Товари	1104	12 226	17 687
Поточні біологічні активи	1110	139	138
Депозити нарахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	444	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	894 429	910 190
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	993 719	871 206
з бюджетом	1135	301 546	281 971
у тому числі з податку на прибуток	1136	8 265	3 370
за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	383
за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	106 129	154 436
Поточні фінансові інвестиції	1160	551 005	635 516
Гроші та їх еквіваленти	1165	950 503	1 273 420
Готівка	1166	11 628	804
Рахунки в банках	1167	592 524	1 149 135
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка переїстрахування у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-

Продовження дод. Б

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	78 049	40 855
Усього за розділом II	1195	11 100 512	14 701 387
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	10 130	11 539
Баланс	1300	16 584 942	20 756 541

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280 529	280 529
Виски до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у довідках	1405	7 689	7 112
Додатковий капітал	1410	542 985	641 413
Емісійний дохід	1411	408 578	416 087
Накопичені курсові різниці	1412	51 337	34 092
Резервний капітал	1415	71 184	71 184
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	9 891 624	13 316 483
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(14 670)	(374)
Інші резерви	1435	-	-
Неконтрольована частка	1490	(11 104)	(82 307)
Усього за розділом I	1495	10 768 237	14 234 040
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відтерчені податкові зобов'язання	1500	33 386	8 516
Пенсійні зобов'язання	1505	171 290	62 273
Довгострокові кредити банків	1510	23 148	17 878
Інші довгострокові зобов'язання	1515	29 168	29 097
Довгострокові забезпечення	1520	71 697	72 352
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Тільове фінансування	1525	1 500 899	1 056 084
Благочинна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань	-	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	1 829 588	1 246 200
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	494 668	601 461
Векселі видані	1605	367	103
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	86 950	40 329
товари, роботи, послуги	1615	593 987	577 997
розрахунками з бюджетом	1620	15 517	1 300 155
у тому числі з податку на прибуток	1621	566	1 277 277
розрахунками зі страхування	1625	38 858	34 439
розрахунками з оплати праці	1630	78 133	89 337
за одержаними авансами	1635	2 578 185	2 518 833
за розрахунками з учасниками	1640	49 768	19 968
із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	33 269	60 369
Доходи майбутніх періодів	1665	1 326	1 168
Відтерчені комісійні доходи від нерестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	16 089	32 142
Усього за розділом III	1695	3 987 117	5 276 301
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	16 584 942	20 756 541

Керівник

Жемаюк Павло Дмитрович

Головний бухгалтер

Тиханський Анатолій Олександрович

Визначається статистичним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ" (пайменування)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ 2 0 1 5 1 2 3 1 14307794
--------------	--	--	---

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за рік 2015 р.

Форма N2-к Код за ДКУД 1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	13 830 655	10 730 122
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
Премії підписані, валова сума	2011	-	-
Премії, передані у перестраховування	2012	-	-
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4 907 340)	(5 514 991)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валовий:			
прибуток	2090	8 923 315	5 215 131
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	10 559 987	7 550 857
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(997 093)	(774 110)
Витрати на збут	2150	(804 270)	(565 950)
Інші операційні витрати	2180	(11 760 076)	(7 781 602)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	5 921 863	3 644 326
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	14 184	2 892
Інші фінансові доходи	2220	55 118	15 749
Інші доходи	2240	339 038	181 248
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(100 003)	(70 923)
Втрати від участі в капіталі	2255	(1 680)	(619)
Інші витрати	2270	(1 634 929)	(1 465 816)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	4 593 591	2 306 857
збиток	2295	(-)	(-)

Продовження дод. Б

Продовження додатка 2

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1 193 749)	(746 490)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	3 399 842	1 560 367
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	3 726
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	(14 313)	35 175
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	(5)	12
Інший сукупний дохід	2445	108 175	(9 400)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	93 857	29 513
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	1 268
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	93 857	28 245
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	3 493 699	1 588 612
Чистий прибуток (збиток), що належить:			
власникам материнської компанії	2470	3 473 977	1 561 450
неконтрольованій частці	2475	(74 135)	(1 083)
Сукупний дохід, що належить:			
власникам материнської компанії	2480	3 564 678	1 604 295
неконтрольованій частці	2485	(71 197)	(15 683)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	5 756 457	4 486 747
Витрати на оплату праці	2505	1 799 804	1 378 749
Відрахування на соціальні заходи	2510	516 657	495 925
Амортизація	2515	702 848	559 064
Інші операційні витрати	2520	13 576 202	8 704 217
Разом	2550	22 351 968	15 624 702

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2077990	2077990
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2077990	2077990
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1 636,12	750,90
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1 636,12	750,90
Дивіденди на одну просту акцію	2650	30,00	24,00

Керівник

Головний бухгалтер

Жеманюк Павло Дмитрович

Тиханський Анатолій Олексійович

Додаток В

Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) та консолідований звіт

про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

ПАТ "МОТОР СІЧ" на 31 грудня 2014 рік

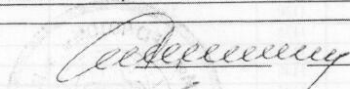
		КОДИ			
		2	0	1	4
		1	2	3	1
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ"		Дата (рік, місяць, число)			
Територія ЗАПОРІЗЬКА		за СДРІОУ 14307794			
Організаційно-правова форма господарювання Публічне акціонерне товариство		за КОАТУУ 2310137500			
Вид економічної діяльності Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування		за КОМІФІ 234			
Середня кількість працівників 28636		за КВЕД 30.30			
Адреса, телефон Моторобудівників, буд. 15, м. ЗАПОРІЖЖЯ, ЗАПОРІЗЬКА обл., 69068					
Одиниця виміру: п'єс три, бел десятистового знака (окрім розділу IV Консолідованого звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2-ск) грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)					
Складено (зробити позначку "X" у відповідній клітинці):					
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку		X			
за міжнародними стандартами фінансової звітності					
Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан)					
на 31 грудня 2014 р.					
		Форма №1-к Код за ДКУД 1801007			
А К Т И В	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду		
I	2	3	4		
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	1 153	1 949		
первісна вартість	1001	1 750	2 448		
накопичена амортизація	1002	597	499		
Незвернені капітальні інвестиції	1005	-	-		
Основні засоби	1010	4 570 683	5 220 418		
первісна вартість	1011	6 217 061	7 468 398		
знос	1012	1 686 378	2 247 980		
Інвестиційна нерухомість	1015	30 797	29 136		
первісна вартість	1016	34 015	34 015		
знос	1017	3 218	4 879		
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-		
первісна вартість	1021	-	-		
накопичена амортизація	1022	-	-		
Довгострокові фінансові інвестиції які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	303 897	49 442		
інші фінансові інвестиції	1035	8 848	32 200		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	17 018	8 986		
Відстрочені податкові активи	1045	-	-		
Гудвіл і інші нематеріальні активи	1055	-	736		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-		
Інші необоротні активи	1090	-	-		
Усього за розділом I	1095	4 892 396	5 342 957		
II. Оборотні активи					
Засади	1100	5 491 212	7 224 122		
Виробничі запаси	1101	1 513 502	2 030 373		
Незавершене виробництво	1102	3 662 841	4 741 669		
Готова продукція	1103	306 945	439 854		
Готові роботи	1104	7 924	12 226		
Поточні біологічні активи	1110	209	139		
Депозити переїстрахування	1115	-	-		
Векселі одержані	1120	-	444		
Дебіторська заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги	1125	454 282	893 798		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	1130	531 456	1 123 363		
з бюджетом	1135	244 103	297 871		
з чимось іншим з податку на прибуток	1136	19 646	6 732		
за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-		
за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	113 674	107 073		
Поточні фінансові інвестиції	1160	916 327	551 005		
Гроші та їх еквіваленти	1165	457 258	950 503		
Готівка	1166	250	11 628		
Рахунки в банках	1167	430 834	892 524		
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-		
Частина переїстрахування у страхових резервах	1180	-	-		
з чимось іншим в резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-		
резервах незароблених премій	1183	-	-		

Продовження дод. В

інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	84 568	78 049
Усього за розділом II	1195	8 293 089	11 226 367
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	954	10 130
Баланс	1300	13 186 439	16 579 454

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	280 529	280 529
Питань до не зареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у довіряках	1405	7 647	7 761
Додатковий капітал	1410	500 016	541 524
Емисійний дохід	1411	408 077	408 578
Накопичені курсові різниці	1412	1 276	51 337
Резервний капітал	1415	73 982	71 184
Перезначлений прибуток (непокритий збиток)	1420	8 361 515	9 887 100
Неоподатчений капітал	1425	(-)	(-)
Видучений капітал	1430	(29 856)	(14 670)
Інші резерви	1435	-	-
Неконтрольована частка	1490	44 588	(10 999)
Усього за розділом I	1495	9 238 421	10 762 429
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	75 265	33 256
Пенсійні зобов'язання	1505	176 761	171 290
Довгострокові кредити банків	1510	41 359	23 148
Інші довгострокові зобов'язання	1515	47 615	29 168
Довгострокові забезпечення	1520	75 446	71 733
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Налічне фінансування	1523	983 656	1 500 909
Благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1543	-	-
Усього за розділом II	1595	1 400 102	1 829 504
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	440 015	494 668
Векселі і видани	1605	4 903	367
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	50 217	86 950
товари, роботи, послуги	1615	279 907	592 548
розрахунками з бюджетом	1620	13 246	15 481
у тому числі з податку на прибуток	1621	1 455	566
розрахунками зі страхування	1625	34 122	38 854
розрахунками з оплати праці	1630	57 996	78 133
за одержаними авансами	1635	1 560 788	2 580 029
за розрахунками з учасниками	1640	39 020	49 768
за розрахунками з учасниками	1645	-	-
з внутрішніх розрахунків	1650	-	-
за страхового діяльство	1660	35 137	33 218
Поточні забезпечення	1665	1 031	1 326
Доходи майбутніх періодів	1670	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1690	31 534	16 179
Інші поточні зобов'язання	1695	2 547 916	3 987 521
Усього за розділом III	1700	-	-
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	13 186 439	16 579 454

Керник

Войтенко Сергій Анатолійович

Головний бухгалтер

Тиханецький Анатолій Олександрович

Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МОТОР СІЧ" (наменування)	Дата (рік, місяць, число)	2 0 1 4 1 2 3 1
		за С/ДРІОУ	14307794

Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за рік 2014 р.

Форма N2-к Код за ДКУД 1801008

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	10 730 122	8 583 924
Чисті зароблені страхові премії	2010	-	-
Премії підписані, валова сума	2011	-	-
Премії, передані у перестраховування	2012	-	-
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-	-
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(5 514 991)	(4 974 227)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	-	-
Валювий:			
прибуток	2090	5 215 131	3 609 697
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-	-
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-	-
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-	-
Інші операційні доходи	2120	7 550 857	5 664 497
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
Адміністративні витрати	2130	(774 110)	(657 976)
Витрати на збут	2150	(565 950)	(446 726)
Інші операційні витрати	2180	(7 781 602)	(5 978 638)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	3 644 326	2 190 854
збиток	2195	(-)	(-)
Доход від участі в капіталі	2200	2 892	4 257
Інші фінансові доходи	2220	15 749	9 572
Інші доходи	2240	181 248	92 620
Дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	(70 923)	(31 898)
Втрати від участі в капіталі	2255	(619)	(2 827)
Інші витрати	2270	(1 465 816)	(199 029)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	2 306 857	2 063 549
збиток	2295	(-)	(-)

Продовження дод. В

Продовження додатка 2

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(746 490)	(744 358)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1 560 367	1 319 191
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	3 726	10 051
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	35 175	(434)
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	12	53
Інший сукупний дохід	2445	(9 400)	119 328
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	29 513	128 998
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	1 268	23 288
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	28 245	105 710
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1 588 612	1 424 901
Чистий прибуток (збиток), що належить:			
власникам материнської компанії	2470	1 561 450	1 324 005
неконтрольованій частці	2475	(1 083)	(4 814)
Сукупний дохід, що належить:			
власникам материнської компанії	2480	1 604 295	1 426 377
неконтрольованій частці	2485	(15 683)	(1 476)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	4 486 747	4 323 006
Витрати на оплату праці	2505	1 378 749	1 238 935
Відрахування на соціальні заходи	2510	495 925	445 817
Амортизація	2515	559 064	475 336
Інші операційні витрати	2520	8 704 217	6 730 657
Разом	2550	15 624 702	13 213 751

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2077990	2077990
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2077990	2077990
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	750,90	634,84
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	750,90	634,84
Дивіденди на одну просту акцію	2650	24,00	12,00

Керівник

Головний бухгалтер

Войтенко Сергій Анатолійович

Тиханський Анатолій Олександрович